

France

ABRAHAMI FRANSI,
INSIGNIVM,
ARMORVM, EMBLEMATVM, HIEROGLYPHICORVM, ET SYMbolorum, quæ ab Italis *Imprese* nominantur, explicatio:

Quæ

Symbolicæ philosophiæ postrema pars est.

Excudebat Londini, Thomas Orwinus:
Impensis *Thomæ Gubbin*, &
Thomæ Newman.
1588.

Illuſtriſs. Domino D. Roberto
Sydneio, Abrahamus Franſus.
S. P. D.

EN tibi multiplicis partem, Sydneie, laboris,
dum totum poſthac perficiatur opus.
Si præmiſſa placent, etiam promiſſa ſequentur:
Si non, Lethæis immorientur aquis.

LIBER PRIMVS DE INSIGNIBVS.

Vltæ ſunt, quibus animi ſenſa explicari ſolent, rationes nobis vel à natura datæ, vel induſtria introductæ. Oratio & geſtus occurrũt inprimis: quorum hoc nemo eſt tam ferus qui non moueatur, immo ipſæ etiam feræ deliniuntur: illa ſolum illos afficit, qui eiuſdem linguæ ſocietate coniunguntur; & huius ope vtimur, & illius auxilio, vt ijs qui adſunt animi notiones implicatas euoluamus. Abſentes verò & qui à nobis vel temporum vel locorum interuallis remouentur, ſcriptura, picturaque facimus noſtræ ſententiæ participes: Non quòd vel pictoris opus ab ijs qui adſunt, inſpici non poſsit, vel quæ ſcribuntur, legi à preſentibus, ſed quod abſentes, cum cæteris præſidijs deſtituantur, ad iſta potiſsimum confugiant, vt quid illi velint, intelligãt, qui vel viuentes abſunt, vel iam vixerunt, viciſsimq; oſtendant poſteris cogitationes ſuas tradantque æternitati. Vſitatas literarum formas, Hebreorum Cabalen, ſymbola Pythagoræ, Trihtemij polygraphiam pretermitto, & furtiuas literarũ notas à Iohanne Baptiſta Porta Neapolitano in lucem æditas. Mythologiam, deorum imagines, & ænigmatum quorundam explicationem iampridem deſcripſimus: quod opus quia varium eſt & multiplex, iuſtumq; volumen deſiderat, ſupprimendum

eſt,donec perfectius elaboretur. Interim de Inſignibus, Armis,Emblematibus,Symbolis, Hieroglyphicis,quod inuenerimus,afferemus; obiterq; etiã coronarũ, tunicarum,colorumq; varietatẽ explicabimus. Priuſquam autem inſigniũ originem explicemus, ponẽda ſunt ea,quæ patent latiſsimè, & per totum hoc opus noſtrum diffunduntur. Id ergo eſt commune, vt iſta omnia quæ propoſuimus, animi notiones explicent, & explicent elegantius, non apertè tamen nimis exponant, non vſitato more & conſuetudine. Quemadmodum enim res quæ proponuntur, non vulgares eſſe ſolent, ſed ex intimis naturæ penetralibus depromptæ, ſic & declarandi modus ſingularis eſt, nec doctis obſcurus,nec imperitis admodum familiaris. Quidnam eſſe cauſæ putem cur iſta à veteribus obſcurius proponerentur,dicemus alibi. Iam id agemus, vt inſignium originem naturamque inueſtigemus. Cogitanti ergo mihi, & per infinitam librorum vim, omnémque antiquitatis memoriam peragranti, non noua hæc videtur, aut recens in lucem ædita Inſignium quaſi Methodus & diſciplina, ſed vetus, ſed antiqua maximè, & ab Heroicis deducta temporibus, vel ab ipſis potius mundi incunabulis deriuata: nec vnius alicuius vel vrbis vel imperij terminis circumſcripta, ſed per vniuerſum terrarum orbem latiſſimè diffuſa & propagata. Omitto ſummi pontificis veſtimenta diuinis inſignibus exornata, à præpotenti illo deo inſtitutis, de quibus erit alius magis accommodatus dicendi locus. Mitto Diodorum Siculum qui iſta repetit ab Oſiridis tempore. Prætermitto ſigna illa quæ in vexillis duodecim tribuum Iſrael circumferri ſcribit Nicholaus Vpton anglus in libris, quos de armorum doctrina in lucem ædidit. Tideus apud Eſchilum in clipeo

peo depictũ habet cœlum ſtellatum, cum luna medium vmbonem occupante. Id enim à græcis appellatur ἐπίσημιον, inſigne nimirum in clipeo, aut nota inſignis qua ab alio diſcernitur, vmboni affixa; hinc apud Plutarchum in Apopth. Laconum, τῆς ἀσπίδος ἐπίσημιον.

Huiuſmodi notis inſignia erant Achillis arma à Vulcano fabricata: cuius rei etſi mentionem faciat Ouidius 13. Metamor. quia tamen, cum fontes adire liceat, turpe eſt riuulos conſectari; Homeri locum integrum inducemus ex 18. Iliados, vbi Vulcanus Thetidis adductus precibus, Achillem his armis inſtruit.

PRimum hic ingentem clipeum fornace ſub alta
Informat, triplici quem circum intexuit ora,
Intima nexilibus fulgentem argentea loris:
Ipſum quincuplicis clipei latus omne, magiſtra
Excultum fictumq; manu: Nam finxerat illic
Terraſque tractuſque maris, cælumq; profundum,
Et vaga non vnquam defeſſi lumina ſolis,
Et plænæ penitus coeuntia cornua lunæ,
Cunctaque ſtelliferum pingentia ſydera cælum,
Pleiadaſque, Hiadaſque, & robuſtum Oriona,
Parrhaſiumq; pecus, dictum cognomine plauſtrũ,
Arcton, Hyperboreũ, quæ circum vertitur axem,
Ipſumque obſeruans magnum Oriona tuetur,
Oceani ipſa expers, illotaque ſemper ab vndis
Æquoris. Hîc geminas inſculpſit Mulciber vrbes
Diuerſis hominum linguis, quarum altera pleno

Pompa-

Pomparum resonat plausu, genialia flammis
Atria collucent, Hymeneia festa parantum,
Ducentumque nouas ad splendida mænia nuptas
E thalamo tædis præsentibus; arcta canoros
Tibia dat sonitus, salit omnis ad incita pubes
Carmina, & audaces cœtu feruente choreas
Deducunt, iuuat è patulis spectare fenestris,
Vestibulis domuum pulchras astare puellas:
Parte alia, fora tota, frequens concursibus implet
Insanis populus, sese ciuilibus inter
Legibus infesti, & discordi lite coorti.
Prætereà, duo, iudicio contendere, magna
Lite videbantur; quorum accusator agebat
Esse reum quendam dilatæ crimine mulctæ
Quæ soluenda foret populo, pro cæde patrata
Interfecti hominis: docet hic soluisse, quod esset
Soluendum populo: negat ille, & dicere prorsus
Nil sese accepisse: ambo producere testes,
Inquirique super vero. tum denique circum-
Funditur, auxiliumque ferant clamoribus omnis
Ambobus populus, quòd quisque ibi cuiq; fauebat.
Præcones turbam arcebant, motusq; premebant,
Donec marmoribus mox consedêre politis
In sacro positis cœtu, spectanda ferentes
Sceptra senes manibus, præconum voce valentum:
Qui

Qui ſimul indixêre tenenda ſilentia turbæ,
Iura ſimul dixêre; auri duo magna talenta
In Medio poſita exponunt, quæ præmia ferret
Cuius dicta foret melior ſententia cauſæ.
Altera cælato quæ mænia doctus in auro
Fecerat Ignipotens, arcta obſidione premebant
Binæ vtrinque acies: populorum caſtra duorum
Armis conſpicua, armorum fulgentia cultu.
His ingens certamen erat; pars altera ferro
Excindendam vrbem, totaque à ſtirpe ruendam:
Altera cenſebat, deductis, obſidionem
Soluere militibus, ciues mulctare bonorum
Dimidia parte: at non his qui clauſa tenebant
Mœnia, conditio placuit: ſed talia ciues
Edocti, inſidias hoſti fraudemq; parabant.
Muros, inualidiq; ſenes, trepidæque puellæ
Et pueri tenuêre, & dulcia pectora Matrum.
Illi ibant ducibus Gradiuo & Pallade glauca,
Cultus vtrique deo fuit aureus, aurea veſtis,
Quales eſſe deos decet: arma humana ferentes
Ponè ſequebantur, formaque & corpore toto
Turba minor: tacita qui poſtquã ad fraude paratũ
Inſidijs, venêre locum, qua plurimus amnis
Labitur, & fluuio ſitientes irrigat herbas,
Huc ſe prouecti deſerto in Margine condunt,

Armis contecti fulgentibus ære corusco.
At duo præmissi, quibus explorare potestas
Conatus fuit hostiles data, cum retulissent
Hostis adesse gregem pecudumq; boumq; recuruis
Cruribus, urgentum vestigia: iamque sub ipsos
Prodierant tumulos tacita loca fraude tenentum
Proxima, pastores duo qui concentibus auras
Mulcebant varijs, quos fistula stridula fudit,
Ponè sequebantur, neque quisquā ex agmine tales
Hostili insidias præuiderat: ocyus omnes
Consurgunt, ferroque petunt, ferroque trucidant
Omnia, candētumq; ouium, validûmq; iuuencorū,
Ipsos pastores etiam: Cum denique clamor
Ferro occumbentum, & sæuo sub Marte cadentū,
Mænia vallantis, summisque in rebus agentis
Consilia, attonitas populi venisset ad aures,
Arma & equos properè arripiunt, ac dira minati
Hostibus occurrunt, & mutua vulnera miscent,
Martem alternantes ad ripam fluminis alti.
Exoritur facies diræ atrocissima pugnæ.
Pugnantes inter, contentio dira, tumultusque,
Et fatum crudele vltro citroque volabant.
Aspiceres alios, multo cum sanguine mistam
Vitam exhalantes, alios in vulnera pronos
Deficere, & vitam vix ducere, vulneris illum
Exper-

Expertem, hunc cæsum pedibus per tota reuinctis
Castra rapi, iamq; arma virûm, iã corpora multa
Cæde cruentari, fluere atro sanguine vestes,
Non secus ac viuis certarent agmine vtroque
Militibus, tanquam passim exanimata trahebant
Corpora: quos picto iurasses viuere in auro.
Pinguia præterea ter aratæ iugera terræ
Sculpserat Ignipotens, clipei cœlestis in auro.
Hîc multi agricolæ bobus, sub aratra coactis
Terram inuertebant, qui cum certamine multo
Vltima venissent ad arati limina campi,
Præstò erat hîc fessis qui dulcia vina propinans
Funderet: Illi ad agri studia intermissa reuersi
Vomeris obtusi dentem impreßêre nouali
Altius. Hîc ad aratra retrò, mirabile visu,
Terra videbatur ductis nigrescere sulcis
Auriferæ similis, flauentibus aurea campis
Sicut arabatur: sed & aurea messis, & illam
Messores cupidi peracuta falce secabant:
Iamque graues denso sternebant ordine culmos,
Alter & alterius cumulabat aceruus aceruum:
Multa videbantur manibus delapsa iacentum
Farra iacere solo: tum sternebantur aristæ
Post alias aliæ, collectos inde maniplos
Tres simul agricolæ consueto more ligabant.

Ponè sequebantur pueri, qui sparsa tenaci
Farra manu legerent, qui mox collecta ferebant
Aurea spiciferis stringentibus hordea culmis.
Sceptra tenēs manib⁹ stabat rex intus in agro:
Inde procul viridi sub quercu sacra parabant
Fercula præcones, cæso boue: sedula matrûm
Turba suis cœnam messoribus instruit, albo
Farre cibos miscens insperserat. Addidit idem
Parte alia Deus in clypeo, cum vitibus vuas:
Vinea botriferos ostenderat aurea ramos.
Palmitis argento candentes brachia Pali
Fulcierant, circum veniebat fossa coloris
Cærulei, quam totam ambibat stannea sepes.
Vnica ducebat per opertum vitibus hortum
Semita, qua lectas deferret vinitor vuas.
Dum pueri & teneræ forma atque ætate puellæ
In calathis crudi prædulcia munera Bacchi
Ferre videbantur, medio citharædus in horto
Rustica personuit vocali carmina plectro,
Et tenui voce accinuit, cui læta iuuentus
Arguto commota sono, pede plurima terram
Pulsat, & ingenti faciles clamore choreas
Ducere visa simul: species fuit hactenus horti:
Quæ super ille faber diuino insculpserat æri
Armentale boum cœlo capita alta ferentum

Agmen,

Agmen, inaurato quorum pars corpore toto,
Ærea pars fuerant, rumpentes aera magno
Rugitu, è ſtabulis properant in paſcua vaſto
Impete, ad obſtreperum fluuium, lõgéq; ſonantem,
Et multa tremulum viridantis arundine ripæ.
Protinus hinc puro cælati quattuor auro
Paſtores, armenta boum ſpecioſa ſequuntur,
Quos comitabantur ter tres robuſta moloſſi
Corpora, pernicique pedum leuitate, ſed inter
Agmina rupêrunt duo robore prima leones
Terribiles, quamuis mugitu grande ſonantem
Eximium rapuêre bouem, raptumque trahebant:
Mox arrepta graui laniantes viſcera morſu
Carniuoros atro macularant ſanguine rictus.
Paſtores properè accurrunt, certantque tueri,
Immittuntq; canes: Illi cùm rapta leones
Tergora glutirent, properè aſsiluere: ſed ipſos
Nequaquam rapidis adoriri morſibus auſi,
Æthereas vanis implent latratibus auras:
Hinc operi faber adiecit pede claudus vtroque.
Planicies peramæna fuit, ſpectanda per amplã
Paſcua conuallem; ſtabula intus plurima, & albis
Plenæ ouibus caulæ: tum tecta paluſtribus vluis
Culmina villarum: ſpectandum denique multa
Arte chorũ, & vario diſtinxerat ordine, qualem

Construxisse ferunt. Crateis Dedalon oris
Formosæ auxilium Mynoidos ignibus olim.
Illic & nitidi iuuenes, pulchræq; puellæ
Stabant, alternata manu ceu vincla tenentes.
At iuuenes toga velabat condensa nitenti
Intersusa oleo: patrio de more puellis
Lanea vestis erat: pulchras hæ ferre coronas,
Hi gladios auro grauidos, argentea lori
Tortilis ex humero pendere volumina summo:
Atque illi in numerum pedibus saltare suetis
Saltantes duxêre choros, facilique rotatu
Nunc hac, nunc illac vertuntur: Non secus acsi
Si quis adaptatam manibus prius experiatur
Currere posse rotam figulus, mox ordine verso
Mutua saltantes, spatia in sua quisque redibant.
Plurima circumstans delectabatur amicum
Turba chorum spectans: gemini quibus alludentes
Multa assultabant pueri dulcedine cantus,
Atq; hinc in medium perfecta laude redibant.
Pinxit & Oceani magnam reuolubilis vndam
Circum oras clipei extremas, multaq; fideliq;
Arte laborati, quem postquam robore ab omni
Inuictum, validumq; manu, magnumque peregit,
Tum vero ignitas superantem lumine flammas
Aggressus Thoraca dedit: dein fortibus aptam
Tem-

Temporibus galeam, cuius summum aurea conum
Christa tegit: tum pulchro ocreas ex ære nitentes
Ante pedes Thetidis, quibus illa animata receptis
Deuolat è summo nebulosi culmine olympi,
Accipitri similis, vulcania munera portans:

Atq; ista Homerus de Achillis armis: quæ cum Virgilius sibi in 8. Eneidos proposuisset, Eneæ arma ab eodem artifice absoluta proponit in hunc modum.

——— & clipei non enarrabile textum.
Illic res Italas, Romanorumq; triumphos
Haud vatum ignarus, venturiq; inscius æui,
Fecerat Ignipotens. Illic genus omne futuræ
Stirpis ab Ascanio, pugnataq; in ordine bella
Fecerat: & viridi fætam Mauortis in antro
Procubuisse lupam: geminos hinc vbera circum
Ludere pendentes pueros, & lambere matrem
Impauidos: illam tereti ceruice reflexam
Mulcere alternos, & corpora fingere lingua.
Nec procul hinc Romã, et raptas sine more Sabinas
Consessu caueæ, magnis circensibus actis,
Addiderat, subitóque nouum consurgere bellum
Romulidis, Tatioque seni, Curibusque seueris.
Pòst ijdem inter se posito certamine reges
Armati, Iouis ante aras, paterasq; tenentes
Stabant, & cæsa iungebant fœdera porca.

Haud procul inde citæ Metiũ in diuersa quadrigæ
Distulerant (at tu dictis Albane maneres)
Raptabátque viri mendacis viscera tellus
Per syluam, & sparsi rorabant sanguine vepres.
Nec non Tarquinium eiectum Porsenna iubebat
Accipere, ingentique vrbem obsidione premebat.
Æneadæ in ferrum pro libertate ruebant:
Illum indignanti similem, similémque minanti
Aspiceres: pontem auderet quod vellere Cocles,
Et fluuium vinclis innaret Clelia ruptis.
In summo custos Tarpeiæ Manlius arcis
Stabat pro templo, & capitolia celsa tenebat,
Romuleoque recens horrebat regia culmo.
Atque híc auratis volitans argenteus anser
Porticibus, Gallos in limine adesse canebat:
Galli per dumos aderant, arcemque tenebant,
Defensi tenebris, & dono noctis opacæ.
Aurea cæsaries ollis, atque aurea vestis:
Virgatis lucent sagulis: tum lactea colla
Auro innectuntur: duo quisq; Alpina coruscat
Gæsa manu, scutis protecti corpora longis.
Híc exultantes Salios, nudosque Lupercos,
Lanigerosque apices, & lapsa Ancilia cælo
Extuderat: castæ ducebant sacra per vrbem
Pilentis matres in mollibus: Hinc procul addit

Tartareas

Tartareas etiam ſedes, alta oſtia Ditis:
Et ſcelerum pœnas, & te, Catilina, minaci
Pendentem ſcopulo, furiarumq; ora trementem,
Secretoſq; pios; his dantem iura Catonem,
Hæc inter tumidi latè maris ibat imago
Aurea: ſed fluctu ſpumabant cærula cano:
Et circum argento clari Delphines in orbem
Æquora verrebant caudis, æſtumq; ſecabant,
In medio claſſes æratas, Actia bella
Cernere erat: totumq; inſtructo Marte videres
Feruere Leucaten, auroq; effulgere fluctus;
Hinc Auguſtus agens Italos in prælia Cæſar,
Cum patribus, populoq;, penatibus, & magnis dijs,
Stans celſa in puppi: geminas cui, tēpora flammas
Læta vomunt, patriumq; aperitur vertice ſydus.
Parte alia, ventis, & dijs Agrippa ſecundis,
Arduus, agmen agens, cui, belli inſigne ſuperbum,
Tempora Nauali fulgent roſtrata corona;
Hinc ope Barbarica, varijſq; Antonius armis
Victor, ab auroræ populis & littore rubro
Ægyptum, ciueſq; Orientis, & vltima ſecum
Bactra vehit, ſequiturq; (nefas) Ægyptia cōiux.
Vna omnes ruere, ac totum ſpumare reductis
Conuulſum remis, roſtriſq; ſtridentibus æquor.
Alta petunt: pelago credas innare reuulſas

 Cicladas,

Cicladas, aut montes concurrere montibus altos,
Tanta mole viri turritis puppibus instant.
Stuppea flamma manu, telisq; volatile ferrum
Spargitur: arua noua Neptunia cede rubescunt.
Regina in medijs patrio vocat agmina sistro,
Necdum etiam geminos à tergo respicit angues.
Omnigenûmq; deûm monstra, & latrator Anubis,
Contra Neptunũ & Venerem, contraq; Mineruã
Tela tenent: sæuit medio in certamine Mauors,
Cælatus ferro, tristesq; ex æthere Diræ,
Et scissa gaudens vadit Discordia palla,
Quam consanguineo sequitur Bellona flagello.
Actius hæc cernens arcum intendebat Apollo
Desuper, omnis eo terrore Ægiptus, & Indi,
Omnis Arabs, omnes verterunt terga Sabæi,
Ipsa videbatur ventis regina vocatis
Vela dare; & laxos iam iamque immittere funes.
Illam inter cædes pallentem morte futura
Fecerat Ignipotens vndis & Iapige ferri.
Contra autem magno mœrentem corpore Nilum,
Pandentemq; sinus, & tota veste vocantem
Cæruleum in gremiũ, latebrosaq; flumina victos.
At Cæsar triplici inuectus romana triumpho
Mœnia, dijs Italis votum immortale sacrabat,
Maxima tercentum totam delubra per vrbem.

Lælitia,

Lætitia, ludisq; viæ, plausuq; fremebant:
Omnibus in templis matrum chorus, omnibus aræ:
Ante aras terram cæsi strauêre iuuenci.
Ipse sedens niueo candentis lumine Phœbi
Dona recognoscit populorum, aptatq; superbis
Postibus, incedunt victæ longo ordine gentes,
Quam variæ linguis, habitu tam vestis & armis.
Hîc Nomadũ gen⁹, & discinctos Mulciber Afros,
Hîc Lelagas, Carasq;, sagittiferosq; Gelonos
Pinxerat: Euphrates ibat iam mollior vndis:
Extremiq; hominum Morini, Rhenusq; bicornis,
Indomitiq; Dacæ, & pontem indignatus Araxes.
Talia per clypeum Vulcani dona parentis
Miratur: rerumq; ignarus, imagine gaudet:
Attollens humero famamq; & fata nepotum.

Et alibi de Turno:

Cui triplici crinita iuba galea alta Chimæram
Sustinet, Ætnæos efflantem faucibus ignes,
Tàm magis illa fremens & tristibus effera flãmis,
Quàm magis effuso crudescunt sanguine pugnæ.
At leuem clypeum sublatis cornibus Io
Auro insignibat, iam setis obsita, iam bos,
Argumentum ingens, & custos virginis Argus,
Cælataq; amnem fundens pater Inachus vrna.

Quòd ſi & hæc, & illa quæ præceſſerunt inſignia in Achillis clypeo cuiquam videantur,non tam inſignium titulo inſignienda, quam in Emblematum numero reponenda, habebit ille me aduerſarium non admodum repugnantem, ſed illud arctè tenentem tamen, omnia penè veterum inſignia,rudia fuiſſe atq; inchoata,quemadmodum etiam & eorum ſymbola, ita vt picta potius Emblemata quædam videri poſsint, quam vel inſignia elegantia,vel ſymbola abſoluta. Quin illud auſim affirmare pleraque iſta à veteribus excogitata,vel hoc vel illo nomine appellari poſſe,imo fuiſſe appellata. Inuenit antiquitas,poſteri perfecerunt: Quorum accurata diligentia factum eſt, vt res ipſas habeamus & diſtinctius explicatas & proprijs penè vocabulis inſignitas. Sint ergo iſta heroum arma, vel inſignibus vel Emblematum notis & ſymbolorum illuſtria, dummodò ſint iſta vel Emblemata, vel inſignia ab Heroicis illis temporibus deducta. Neque vero in clypeis duntaxat & galeis impreſſa ſunt olim à veteribus inſignia, ſed & naues etiam apud antiquos reperiuntur ſuis illuſtratæ notis & inſignibus diſtinctæ. Prora illius nauis qua vecta eſt Europa depictam habuit tauri figuram,ex quo profluxit fabula, taurum Europam abſtuliſſe. Neque ſolùm apud veteres erat hoc in more poſitum, ſed per omnes ætates diffuſum eſt deinceps, & ad noſtras etiam naues diſtinguendas & illuſtrandas, à noſtris hominibus accommodatum. Omitto noſtras, quæ quotidie occurrunt oculis, redeo ad Romanas. Sic ergo in triſtibus Ouidius.

Eſt mihi,ſitq; precor, flauæ tutela Mineruæ
Nauis,& à picta caſide nomen habet.

Et Virgilius de AEneæ nauibus 5. AEneid:

Velocem

Velocẽ Mnestheus agit acri remige Pristin. et ibidẽ.
Jngentemq; Gyas ingenti mole Chimerã. atq; alibi,
Sergestusque, domus tenet à quo Sergia nomen,
Centauro inuehitur magna: scillaq; Cloanthus
Cærulea, genus vnde tibi, Romane Cluenti.

Vbi nominis imponendi ratio à rebus petita est, quarum imagines in ipsis nauibus conspiciuntur. Hinc illa nomina, Pristis, Chymæra, Centaurus, Scylla.

Atque ista dicta sint de antiquitate insignium. Quòd autem eorum vsus latissimè pateat, & per omnem fere terrarum orbem diffundatur, exempla proferri possunt ad id cònfirmandum pænè infinita. Pauca è multis excerpam. Phrigij suem, Armenij arietem; Scythæ fulgur; Persæ arcum: Cilices caput armatum, Thraces Martem; Phænices Herculem, AEgiptij ibidem: Milesij leonem: Athenienses noctuam: Corinthij Pegasum: Peloponnesij testudinem: Itali equum habuerunt: Anglia crucem: Venetię leonem cum libro, diuo Marco consecratum: Genoa S: Georgiûm equo insidentem. Senenses lupam: leonem Florentini.

Quinetiam testis est Plutharchus in Mario, Cimbros & Teutones, etsi immanitate planè barbari extitissent, suis tamen in peltis, scutisque & alijs bellicis instrumẽtis, depictas ferarum imagines circumtulisse, & armorum splendore intuentium oculos perstrinxisse: Amphiaraus apud Pindarum perhibetur pictum draconem in clypeo gessisse, in expeditione Thebana. Narrat Statius Capaneum in scuto hydram proposuisse; Sphinga Polyincem. Agamemnon in bello Troiano pictum habuit in scuto leonem, cum epigrammate.

 ούτός

οὗτός μὲν φόβος ἐσὶ βροτῶν, ὁ δ' ἔχων Ἀγαμέμνων.

Vlisses delphinẽ & Typhonem ore fumos efflantem: Perseus Medusę vel gorgonis caput: Antiochus leonem cum Caduceo : Theseus bouem: Seleucus taurum : Augustus sphynga; Męcenas ranam; Papirius Cursorius Pegasum· Vespasianus Gorgona: Darius, qui sibi totius orbis victorias proponebat, pallam gestare solitus est auro distinctam, quam aurei accipitres tres, velut rostris inter se concurrerent, adornabant, literis, νικητικώτατος, inter alas, & singulorum caudas, intersertis. Pausanias ait Idomenei clypeum gallo gallinaceo insignitum fuisse, quòd is à Minoe & Pasiphae esset oriundus, quę solis filia fuit, cui gallum consecrari constat, quod & ortum eius præsentiat, & cantu etiam indicet. Constantinus crucis signo vsus est. Notat Pierius, Persarum milites gallos à Caribus appellatos esse, propter conos, quibus galeas ornatas habuerunt. Eamque ob causam Artaxerxes hominem è Caria, qui Cyrum iaculo vulnerasse creditus est, eo honestauit præmio, vt gallum aureum in lancea præfixum, ante aciem præferret: ait Plutarchus.

Musca etiam aliquando in Laconum clypeis insigne fuit, quam cum quidam non omninò vera maiorem in parma figurasset, obijcienti, quòd latitandi causa id fecisset, immò respondit, signum est, me tam proximè ad hostes accedere, vt musca ab ijs internosci posit. Hoc etiam Pierius.

Istis adiungam id quod Claudius Minos reliquit in Commentarijs suis in Alciati Emblemata. Sic ergo ille ex Pierio de Atheniensium, Arcadum, & Romanorum nobilitate disputat. Apud Athenienses Cicada nobilitatis insigne habebatur. Aureas enim cicadas crini-

bus

bus insertas habuerunt, vt significarent se nobiles esse & indigenas. Nam id cicadis à natura tributum est, vt in ijs locis, in quibus primùm oriuntur, viuant & moriantur, neque solum mutent, aut nouas quærant commorandi sedes: in omni autem ciuitate nobilitatis titulo insigniuntur illi, quorum maiores in ijsdem sedibus diutissimè floruerunt. Simile quiddam reperitur in Platonis Menexemo, Herodoti Terpsichore, AEliani quarto variar: historiar: libro. Quod tamen Antisthenes irrisisse perhibetur apud Laertium lib.6. Nam hoc illis dicebat esse cum cochleis commune, & testudinibus, quòd se patriæ limitibus ita circumscribant, vt egredi nefas putent. Romani vero si qui nobiliores extiterunt, lunulas in calceis habuerunt. Hinc Iuuenalis de Fabio.

————— & nobilis & generosus
Appositam nigræ lunam subtexit alutæ.

Philostratus narrat Herodem sophistam fratri de nobilitate sua & maioribus insolētius multa proferenti dixisse, eum in talis habere nobilitatē. Quæ causa Romanos impulerit, vt lunulis vterentur, non est satis exploratū, vsos tamen fuisse testantur Zonaras & Plutarchus. Siue ergo lunulæ istę Romanorū imperij statū exprimant, sensim crescentis, & paulatim etiam pereuntis, quod fit in lunæ hemyciclijs, siue cœlestes illas animarum sedes in luna constitutas significent, lunamque ipsam ab ipsis heroibus post mortem pedibus quasi conculcandam, siue hoc potius velint, eandem esse rerum humanarum, atque ipsius lunæ inconstantiam & leuitatem; certum hoc est, consuetudinem istam ab Arcadibus primo profluxisse, qui, cum post deluuiū Deucalionis primi vidissent lunam orientem, se luna priores atque antiquiores puta-

putauerunt, ideoque lunulas in calceis vſurparunt. Hinc à græcis dicuntur προσελήνοι. Hinc Ouidius 2. faſtorum.

Ante Iouem genitum terras habuiße feruntur
Arcades, & luna gens prior illa fuit.

Sunt qui iſta referunt ad lunæ curſum ab Arcadibus primò obſeruatum. Plura ſi quis cupiat, legat Plutarchum, qui alias huius rei rationes introducit in problemat:

Ex iſtis, id, opinor, efficietur, non ſolum diutiſsimè permanſiſſe, & latiſsimè patuiſſe Inſignium rationem, ſed & eam fuiſſe vocis vim, vt omnes illas ſiue notas, ſiue ſigna nobilitatis, eruditionis, imperij, Ingenij, animi, comprehenderet.

Ponatur ergo hoc inprimis, & eos contraxiſſe vocis vim, qui ad ſola vexillorum inſignia reſtrinxerūt, & dilataſſe nimis eos, qui omnia ſigna, inſignia conſtituerunt, in quorum numero Caſſaneus videtur reponendus. Melius fortaſſe dixiſſet & accommodatius, omnia Inſignia eſſe ſigna, non tamen omne ſignum eſſe inſigne. Quid enim? an illæ opificum tabernis inuſtæ notæ erunt inſignia? an illæ ſuſpenſæ hederæ, non tam potantium indicia, quam philoſophantium inſignia exiſtimari debent? an vilia ſcribarum ſigilla, ſordidæ artificum teſſeræ, in horum ordine conſtituentur? Non opinor. Signa ergo ſunt inſignia, ſed inſignia ſigna. Neque illud tamen negamus, vnam & eandem rem & ſignum eſſe poſſe & inſigne, & inſigne & non inſigne. Aquilæ effigies hoſpitis alicuius foribus affixa, ſignum eſt, ſin vexillum ornet imperatoris, Inſigne. Gladius, ſi lateri accommodetur, non erit inſigne, ſi à rege teneatur, vel preferatur, Inſigne eſt

regiæ

regiæ dignitatis,quod, non ineptè à Caſſaneo videtur animaduerſum.

Quæri hoc in loco poteſt, ſintne iſta inſignia ad alios transferenda Dominos? quod quoniam commodè explicari non poteſt, niſi diſtinguantur inſignium genera, & quia videtur hoc eodem planè modo quæri de armis poſſe, referemus eum qui iſta cupiat cognoſcere, ad armorum explicationem ſecundo in libro inſtitutam.

Veniam itaque nunc ad exponendam inſignium varietatem, quorum quædam eiuſmodi ſunt, vt deorum propria videantur, quædam ad homines pertinere.

Deorum inſignia illis Priapi carminibus continentur.

Fulmina ſub Ioue ſunt: Neptuni fuſcina, telum;
Enſe potens Mars eſt: haſta (Minerua) tua eſt.
Sutilibus Liber committit prœlia Thyrſis:
Fertur Apollinea miſſa ſagitta manu.
Herculis armata eſt inuicta dextera claua,
At me terribilem ———

Et ea quæ ſequuntur in eodem loco, quæ malo in tacitis legentium cogitationibus relinquere, quàm in oratione mea ponere. Singulis ergo dijs ſua inſignia tribuit antiquitas: quæ, qualia ſint, tum demum explicabimus, cùm deorum imagines, earumq; rationes latius exponemus. Hominum inſignia non ſunt omnia vnius generis. Nam vel ad pacem accommodari poſſunt, vel erunt militaria. Vtriuſque autem generis plures ſunt formæ. Quædam enim authoritatis & imperij ſymbola ſunt, quædam nullo cum imperio coniuncta. Quemadmodum etiam aliud eſt imperium abſolutum, nulliſq; cancellis circumſcriptum, aliud autem quod appellatur miſtum, idq; tam

in ciuili politeia, quam in disciplina Ecclesiastica; eodem modo distincta sunt, & huius imperij insignia, tam ad ciuitatem, quam ad Ecclesiam pertinentia. Quæ vero eius generis sunt, quod est remotum à dignitate & imperio, varia sunt, pro varijs instituentium cogitationibus: quædam penè vulgaria, & quæ in homines cadere possint mediocris facultatis: alia vero singularia, alta, illustria, & maximè honorifica, quæ rerum gestarum, excellētis alicuius virtutis, & ingenij diuinioris præmia sint, & quasi munera constituta. quæ quidem etsi nihil in se continere videantur imperij & autoritatis, plena tamen sunt honoris & dignitatis amplissimæ: atq; ista vel in totius regni luce constituta sunt, vel in spacijs versantur Academiæ. Hæc, illustria eruditionis indicia; illa, maximè honorifica diuinæ cuiusdam excellentiæ Insignia: Qualia sunt illa per totum terrarum orbem proseminata, de nouis militibus instituendis, regum & imperatorum decreta & edicta. De quibus omnibus cum exposuero, quid sentiam, non erit quod quis de hac re plura desideret. Ac primum quod ad illa sacerdotum insignia attinet, nemo est, cui Romani pōtificis obscurum sit illud triplex Diadema. Sint ergo ista supremi pontificis propria, nemoq; audeat se in istius societatem gloriæ offerre. Nam quo iure hoc vendicet, non est huius loci & temporis, disputare. Sequuntur Cardinalium rubri Galeri, mitræque episcoporum.

Memoriæ mandatum est, Simeonem pontificia veste & insignibus ornatum, Alexandro occurrisse, eiusq; furorem retardasse: Eodem modo & Leo pontifex Attilam, & Benedictus Totilam mitigauit insanientem; quasi occulta quædam vis & maiestas in ipsis insignibus delitesceret.

Non

Non opus eſt vt noſtrorum epiſcoporum inſignia exponam,in promptu enim poſita ſunt:id potius dicam, quod eſſe poteſt ab imperitorum cognitione magis remotum. Tutulus primo dicebatur, qui nunc eſt titulus appellatus:erat autem capitis ornamentum quoddam,in ſublime ſurgens,purpurea vitta redimitũ,inſtar coni,galeriue roſarum. Eo ſacerdotium ſignificatur,ait Pierius. Quin & vxores,& miniſtræ flaminis,eo erant tutulo inſignes: quod à Numa conſtitutum, narrat Petronicus. Pileus apud romanos ſacerdotij quoq; ſymbolum fuit, ait Pierius (referri fortaſsis poteſt ad tutulum)ideoque nefas fuit, ait Fabius pictor, flaminem ſub dio eſſe ſine pileo.

Spicea corona fratres Aruales deſignabat: ſi vero ſpicea corona vitta alba illigata eſſet, Aruorum ſacerdotes ſignificabat,quorum id erat inſigne.

Abſynthium marinum(Seriphium vocant) ſacerdotum Iſiacorum inſigne perhibetur:AEgyptij vero ſacerdotes calceis papyraceis ornati ſunt, quaſi nobilitatis inſignibus.Neque illis licitum erat, ex alia materia conflatos calceos vſurpare quàm ex papyro, quippe quæ puritatis & antiquitatis ſymbolum putaretur. Nigris autem veſtibus,cum ſacra ferrent, vtebantur, vt terræ colorem repreſentarent.

Verùm iſta prætereamus,& ad fontem,vnde hæc omnia profluxerunt,digitum intendamus. Quanquam illud interim adijciendum videtur, non omnia Eccleſiaſtica inſignia eſſe cum authoritate coniuncta, quemadmodum ea ſunt, quæ propoſuimus, ſed reperiri longe plurima non tam alicuius imperij indicia, quam ordinis inſignia.Sic noſtri hodie pręſules vtũtur pileis,quos Quadratos vocant,quattuor veluti coſtis,inſtar mundi cardi-

num aſſurgentibus, diuiſos, quomodo etiam & Academici. Fons autem iſte, vnde manarunt ſacerdotum inſignia, diuina eſt inſtitutio. Itaque non dubitat Lucas Contiles, præpotentem illum deum eorum autorem conſtituere. Quod, vt quale ſit apertius videamus, adducam ea omnia, quæ à Philone Iudæo, in vita Moſis de hac re proferuntur. Sic ergo ille.

Veſtimenta deinceps, pulcherrimam maximéque variam texturam habentia confecit artifex ei qui futurus erat princeps ſacerdotum. Erant autem duplicia, nempe Tunica, & quod Superhumerale appellatur. Tunicę forma ſimplicior erat, quippe quæ tota ex hyacintho conſtabat, pręter infimas atque extremas oras, quæ malis punicis aureis, et tintinnabulis, et textura florida diſtinguebantur. Superhumerale vero præclariſsimum opus, & artificioſiſsimum, perfectiſsima ſcientia fiebat ex generibus commemoratis Hyacintho & purpura, & biſſo, & coccino, auróque intertexto. Laminæ enim in tenuiſſimos veluti crines diuidebantur, & cum reliquis filis cõtexebantur. Humeris autem ſummis precioſi lapides aptabantur, Smaragdi duo lucidiſsimi, quibus duodecim præfectorum tribuum nomina ſena ſingulis erant inſculpta. Et ſuper pectus alij lapides precioſi coloribus differentes, ſigilliſq; ſimiles, & terni in ordines quatuor diſtributi, quibus id, quod Rationale dicitur, exornabatur. Rationale autem quadrangulum duplex efficiebatur, tanquam baſis, vt duarum virtutum Declarationis, & Veritatis imagines gereret. Totũ vero duabus catenulis aureis Superhumerale ſuſpendebatur, ne decideret. At lamina aurea in coronæ ſpeciem effićta, quatuor nominis ſculpturas continebat, quod quidem nomen nec audire nec legere cuiquam omnino in ſanctis licebat,

niſi

nisi qui aures & linguam expurgatas habebat. Tetragrãmaton, hoc est, literis quatuor comprehensum, illud appellat Theologus, vt fortasse sint primorum numerorum notæ, Vnitatis, Binarij, Ternarij, & Quatternarij. In quaternario enim omnia continentur, punctũ, & linea, & superficies, & corpus, quæ sunt rerum omnium mensuræ, & qui sunt in Musica concentus optimi, diatesseron, ratione supertertia; diapente, sesquialtera; diapason, dupla; disdiapason, quadrupla. Verùm & alias habet virtutes inenarrabiles, Quaternarium, quarum plurimas in libro de numero persecuti sumus. Cæterum Mitra erat sub ipso, ne lamina caput attingeret. Cidaris item parata est, quam reges in Oriente pro diademate gestare soliti sunt. Talis erat amictus summi Pontificis. Quid autem, & totus, & singulæ partes significent, silentio prętereundum non est. Totus igitur est imago & effigies mundi, partes singularum mundi partium similitudinem præ se ferũt: Exordiundum autem est à Tunica, quę quidem vestis, tota hyacinthina aerem refert; natura enim niger est aer. Aer ab ipsa, quæ post lunam est, regione, ad terræ terminos vsque passim diffunditur, quapropter & tunica à pectore ad pedes vsq; per totum corpus diffusa est. Quòd autem in eius fimbrijs sint flores & mala punica, & crepitacula; flores quidem indicant terram, ex qua florent & pullulant omnia: mala punica, propter humorem designant aquam, Crepitacula verò vtriusque concentum & harmoniam: Etenim nec terra sine aqua, nec aqua sine terræ materia ad gignendum est idonea, sed vtriusque coniunctio atque concretio est necessaria. Quinetiam locus ipse testis est huiusce rei locupletissimus. Quemadmodum enim in extremis oris Tunicæ, sunt mala punica, & flores, & tintinnabula, sic e-

 tiam

tiam aqua,& terra,quarum nótas illa præferunt,infimam in mundo regionem ſortitæ ſunt. Vniuerſique harmoniæ congruentes certis temporum conuerſionibus & conuenientibus tempeſtatibus, vires oſtendunt ſuas. Trium igitur elementorum,ex quibus,& in quibus omnia mortalia, caducaque genera conſiſtunt, aeris, aquæ, terræ ſignificationem habere Tunicam cum illis, quæ ex ipſa ſuſpenſa pendent, demonſtrauimus. Quemadmodum enim vna eſt tunica, & flores, ſic & dicta elementa vnius generis ſunt. Quandoquidem omnia luna inferiora, mutationibus & inuerſionibus ſunt obnoxia. Et quemadmodum ex Tunica pendent mala punica, & flores, ſic ex aere quodammodo pendet aqua & terra. Harum enim vehiculum eſt aer. Superhumerale verò cœlum indicare,probabilibus vtentes coniecturis declarabimus. Primum quidem duo rotundi lapides ex Smaragdo ſignificant,vt quidam putant, inter ſtellas diei noctiſque principes ſolem & lunam: vel, vt quis ad veritatem propius accedens diceret,duo Hemiſphæria,quæ,vt iſti lapides,& æqualia inter ſe ſunt, tam illud quod infra terram eſt,quàm illud,quod eſt ſupra terram,& neutrum illorum, vt luna, minuitur,aut augetur. Hoc etiam viſus ipſe confirmat. Cœli nanque ſpecies Smaragdo videtur ſimilis. Neceſſario autem in vtroque lapide ſena inſculpuntur nomina, quoniam & vtrumq; Hemiſphærium, in duas partes ſigniferum ſecans,ſena recipit ſigna. Præterea duodecim lapides pectori appoſiti, coloribus inter ſe diſsimiles, & quadrifariam in ternos diſtributi, quid aliud ſignificant,quam ſigniferi circulum,qui quatuor in partes,terna ſigna ſingulas continentes, diuiſus,quatuor anni tempora conficit,ver,æſtatem,Autumnum,& hyemem, quatuor conuerſiones, quarum vniuſcuiuſq; terminus

minus terna ſigna agnoſcit, ſolis motu, ex certa & fixa, veréque diuina ratione numerorum? Quamobrem illi etiam aptantur, quod conuenienti nomine vocatur Rationale. Præfinita enim conſtantique ratione conuerſiones, & anni horæ conſiſtunt, &, quod maximè mirãdum eſt, oportuna commutatione ſtatum ſuum indicant ſempiternum. Benè etiam ac præclarè quadrat, quod duodecim lapides coloribus inter ſe diſcrepant, nec vllus alteri ſimilis eſt, quando ſingula quoque in ſignifero proprium quendam tum in aere, terra, aqua, ipſorumque affectionibus, tum in omnibus animalium plantarumque generibus colorē efficiunt. Nec abs re duplex eſt Rationale: duplex enim eſt ratio, tum in vniuerſo, tum in hominis natura. In vniuerſo quidem, altera incorporearum exemplariumque formarum, ex quibus numerus intelligibilis compactus eſt: altera viſibilium, quæ illarum imagines ac ſimilitudines ſunt, & ex quibus mundus hic ſenſibilis eſt confectus. In homine vero, vna quidem intima, ex qua tanquam ex fonte altera fluens emanat. Atq; illa quidem in regione, ſua conſiſtens principatum obtinet, hęc autem emittitur, &, ad enunciandum, linguam, & os, & reliqua omnia propoſita habet vocis inſtrumenta. Figuram rationali quadrangularem adiunxit artifex, ſcitè admodum, innuens, & naturæ, & hominis rationem quacunque incedere, nec vſquam concuti aut dimoueri. Quocirca duas etiam illi virtutes tribuit, Declarationem, & Veritatem. Nam & naturæ ratio vera eſt, & cuncta declarat, & illius imitatrix humana ratio, atque oratio meritò vel debet ab omni mendacio prorſus abhorrere, ac veritatis eſſe ſtudioſiſsima, & inuidia nihil obtegere, aut obſcurare, quorum declaratio prodeſſe diſcentibus queat. Duabus item rationibus, quæ in nobis

ſingulis

ſingulis ſunt,ei nimirum,quæ per orationem effertur, & illi quæ intrinſecus manet,duas virtutes proprias, priori quidem in eloquēdo Declarationem; alteri autem in cogitādo, Veritatem aſsignauit.Oportet enim vt nihil falſi cogitatio ſuſcipiat,& interpretatio nihil impediat,quò minus omnia diligentiſsimè declarentur . Rationis autem honeſta præclaraque grauiter explicantis nulla vtilitas eſt,niſi facta cōſequantur rationi cōſentanea.Quamobrem Humerali ſuſpendit Rationale,ne laberetur, abſurdum eſſe iudicans,ſi verba à factis ſeiūcta eſſent.Humerum enim actionis effectioniſque notam conſtituit. Quæ igitur per ſacrum amictum ſignificantur,hæc ſunt. Cidarim verò loco Diadematis imponit, indicans, deo ſacrificantem,quandiu quidem ſacrificat,cunctis preſtare, nec ſolum priuatis hominibus,verumetiam regibus. Verùm aurea lamina ſuperponitur , in qua literæ quatuor inciſæ ſunt, quibus eum, qui eſt, indicari tradunt, quoniā fieri nequeat, vt ſine Dei inuocatione quicquam conſiſtat,ab eius enim bonitate propitiáque potentia,rerum omniū harmonia dependet.Sic exornatus ſacerdotum princeps ad ſacrificandum accedit, vt quando ſupplicaturus , & hoſtias immolaturus ingreditur , ſimul cum ipſo ingrediatur mundus vniuerſus, cuius partium ſingularium ſimilitudines ſecum affert , aeris quidem, Tunicam:aquæ vero,malum punicum:terræ,florem:ignis,coccinum:cœli,Superhumerale:duorum hemiſpheriorū,duos in ſummis humeris Smaragdos,ſenas ſculpturas ſingulos continentes ſigniferi, duodecim lapides ordinibus quatuor,ſingulis ternos, comprehenſos . Rationis vniuerſum complectentis & gubernantis: Rationale.Neceſſarium enim erat,vt qui mundi parenti ſacrificaret, ad peccatorum veniam, affluentemque rerum

omnium

omnium abundantiam & copiam impetrandam, aduocatum virtute perfectißimum, filium adhiberet. Illud etiam fortaſſe præmonetur miniſter dei, vt, ſi mūdi opifice non poteſt, mundo ſaltem, pro viribus, continenter dignum ſe præbeat. Etenim cum eius imaginem induat, debet etiam animo ſtatim illius exemplum geſtare, & in mundi naturam quodammodo ex hominis natura ſeſe conuertere, atque ita, ſi fas eſt dicere, (cur autem nefas ſit, de veritate differentem, non mentiri?) exiguus mundus euadere. Hæc Philo, Zino interprete, ex quibus apparet illud quod eſt à nobis anteà conſtitutum, ſacerdotum veſtes huiuſmodi notis illuſtres, ab ipſo deo profluxiſſe: neque enim eſt, quod quis eorum veſtes omnes in Inſignium numero reponat, ſed eas tātummodo, quæ ſacerdotes à reliquis hominibus poſsint & ſoleant diſtinguere. Plura non opus eſt vt comportemus, vnum illud poſtremo in loco adijciam, quod à quibuſdam dicitur, ſerpētem etiam fuiſſe AEgyptiorum Inſigne ſacerdotum, qui oblongo inuolutus pileo geſtabatur: quaſi dicerent, ſi quis contra reges (penes enim ſacerdotes Ægyptiorum erat imperium) audeat inſurgere, ſciat ſe in venenatos morſus incurſurum. Manethon AEgyptius narrat, Oſcum, qui Tyrrhenis imperauit, Inſigne ſerpentis habuiſſe, quod eſt à Pierio introductum. Explicatis ergo illis quæ ſacerdotum propria videbantur, pergamus ad cætera, eaque primùm, quæ pacatis temporibus ſolent eſſe ſæpius illuſtriora.

Faſcia ſiue Diadema imperatorum inſigne fuit, faſciam iſtam, græci, & albam fuiſſe volunt, & à libero patre inſtitutam.

Diadema dicitur à διαδέω, circundo.

Diademati, ſiue Faſciæ adiunguntur, Purpura, Scep-

 trum,

trum, Orbis crucem ſuſtinens in leua manu, in dextra verò gladius. Atque hoc ipſum videtur à natura pene inſtitutum: Rex enim Apium, vt eſt apud Plinium lib. 11. cap. 16. habet in capite candidum quoddam quaſi Diadema, coronæ ſimile. Ordo rerum indicat deum, nec ordo vel cogitari poteſt, ſine iſta Inſignium ratione, qua reges & à cæteris diſtinguntur ſingulis, & coluntur ab vniuerſis. Quis eſt autem tam cæcus, qui non videat, vniuerſum hoc, quaſi pulcherrimum diuinæ bonitatis amphitheatrum ſuis Inſignibus eſſe illuſtratum? cœlum ſtellis & aſtris inſignitum eſt, ignis, aer, aqua, ſuis ſunt quaſi notis inuſta.

Præſentemque refert vna vel herba deum.

Aurea regum corona Contili videtur gloriam ſignificare: Sceptrum, iuſtitiam: gladius, regni defenſionem: annulus fidem: armillę, fortitudinem: purpura, reuerentiam: ſolium, maieſtatem.

Quantus ſit à maioribus noſtris habitus inſignibus honos, teſtantur ea, quæ ſolita ſunt ab iiſdem adhiberi, cùm regis alicuius capiti corona imponeretur.

Richardus tertius, cum eſſet ad ſupremum illum regiæ dignitatis gradum euehendus, vna cum vxore ſua profectus eſt, ſubſtrato pedibus panno; ad celeberrimum illud diui Edmundi monumentum.

Quos, nobiles omnes & clericorum illuſtriſsimi comitati ſunt. Tubicines primo in loco ſunt conſtituti. Secuti ſunt ij, quos Heraldos appellamus, ſuis iam veſtibus inſignitis, & quaſi pictis illuſtres.

His acceſsit Crux, ſolenni, quam vocant proceſsione, à clericis circunducta: quo in loco Sacerdotes, Abbates, Epiſcopi, illuſtriſsimis & veſtium & inſignium notis conſpiciendi apparuerunt.

Car-

Cardinali progredienti crucem præferebat Roffenſis epiſcopus. Secutus eſt comes Huntingtoniæ aurata gerens calcaria, Militaris Inſignia diſciplinæ. Tum comes Bedfordiæ, qui baculum D. Edouardi, quaſi monumentum aliquod circumtulit honorandum.

Obtuſus autem enſis, clementiæ ſymbolum, à comite Northumbriæ, nudato capite ferebatur.

Poſt hunc ſecutus eſt Dominus Stanleius, qui & ipſe quoddam geſsit Coneſtabulatus Inſigne, aureum ſcilicet clauum.

Comes deinde Cantij, lateri adhæſit regio à dextra conſtitutus, prætulitque enſem acutum nudum, eius inſigne iuſtitiæ, quæ laicis, vt loquntur, exhibetur. A ſiniſtra verò D. Louellius, tertium enſem geſtauit, acutum itidem, qui ſignum eſſet iuſtitiæ in Clericos exercendæ.

Succeſsit dux Sulfolcienſis, Sceptrum gerens regium, inſigne pacis, comeſque Lincolnienſis, qui crucem in orbe quodam globoque poſitam circunduxit, Monarchias indicium.

Ante regem proceſsit comes Surreius, quartumque tulit enſem ſplendidiſsima vagina incluſum, qui Maieſtatis ſtatuſque gladius appellatur. Regem ponè ſequebatur dux Buckinghamius, & veſtes eius in terram fluẽtes leuauit, virgamque candidam habuit, totius Angliæ archioeconomi, vel magni magiſtri inſigne.

Reginæ verò procedenti, vicecomes de Liſle præferebat virgam alba columba inſignem.

His in hunc modum inſtitutis vngebantur Rex & regina certis quibuſdam locis eam obcauſam nudatis & apertis. Tum deniq; regi ſceptrũ leuam in manũ tradiderunt, crucemque globo inſiſtentem in dextram: reginæ

verò ſceptrum in dextram, in ſiniſtram denique candidam columbam virgæ inſidentem. Atque hæc ea ſunt, quæ à noſtris obſeruari, hiſtoriæ tradiderunt. Erat apud Romanos aquila imperij inſigne, quę autem ratio ſit, cur hodie biceps circumferatur, non ſatis adhuc eſt explicatum. Id mihi videtur rationi maximè conſentaneum, Aquilam duobus inſignem capitibus, ſpeciem quandam prę ſe ferre imperij deinceps bipartiti, Orientis & Occidentis. Purpura verò Tribunorum inſigne fuit, idque tum demum cum in ſenatu ſederent Tribuni: quorum poteſtas etſi non abſoluta fuerat, latiſsimè tamen ſeſe diffundebat. Inſignibus fere iiſdem vſi ſunt cōſules, quibus illi primi Romanorum reges. Sella curuli, faſciculo virgarum, ſecuri. Romulus enim vt regiæ maieſtati honos haberetur, ſplendidiore corporis cultu, atque alijs quibuſdam inſignibus, auguſtiorem ſe populo reddidit. Indutus eſt enim veſte purperea, quam Trabeam vocāt. Plinius lib. 8. Trabeis vſos reges accepimus, & lib. 9. Romulus purpura vſus eſt in trabea, & Plutarchus: Romulus ſedit ἁλουργίδι, id eſt, purpurea veſte ornatus. Hāc etiam vt prætextam quoque & togam pictam ab Etruſcis ad Romanos tranſlatam ſcribit Florus. Præter reges etiam conſules trabeam vſurparunt vnde, Virgilius lib. 8

Ipſe Quirinali trabea, cinctuque Gabino
Inſignis reſerat ſtridentia limina conſul.

Et Claudianus in panegyrico ſecundo:

Quo tandem flexus trabeas authore rogantes
Induerit: faſtiſque ſuum conceſſerit annum:

Hoc item Liuius teſtatur lib. 32. Conſul vere primo in continentem trabeatus ad hoſtem pergit. Neque ſolùm conſules, ſed & Equites. Valerius de inſtitutis. Equites

quites trabeati Idibus Quinctilis trãſuehi ſoliti. Tacitus lib. 3. in funere Germanici atrata plebs, trabeati equites fuerunt. Cinctus autem ille Gabinus à virgilio introductus, qualis fuerit, explicat Seruius, cum verſum exponens, quem protuli. Gabinus cinctus eſt toga ſic in tergum reiecta, vt vna eius lacinia à tergo reuocata hominem cingat. Hoc autem veſtimenti genere vtebatur conſul bella indicturus, ideo, quia cum Gabij Campaniæ ciuitas ſacris operaretur, bellum ſubitò venit: tum ciues accincti togis ſuis, ab agris ad bella profecti ſunt, & adepti victoriã. Vnde hic eſt ortus mos. Itaq; Liuius lib. 8. de Decio conſule ſe deuouente: Ipſe, inquit, incinctus cinctu Gabino armatus in equum inſiluit, & ſe in medios hoſtes immiſit. Trabearum, inquit Seruius, tria genera: vnum, quod dijs ſacratur, & eſt totum purpureum: alterum quod eſt regum, quod eſt purpureum, ſed habet aliquid albi. Tertium augurale eſt, & purpura & cocco mixtum: hanc ergo Romulus inueniſſe fertur, ait Iſidorus. Adiunxit & ſellam curulem, qua vectus, duodecim lictores, ſuccinctis veſtibus, expeditos ad plectendos facinoroſos habuit, qui præibant gerentes faſciculos virgarum, inter quas obligata ſecuris erat, ſic vt ferrum in ſummo faſce extaret, cuius rei cauſam Plutarchus oſtendit in problematibus. Nimirum, inquit, hoc indicium eſt, magiſtratuum iram promptam ac ſolutam minimè eſſe oportere. Aut certe ideo id conſtitutum eſt, vt mora tantiſper magiſtratuum iræ fiat, dum virgę diſſoluantur: id quod ſæpiſsimè pęnitentię occaſionem magiſtratibus attulit. Quoniam autem mali partim ſunt, omni diritate atque immanitate teterrimi, partim eiuſmodi vt ab inſtituto vitæ genere reuocari poſsint, vt virgæ his admonendis, ſic ſecures illis è medio tollendis ſunt inſtitutæ.

Adijciam è Carolo Sigonio pauca de paludamento & toga purpurea, candida, atra, prætexta, picta, palmata, triumphali, etsi ex istis quædam ad belli tempora pertinere videantur. Paludamentum ergo fuit toga imperatoria, non solum purpura, sed cocco etiam auroq; distincta, vt scripsit Isidorus. Plutarchus purpuream, Silius coccineam appellauit, græcè chlamys dicitur.

Toga vero picta, primùm purpurea, deinde picta, item palmata, ac triumphalis appellata est: purpurea, quòd tota coloris esset purpurei: picta, quòd in ea imagines aliquot acu depictæ essent : palmata, quòd victorias cum palmis intextas haberet: triumphalis, quia ea triumphantes ornarentur.

Si petendi honores erant, candidam togam induebant, eaque signum erat petitionis, hinc, qui peterent, candidati appellantur. Toga vero pulla fuit atri coloris, quam induebant luctus, & reatus causa: tumque dicebantur, veste mutata: in luctu autem atrati, in reatu sordati appellabantur.

Restat prætexta, quæ quidem alba erat, sed cui purpura, vt inquit Macrobius, erat prætexta, id est, quæ in ora habebat purpuram, vnde eam græci scriptores περιπόρφυρον vocant, id est, circumquaque purpuram habentem; hæc verò fuit puerorum vsque ad annum 16. qui annus tyrocinij dicebatur. Tum vero togam virilem, puramque sumebant in capitolio. Fuit etiam magistratuum, sacerdotum, & eorum qui publicum munus curarent.

Iam quod ad tunicam attinet, Senatores & equites tunicam clauatam induerunt, plebs rectam, & sine clauis. Clauata tunica fuit, quæ clauos purpureos intextos habuit, aut latos, aut angustos. Fuerunt autem claui,

tui, quasi flores panno intexti. Cæterùm tunica latos clauos purpureos intextos habens, quæ & latus clauus, & tunica laticlaui dicta est, propria fuit senatorum, atque amplissimi ordinis insigne, quo ab equitibus distinguebantur, quorum angustus erat clauus. Hinc senatores laticlauij, equites romani angusti clauij dicebantur. Vt autem toga picta olim purpurea, pòst picta fuit, sic tunica socia pictæ togæ olim latus clauus, pòst palmata, à genere picturæ vocata est, & simul cum toga picta triumphantibus data. De calceis antè dictum est. Quemadmodum autem angustus clauus distinxit equites a senatoribus, sic a plebe annulus aureus. Itaq; Liuius Magonem Pœnum tres modios annulorum, ab Annibale de clade Cannensi collectos, missosq; Carthaginem, in curia Carthaginensium effundentem dixisse, refert, neminem nisi equitem atque eorum ipsorum primores aurei annuli ferre insigne. Quod tamen gloriosè ab eo dictum putat Plinius, qui annulos etiam senatoribus cum equitibus fuisse communes scribit. De bulla in hunc modum Pierius. Bulla apud Romanos cordis effigiem habuit: Hetruscorum gestamen erat, ab Lucamone Hetruscorum duce, quem Romulus tam condendæ quam instituendæ vrbis socium habuit, acceptum. Ea videtur instituendi ratio, vt ingenui pueri figuram huiusmodi de collo suspensam ante pectus inspicientes, cogitarent se tum demum homines futuros, si corde præstarent: vnde Tarquinij Prisci filius 14 annos natus, hoste cæso, primus omnium ea ætate, bulla donatus est. Sunt qui deducant ἀπὸ τῆς βουλῆς, quia pueri consilio sunt regendi. De Bulla persius.

Cum primum pauido custos mihi purpura cessit,
Bullaque succinctis laribus donata pependit.

Et

Et Cicero in Verrinis, Bulla in toga prætexta erat ornamentum pueritiæ, indicium atque insigne fortunæ. Diodorus signũ id varijs fuisse ornatum gemmis profitetur; Ingenui auream, Libertini scorteam gestarunt bullam. Vnde Iuuenalis.

———signum de paupere loro.

Ista de maribus dicta sint. Fœminarum nostrarum propria sunt Gremialia, quæ appellãtur. Zona olim virginum erat, tam apud Græcos, quam Latinos Hebræosque. Noua nupta cingulo præcingebatur, ex lana ouilla confecto, quod vir prima nocte, in Deæ virginalis honorem, sponsæ accubans in lecto soluebat. Vnde illud Ouidij.

Castaque fallaci zona recincta manu.

Et Homeri. λῦσε δὲ παρθενίην ζώνην. Quin & flammeo noua nupta olim cooperta ducebatur ad virum. Crocei coloris id plurimum fuisse comperio, ait Pierius, vt apud Maronem.

Vt tibi Coricio glomerarem flammea luto. Et alibi.
Et circumtextum croceo velamen acantho:
Ornatus Argiuæ Helenæ, quos illa Micænis
Pergama cùm peteret, inconcessosque hymenæos
Extulerat, Matris Lædæ mirabile donum.
Erat pudoris velamen. Hinc illud Claudiani.
Flammea sollicitum præuelatura pudorem.

Vnde in nummis sæpissime reperias, velatam faciem cum inscriptione pudicitiæ. Alij vestem esse volunt, alij tegmen. Dictum est a Flaminica Flaminis vxore, boni ominis gratia, quippe cui adeò iniũcta erat pudicitia, vt diuortium

diuortium facere non liceret illi vni. Verùm ſentio me in veſtium naturis exponendis, longiorem fuiſſe, quàm inſtituti ratio poſtularet, breui ergo perſtingamus, quæ de Armillis, Phaleris, & Torquibus tradit Pierius. Erant igitur iſta fortitudinis præmia & inſignia, vt Plinius & Gellius tradiderunt. Itaque Sicinius Dentatus donatus dicitur Torquibus ter & ſexagies, Phaleris vicies quinquies. Sic apud Tranquillum legitur, C. Caligulam veterum familiarum inſignia nobiliſsima cuiq; ademiſſe, Torquato torquem, Cicinnato crinem, Pompeio, Magni cognomen.

Armillæ ab armis, quia veteres humeros cum bracchijs (nam vtroſque ornant armillæ) armos vocabant. Liuius 10. ab vrbe condita ſcribit poſt victoriam è Samnitibus, à Papirio, armillis aureiſque coronis donatos fuiſſe, Sp. Nantium, Sp. Papirium, & quatuor Centuriones, manipulumque haſtatorum. Hæc ferè ille. Quæret fortaſſe hoc loco aliquis, quid ſibi voluerint veterum imagines, paſsim à ſcriptoribus celebratæ? cui ſic dubitanti, etſi tum reſponderi commodius poſſet, cùm de armis gentilicijs inſtituatur diſputatio, quia tamen videntur iſta cohærere & coniuncta eſſe maximè, arma & inſignia, non erit admodum alienum, ſi in aggerem ea comportemus, quæ præclarè ſunt explicata à Sigonio ſecundo in libro de antiquo iure Romamnorum Cap. 22.

Nam qui maiorum ſuorum habuerunt imagines, ij nobiles; qui ſuas tantùm, ij noui; qui nec maiorum nec ſuas, illi demum ignobiles appellati ſunt. Ex quo efficitur, ius imaginum nihil eſſe aliud, quàm ius Nobilitatis. Etenim vt Imago à magiſtratu proficiſcitur, ſic Nobilitas ab Imagine: vnde etiam ſæpe imagines pro nobi-

 litate

litate sunt positæ. Est autē imago, vt præclare libro sexto Polybius, insignis alicuius viri simulachrū, oris similitudinem artificiosè effictam, coloribus pigmentisque adumbratam referens, quod in insigniori & celebriori domus parte positum ligneo armario includebant. Imaginem autem sui ponere non temere omnibus licuit, sed ijs tantùm, qui magistratus curules gessissent, quorum primus fuit Aedilitas. Ex imaginibus ergo, nobilitas familiæ ducta est. Nobiles enim (vt dixi) fuerunt, qui maiorum suorum imagines ostendere potuerunt. Hinc Cicero in Pisonē. Obrepsisti ad honores cōmendatione fumosarum imaginū. Et Iuuenalis in nobilitatē maiorū imaginibus partam, ita satyra sexta est inuectus.

Stēmata quid faciunt? quid prodest, Pontice, longo
Sanguine censeri, pictosque ostendere vultus
Maiorum, & stantes in curribus Aemilianos?
Et Curios iam dimidios? nasumque minorem
Coruini, & Galbam auriculis, nasoque carentem?
Quid fructus generis tabula iactare rapaci,
Fumosos equitum cum dictatore Magistros?

Has autem imagines primi patricij posuerunt, quod ijs primis curules magistratus, vt consulatus, censura, prætura, Aedilitasq; patuerunt, vnde ius imaginis fuit. Itaque Patricij etiam primi nobiles habiti sunt, vnde aliquando etiam nobilitas pro patriciorum factione est vsurpata. Pòst autem vbi plebs eosdē patricios magistratus est nacta, tum & ipsa imagines ponere, easque relinquere cum nobilitate posteris suis cœpit.

Vt autem nobiles dixerunt, qui maiorum imagines habuerunt, sic ignobiles, qui ijs caruerunt. Vt Suetonius

in Vespasiano; Flauia gens obscura, ac sine vllis imaginibus. Iam vero qui primi ex familia sua magistratus curules gesserunt, ac imaginem sui prodiderunt, eos nouos homines, quasi generis ac posteritatis suæ principes appellarũt, vt M. Catonem illum Censorium. Nam pater eius ignobilis, ipse nouus, posteri eius nobiles extiterunt. Est autem nouitas inter nobilitatẽ & ignobilitatem interiecta. Cum autem procedentib. temporibus multæ plebeiæ familiæ prætoriæ, consulares, ac triumphales essent, factũ est, vt plebs, in duas quasi partes abierit. Quarum vnam tuebatur nobilitas, quę ex patricijs & plebeijs nobilibus familiis constabat, alteram plebs, quæ obscurissima, & nullarum imaginum erat. Atq; hęc quidem de nobilibus. Redeo ad imagines, vnde nobilitas ipsa fluxit: has ergo qui habuerũt, eas summo studio coluerunt, & conseruarunt. Narrat enim eo, quem supra commemoraui loco, Polybius, festis eos diebus apertis armariis illas exornasse. Cum verò ex domesticis quispiam esset mortuus, in funere extulisse, addito, vt magnitudine quàm simillimæ apparerent, reliquo corporis trunco. Vestibus autem exornatas, si consulares aut cum imperio fuissent, prætextis, si censorii; purpureis, si triumphales, auro intextis, atque curru, fascibus, & securibus, aliisque magistratuum insignibus prælatis, in rostra esse perlatas. Itaque Iuuenalis.

Tota licèt veteres exornent vndiq; ceræ
Atria, Nobilitas sola est, atq; vnica virtus.

Sed hæc quidem ex virtute ducta nobilitas, tota philosophorũ est, vt quæ ex imaginibus, populi Romani est vniuersa. Hæc ferè, etsi non hoc ordine prolata, reperiuntur apud Sigonium. Eadem pene ratio est ar-

morum quæ vocant gentilitia, vtî ſuo loco dicetur à nobis explicatius. Neque verò Romani tantùm conſules ſecuribus vſi ſunt, quod eſt iam antè poſitum, ſed & Lybiæ etiam reges, quorum id inſigne fuiſſe perhibetur. Et quia iampridem delapſa eſt oratio noſtra ab ijs inſignibus, quæ cum imperio coniuncta ſunt, non præteribo illud quod in Saleuci nummis reperitur. Nam cùm is anchora ſignatum femur habuiſſet, cum primùm in lucem æderetur, idcirco & nummos anchora inſigniuit: filijque & nepotes eius, eodem inſigniti modo, anchorã in femore, veluti notam generis naturalem habuêre. Simile quiddam eſt, quod à Pierio ſcribitur de Epaminonda, qui ad Mantineam tam fortiter pugnando occubuit, cuius inſigne draco fuiſſe dicitur. Eo verò loco, vbi prælium commiſſum eſt, columnam erexit antiquitas, cum clypeo draconem in eius memoriam ſculptum oſtentante. Quod Pauſanias ideo factum arbitratur, quod is ex Spartiatarum cognatione, quæ Thebis erat antiquiſsima, progenitus diceretur, quorum id gentile eſſet Inſigne: quippe quod ex draconum dentibus, quos Cadmus ſeuerat, oriundi eſſent. Neque illud videtur ſilentio prætereundum, Aquilam quæ Draconem arreptum geſtet, Lacedæmoniorum rempublicam demonſtrare, huiuſmodi enim ſigno literas illi publicè obſignabant. Tradit hoc Ioſephus, vbi literas Lacedæmoniorum recitat, ab Arie eorum rege, ad Hebræos, Onia pontifice, datas: quorum ſententia ea erat, vt profiterentur Lacedęmonij ſe per Abrahamum, Iudæorũ eſſe conſanguineos, proinde gentẽ ipſam hortabantur, vt quę Lacedæmoniorũ eſſent, pro veteri conſuetudine cõmunia ducerent. Epiſtolam Ioſephus ait cõplicatã figura quadrangula fuiſſe,
eóq;

eoq; obsignatam argumēto quod supra posuimus. Quin & Clearcho Heracliensium tyranno, qui Iouis se filium dixit, in publicum prodeunti, aurea aquila, velut argumentum generis præferebatur.

Molles Persarum reges selectorum suorum, mille numero, thoraces malis Insignire soliti sunt, quam ob causam Melophori appellabantur.

Macedo Herculis comes, qui sub Osiride militauit, lupi gestamine delectabatur: ista à me ideo colliguntur vt exemplorum varietas probet quod proposui, idque cum delectatione quadam & iucunditate.

Neque vero ab hoc loco videri debet alienum, si quæ fuerint apud veteres, legatorū insignia doceamus. Nam qui hodie legati exteras terras obeunt, literas duntaxat habent, ad id quod agunt accommodatas.

Cassaneus ait græcorum legatos herbam Critiam pertulisse, Romanorum, verbenas, qui reuersi, insignia deposuerunt. Certum id est, Oliuę vel Lauri ramum eos gessisse, eumque lana, vt nonnulli volunt, inuolutum. De primo, Virgilius in hunc modum 7. AEneid.

Tum satus Anchisa, delectos ordine ab omni
Centum oratores Augusti ad mœnia regis
Ire iubet, ramis velatos Palladis omnes,
Donaq; ferre viro, pacemq; exposcere Teucris.

Et 11. AEneid.

Jamque oratores aderant ex vrbe Latina,
Velati ramis oleæ, veniamque rogantes.

Indi Anchoram pro Caduceo habuêre, eo quod (ait Philostratus) omnia tentet ac peruestiget, itaque cùm Apollonius ad eum locum quem Indi sapientes incolebant,

bant, appulisset, adolescens eum adijt à sapientibus missus, qui auream Anchorã pro Caduceo manu gestauit, perque eum in colloquium adductus est. Etsi sciam aliud esse Caduceatoris, aliud legati officium, vterque tamen videtur suis insignibus à veteribus illustratus.

Quemadmodum autem Romani quædam insignia, non tam ad imperium significandum adhibuerũt, quàm ad virtutes exornandas, sic & alij etiam populi eodem modo. Hinc illa coronarum profluxit varietas, quæ in Plinio, Blondo, Gellio, Volaterrano reperiuntur, de quibus suo loco. Hinc plurima tum in Academijs, tum in ciuitatibus, eruditionis indicia, & diuinioris ingenij symbola. In academia nostra Cantabrigiensi sua sunt insignia quædam, quibus Sophistæ (quos vocant) distinguntur ab artium Baccalaureis, hi à Magistris, Magistri à Doctoribus. Imo certa sunt et definita ipsarum artium vel saltem artes docentium symbola. Quibus ablatis, pulcherrimum mehercule tolleretur academiæ ornamentum. Honos enim alit artes: artium autem ista non ornamenta solùm sunt, sed præmia singularia. Alciatus in parergis lib. 8. insignia doctoratus explicat, librum apertum, clausum, annulum, pileum, cingulum, osculum, & eiusdem generis alia. Restat vt de celeberrimis illis militum ordinibus verba faciamus, ab illustrissimis heroibus olim institutis. Quorum omnium antiquissimi sunt illi milites à præpotenti illo rege Arthuro instituti, qui Orbicularis mensæ milites appellãtur. Etsi enim res sit fabulis obscurata, & à nostra memoria propter vetustatem remotissima, vera tamen est, & omnium ferè gentium & literis & linguis celebrata. Quod si quis vel de rege ipso dubitet, vel de mensa à rege instituta, videat eum librum, qui inscribitur, Assertio Arthuri. Imo reli-

quias

quias quaſdam eius menſæ intueatur, quæ Vindeſorij conſeruantur.

Veniam ad ea quæ propius accedunt ad ætatem nostram, ac primo in loco occurrunt, Milites ab Eduardo tertio illuſtriſsimo Anglorum principe introducti, anno à Chriſto, 1349. quod quidem quaſi militum collegium, quadraginta equitibus conſtabat, vt vetuſtiores quidam annales habent. Polydorus tamen ſex & viginti duntaxat agnoſcit. Hos enim rex ille Periſcelide inſigniuit, quæ auro gemmiſque conflata, læuum circundat crus, verbaque iſta continet, *Honi ſoit, qui mal y penſe.* Diuo Georgio cōſecratus eſt ordo, cui Vindeſorij à rege Eduardo templum extructum eſt magnificè, multiſq; muneribus locupletatum.

Iohannes Gallorum rex, Eduardi gloria cōmotus, instituit ordinem equitum Stellæ. Eorum enim inſigne erat ſtella in pileo eminens. Sacratus eſt ordo tribus illis, vt à quibuſdam recenſentur, Magis, qui ad Chriſtum honore proſequendum, ab Oriente profecti ſunt. Verùm belli difficultatibus implicatus Iohannes, quod inſtituit, perficere non potuit. Itaque hic ordo paulò poſt euanuit. Verba iſta erant.

Monſtrant regibus aſtra viam. Inſtitutus eſt circa annum 1350.

Deinceps verò Amadeus Sextus, comes Sauoiæ induxit ordinem Annunciationis, anno 1409. qui virgini Mariæ dicatus eſt, ob eamq; cauſam inſtitutus, vt Amadei primi qui Rhodū non minori cum fælicitate, quàm fortitudine contra Turcas defendit, memoria celebraretur. Torques erat ex aureis conflatus laminis, quæ paruulis conſtrictæ catenulis cohærebant, continebantque quatuor has literas interiectas. F.E.R.T. hoc eſt, for-

titudo

titudo eius Rhodum tenuit. Pendebat autem ex ipsa catena, Mariæ Imago ab Angelo salutata.

Anno 1429. Phillippus Burgundiæ dux equites velleris aurei introduxit, eiusque patronum esse voluit D. Andream. Post hos secuti sunt ij, quos Lodouicus vndecimus Gallorum rex constituit. Is anno 1469. Ambasiæ, ordinem diui Michaelis produxit, de quo sic Vincẽtius Lupanus. Initio fuit cohors ista & quasi societas quædam triginta sex regni procerum, inculpatorum equitum, dicta à diuo Michaele societatis præside, cuius ipse rex κορυφαῖος est: quibus mos est gestandi quotidiè conchiliatum torquem ducentorum aureorum: quem donare, vendere, oppignerare fas non est.

Anno 1568. Alfonsus Ferdinandi filius ordinem introduxit, quem Sansouinus vocat ordinem della banda. Habuerunt enim huius ordinis equites fasciam quandam rubram, tres digitos latam, quæ quasi stola à sinistro humero sub dextrum brachium adducebatur.

Anno 1578. Henricus tertius, Gallorum rex, ordinem adiecit quem vocat Sancti Spiritus. Celebratur tempore Pentecostes: quo die rex ipse natus est, regnumque consecutus. Isti omnes sunt longè honoratissimi: sequuntur ij, quorum insigne est crucis figura, qui omnes sunt Ecclesiastici. Nam postrema est eorum dignitas, qui aureis donati calcaribus, Milites vulgò appellantur. Etsi & iste tamen ordo virtutis præmium esse debeat, non diuitiarum insigne. Verùm aurea nunc vere sunt sæcula. Ecclesiasticus primus is est qui Hierosolymitanus appellatur. Ipsique milites, nunc Hierosolymitani, nunc Rhodij, postremo & Maltenses dicebantur. Primi nominis ratio deducta est ab illo hospitio Hierosolymitano; à Christianis extructo, D. Iohanni Baptistæ consecrato,

quo

quo peregrini exciperentur. Cuius rector Gerardus nigra veste vtebatur, alba cruce insignita, eamq; in pectore gestauit, eodemque modo & omnes eius Hospitii socii. Quod quidem collegium ab eo inchoatum, à Papis deinceps confirmatum est, amplificatum & locupletatum à principibus. Anno 1308. Rhodum à Turcis direptam adiecit illis Papa Clemens quintus, vel vt alii existimant, Gotfredus rex Hierosolymitanus. Hinc Rhodii nominati. Verum anno 1523. victi à Turcis Maltam concessêre, militesque Maltenses deinceps appellati sunt. Mortuo Gotfredo, & regnante iam Baldouino, Gonfredus quidam & Hugo iuuenes nobilissimi, societatem inierunt, idq; sibi proposuerunt, vt viam peregrè profectis tutam præstarent, & hospites exciperent, qui quòd in templo consederunt. Templarii dicti sunt. Horum societatem primum confirmauit Honorius Papa, precibus inductus Stephani Patriarchæ Hierosolymitani, deditque vestem albam. Quibus postea Eugenius tertius crucem adiunxit in pectore rubram. Mansit hæc societas vsque ad annum 1310. quo tempore Clemens Papa qui tum sedem habuit in Gallia, Philippi Gallorum regis suasu, eam funditus euertit, eiusq; collegia per orbem dispersa, labefactauit.

Milites Teutonici à Teutone quodam nobili instituti sunt, qui mansit Hierusalem, struxitque hospitium virgini Mariæ sacrum. Vnde & milites virginis Mariæ dicebantur. Eorum vestis erat alba, crucemque in pectore nigram habuerunt. Neque quisquam nisi Germanus, idemque nobilis in horum erat numero reponendus.

Anno 1170. in Hispania cœpit ordo militum D. Iacobi, qui eisdem, quibus Augustini, legibus tenebantur.

Anno 1560. milites Calatranenſes floruerunt, à Santio rege Toletano inſtituti. Nomen à loco vbi conſederunt. Nigra veſtis, rubra crux in pectore.

In eadem ſunt prouincia, eiuſdemque ordinis, nempe Ciſterniensis, milites Alcantarēſes, qui templum prope Tagum fluuium ditiſsimum extruxerunt. Crux erat viridis. Milites Mariæ, qui redemptionis titulo illuſtres fuerunt, à Iacobo quodam qui Inſulas Balearicas ſubiugauit inſtituti ſunt, anno, 1212. confirmati à Gregorio nono; veſtis alba, nigra crux. Eorum id erat munus, captiuos vt redimerent, vnde redemptionis milites dicebantur.

Habet & Valentia milites de Monteſio. Crux rubra; eodem, quo Calatranenſes floruerunt, tempore.

Milites, quibus nomen dedit Sepulchrum Chriſti, duas habuerunt rubras cruces.

Anno 1320. prodierunt milites Chriſti, à Iohanne viceſimo, papa conſtituti. Sedes Portugallia, veſtis nigra, crux purpurea.

Sunt alij, qui ſanctæ Mariæ matris Domini appellantur. Nobiles enim quidam, principum contentionibus implicati nimis & perturbati, petierũt ab Vrbano quarto, vt ſibi ſocietatem quandam inire liceret, ſeſeque liberè & pacatè darent contemplationi. In pectore parua crux, rubra, aurata. Splendidè veſtiebantur, eodem pene modo quo fratres Prædicatores. Dicti ſunt ab Italis, primùm, *Frati di Madona*; deinceps verò propter ſplendorem ordinis, vulgò *Frati gaudenti* appellati ſunt.

Milites S. Lazari Hieroſolymitani floruerunt, viuente Baſilio, & papa Damaſo, regnante Iuliano Apoſtata. Reſtauratus deinde & locupletatus eſt ordo à Pio quarto. Crux viridis in ſiniſtro latere.

Milites

Milites S. Stephani, anno 1561. instituti à Cosmo Medices Florẽtinorum duce, confirmati à Pio quarto, Crucem rubram auratam habuerunt, vestem nigram.

Readeamus iam tandem ad signa & insignia militaria. Quorum singularis est vtilitas, ad gradus turmasque distinguendas. Vexilla intuentur milites, ea sequntur, obseruant, tuentur, & eorum insignibus, vt nauis gubernaculo, diriguntur. Horum omnium illustrissimum erat effigies Aquilæ, quæ hodie biceps proponitur, quia bipartitum est imperium, illud Orientis, Occidentis hoc.

Minotauri etiam effigies ferebatur, cùm secreto & tacitè rem peragendam admonerent: ostendebat enim illud Hieroglyphicum, consilia ducum non minus occulta esse debere, quàm fuerat Minotauri Labyrinthus. Itaque Q. Cæcilius Metellus Macedonicus Imperator Romanus, percõtantibus Tribunis, quò nam exercitum huc illuc agitaret: si putarem, respondit, tunicam meam meorum esse consiliorum consciam, eam actutum abscinderem, comburerémque.

Quin & porcum Romani prætulerunt, ait Pierius, & legionis etiam quintæ vexillis Elephanti appingebantur: propterea quod Caio Cæsare aduersus Lucium Scipionem ciuili bello decertante, ea legio negotium sibi contra Elephantos dari postulauit, neque strenue gesta, reliquæ victoriæ occasionem præbuit.

Erat & signum Romanorũ militũ scarabæus, quo virilem animũ præstare se debere admonerentur. Nam id ex eo intelligitur Hieroglyphico, vt explicat Pierius.

Centurionum insigne fuit vitis, eaque minus promptos ad parendum milites castigabant. Hinc Iuuenalis de Mario,

Nodosam posthæc frangebat vertice vitem
Si lentus pigra muniret castra dolabra.

Caligula, ait Pierius, eius ordinis militem notauit, qui manipularibus præfectus esset, eo enim calciamenti genere vtebantur. Subiecti erant hi centurionibus, & Caligati dicebantur. Vnde Caius Cæsar qui Tiberio successit, quia inter hos infimæ notę milites enutritus est, Caligula dictus est: Dicebantur autem ordines Manipulares à manipulo. Cogebantur enim triginta milites sub vno manipulo, nempe vexillo. Romulum quippe aiunt manipulos fœni pro vexillis habuisse, quòd repentino tumultu excitatus, id signi genus prætulerit, reque bene gesta, boni inde ominis causa manipulos instituisse: hoc Pierius. Alij tamen aliam huius rei rationem afferunt: quia, si in locum periculosum exercitus esset profectus, parum interesset, si fœnum perderetur: at multum, si Aquila, vel tale aliquid amitteretur.

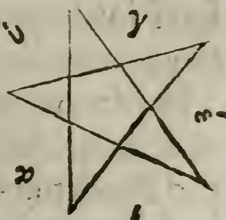
Quin & Cohortium erant insignia, perque singulas earum, vt ex Flauio Vegetio probat Pierius, ferebantur ad prælıũ à Draconarijs; quo nomine κατ' ἐξοχὴν Signiferos omnes appellabant. Quo vero pacto gestarentur, videre est apud Ammianum Marcellinũ, vbi pompam describit quam Constantius imperator vrbem ingrediens, duxit. Erant enim, vt is inquit, Dracones hastarum aureis gemmatisque summitatibus illigati, hiatu vasto, perflabiles, & ideo velut ira perciti sibilantes, caudarum volumina relinquentes in vẽtum. De ijs sic Claudianus,

Mansuescunt varij, vento cessante, dracones.

Erat vero signum draconis purpureum, vt idem testatur Ammianus.

Apud

Apud Romanos, inter alia militaria signa, reperiuntur & Flammiculę rufæ gestari solitæ: fuisseque prosperi euentus signa. Obtinuit certè primas inter Insignia Augustalia, ignis; vt ex Herodiano conijci potest, vbi Commodum, ait, Marciam meretricem ita coluisse, vt præter ignem omnes honores illi velut Augustæ tribuerentur. In monumentis illis Theodosianæ militiæ, & eorũ qui Theodosium aliquot annis præcesserunt (de quibus post ex Pierio dicemus fusiùs) videas præfectorum Abacos paßim cum candelabris superimpositis figuratos: in plerisque, etiam ara est, in magni procceriq; tripodis speciem ex ære fabricata: quod nimirum ad huiusmodi dignitatis participationem referri debet. Antiochum ferunt cognomento Soterem, antiquum illum, à quo reliqui Syriæ reges Antiochi dicebantur, cùm aduersus Galatas acie decertaturus esset, per nocturnam imaginem vidisse Alexandrum, qui mandaret, vt militibus tesseram daret, ὑγιαίνειν Cuius dicti Hieroglyphicum olim iam inuentum erat: triplex triangulus inter se complectitur, ex quinque paribus lineis sese inuicem in punctò contingentibus. Quo non cunctanter à sese facto, pentagrãmóq; huiusmodi tum in vexillis imposito, tum & singulis reliquis militaribus indumentis superaddito, assutoque, admirabilem mox est à Galatis victoriam consecutus. Antiochi porro nummus argenteus paßim habetur istius rei memoria sempiterna quo nota ea impressa est, additis singulis, per angulorum interualla literis, Narrat pierius;

Apud Romanos, indicti belli signi erat hasta ferrata, præustaque, fæcialis manu prætenta, quam vbi pri-

mum in hostiū fines emisisset, tribus puberibus præsentibus causa prius exposita, bellum iustum indictum, fierique cœptum intelligebatur: hinc apud Maronem, Turnus primus.

——— *Iaculum intorquens emittit in auras,*
Principium pugnæ.

Hasta honoratum quiddam erat apud Romanos, hinc virgilianus Aeneas,

Bina manu lato crispans hastilia ferro,
Ingreditur.

Et regis filius Pallas apud eundem,

——— *telo rapto volat obuius ille,*
Aeneæ.

Ab Hasta Romani Quirites: hinc illud Ouidij in fastis.

Siue quod hasta Quiris priscis sit dicta Sabinis.

Hasta autem pura, hoc est, sine ferro, fortitudinis erat insigne. Hinc Virgilius.

Ille, vides, pura Iuuenis qui nititur hasta.

Qui quidem futurus erat rex, multorumque regum parens. De scutis hæc Pierius. Pari honore, cum hasta, fuit scutum: quo etiam donari soliti sunt hi, qui fortiter fecissent. Hinc apud Virgilium Aeneas clypeum efferri iussit quo iuuenem egregium Nisum præstanti munere donaret.

In Mantineensium scutis Tridens signatus erat: quare eius vrbis ciuis per gestamen id cognoscebatur: vt apud Pindarum.

Λ Litera in Lacedæmoniorum scutis notata, populum eum significabat. Sic τὸ M, in Messeniorum clypeis, qui & ipsi clarissimi olim extitêre, descriptum erat, quod e-

ium etiam populum ſignificabat.

Donabantur clypei ab imperatoribus honori militibus: atque illis (vnde & nomen) inſculpi incîdique facta pulchra, moris fuit: vnde, qui nihil adhuc ſtrenuè in bello geſsiſſent, alba vtebãtur parma. De quo Virgilius.

——————*parmaque inglorius alba.*

Quod autem imagines in clypeis pingerentur, liquet ex Virgilio,

Mutemus clypeos, Danaumque inſignia nobis
Aptemus.

Quomodo enim ſe pro Troianis venditaſſent, niſi Troianorum Inſignia in Clypeis apparuiſſent? Ea autem erant (ait Seruius) in Græcorum clypeis Neptunus, in Troianorum Minerua.

Antiquæ militiæ veſtigia quædam extant Romæ apud Maffeos in Canone quodam ad Theodoſium & Valentinianum inſcripto, in quo militum omnes ordines recenſentur, geſtaminaque ipſa ſuis etiam coloribus picta conſpiciuntur, quæ quiſque manipulus, turmaque, ex quadrupedibus vel alitibus, vel ex colorum varietate ſigna ſibi deſumpſiſſent. Ex quo multa ſelegit Pierius: extatque liber, qui monumentorum appellatur: in quo iſta fere omnia picta reperiuntur, ſuiſque coloribus illuſtrata: ita vt nihil fere differant à noſtrorum armis, niſi quod peltarum parmarumque figuris alijs vſi ſunt.

Menapiorum Pelta rubra erat in alba Parma. Sed infra in eo albo ſub pelta canis lutei coloris, pedibus ad curſum, quantum fieri poteſt, exporrectis, vtero ad peltã verſo, dorſo parmæ ſuperficiẽ ſpectante. Ait Pierius, qui eadem diligentia reliquorum exponit geſtamina, Veſontium, Propugnatorum, Braccatorum Militum,

Sagit-

Sagittariorum ſeniorum Orientalium , Secundorum Theodoſianorum,Conſtantiorum, Menapiorum, Tertiodecimanorũ,Petulantum Iuniorum,Iouiorũ,Honorianorum,Saliorum,Teriungorũ,Valentianenſium,Augusteorũ,Fœlicium ſeniorum,ſeniorum Menapiorum, Cortonacenſium,Theſſalorum , Sagùnenſium, Honorianorum iuniorum, Marcomanorum, Curatium iuniorum,Maurialitum defenſorum,Sextæ legionis Parthicæ , Anglenariorum , Cornutorum, Falconariorum, Vindicum, Sagittariorum Neruiorũ, Batauorum, Marcomanorum iuniorum & ſeniorum,Exultatorum,Herculianorum iuniorum & ſeniorum , Iouianorum, &c.

Sit ergo hoc pacto à nobis explicata inſignium natura.Nam de teſſeris vt dicam,non eſt neceſſe.Id vnum adijciam, Cæſaris teſſeram fuiſſe Venerem genetricem, Marij Lar deus perhibetur, Scyllæ verò Apollo Delphicus.

Coronæ

His ita conſtitutis,ſequitur deinceps vt coronarum vſus exponatut.Nam inter alia quæ ab Aegyptijs hauſerunt Greci, fuit & iſta per coronas, occulta animi ſenſa ſignificandi ratio . Itali vocant *Ghirlande*, nos **Garlands**.Harum duo erant genera.Primum capitis: ſecundum colli ornamentum erat,de quo & Alcęus, & Anacreon loquti ſunt: Illud inſitum erat tum his, tum illis,vt per figuram earum orbicularem, victoria vel æternitas ſignificaretur. Hinc ſcribit Sozomenus 6. lib. tripertitæ hiſtoriæ, quod cum Iulianus Apoſtata gentium dijs ſacra faceret,crux coronata reperta eſt, in occiſi animalis viſceribus. Quo viſo perterriti miniſtri dixêrunt,illud eſſe ſignum victoriæ & æternitatis Chriſtianæ religionis . Vnde & illud in fabulis, Bacchum

ita

ita amasse vxorem Ariadnem, vt coronam illius in cælum sustulisse diceretur. Atque hinc fluxit illa consuetudo, coronas aureas, id est, Diademata regum capitibus imponendi: nihil enim aliud erat, quàm fascia gemmis ornata, qualis & illa fuit Persarum Sidaris: hæc eadem fascia victoriam notabat. Itaq; Corinna, fæmina æruditissima, statuam habuit, vt scribit Pausanias, fascia redimitam, eò quod in Lyricis superasset Pindarum Lyricum poetam.

Ex eodem fonte profluxerunt, titulus, mitra, tiara, de quibus iam dictum est, & erit fortasse deinceps dicendũ. Quod autem vsus iste corollarum ab Aegyptijs deducatur, testis est Plato, 7. lib. de legibus, vbi ostendit, computandi artem vel pueris tum fuisse familiarem, ita vt poma corollasque aptè & accommodate distribuerent. Quem locum Platonis, in hunc modum interpretatur Athenæus. Sint in vna domo sexaginta corollæ; Intrat vnus, omnes corollas accipit: intrat secundus, cui primus ille dat dimidiam partem corollarum, triginta scilicet: venit tertius, cui primus & secundus dant singuli decem, ita vt tertius iam habeat viginti corollas: ingreditur quartus, cui tres primi dant quinque singuli, restant ergo vnicuiq; quindecim: accedit quintus, dantque illi, cæteri quatuor singuli tres, sic duodecim remanent vnicuique. Postremò & sextus adiungitur, cui decem ab omnibus, hoc est à singulis binæ corollæ tribuuntur: vt quilibet habeat corollas decem, ipsæque sexaginta dentur æqualiter vnicuique intrantium, sic vt nulla frangatur. Atque hic erat puerorum Aegyptiorum iocus: ex quo illud apparet, ista ab Aegyptijs profluxisse. Multa græci de origine corollarum, quæ omitto quòd inter se non consentiant, dum alius hanc obtru-

dit fabulam, alius nouam inducit: nullus est enim apud Græcos fabularum modus, nullus ineptiarum finis. Illud constat, varia corollarum genera ad cogitationum varietatem explicandam fuisse accommodata, aliasque alijs dijs coronas attributas, ex illis nimirum vel floribus vel plantis constitutas, quæ illis sacræ erant.

Erat olim quoddam amoris indicium ab istis deductum corollis: itaque amatores corollas suas ad amicæ fores posuerunt.

Laureæ coronæ triumphantibus datæ sunt, vel in aliqua re præcipuè excellentibus: quernæ, ciuem seruantibus, hinc illud, *seruati præmia ciuis*. Gymnicis autem oleaginæ.

Saturnum Phærecides primò coronatum ait, Iouem Diodorus post euersos Titanes: Idem Priapo tænias dat, & Ariadne sertum, Iunoni vitem Callimachus.

Hercules nunc populum, nunc Oleastrum, nunc apium capite præfert. Hinc illud Virgilij in Bucolicis.

Populus Alcidæ gratissima, vitis Iaccho,
Formosæ myrtus Veneri, sua laurea Phœbo.

Liber etiam hedera vtebatur. Milites aliâs myrto, aliâs oleo, coronati sunt.

Coronæ Castrenses, Murales, Nauales, ex auro conflatæ sunt. In ludis Olympicis, Isthmicis, Argiuis, & Pithyis, præmia vincentibus constituta sunt, Oleaster, Pinus, Apium, Malum.

Isis prima repertas spicas capite circumtulit, ait Leo Aegyptius.

Rosea, & florulenta corona in conuiuijs olim vsurpari solita est.

Corona, a cornu, vt quidam volunt, nomen habet, &

certe

certe conueniunt inter ſe ſimilitudine quadam, cornu, radius,& corona: cornu in ſacris literis regem,& robur notat. Quod & eſt apud Ouidium?

———Tum pauper cornua ſumit.

Coronęque regiæ, radiorum referunt ſimilitudinem, vnde inſtitutum eſt, vt in Apollineo capite, radij conficerentur duodecim lapillis pretiociſsimis. Hinc Virgilius, cum Latinus rex inter Aeneam & Turnum fœdera facturus eſſet, ita canit.

Quadriiugo vehitur curru, cui tempora circum
Aurati bis ſex radii fulgentia cingunt,
Solis aui ſpecimen. &c.

Liber ſecundus de *Armis*.

Sta de inſignibus: ſequitur vt de armorum diſciplina deinceps diſputemus, vbi etiam tunicas coloreſq; breuiter percurremus.

Primo ergo in loco armorum originem, naturamque explicemus, quæ certa videntur nobilitatis indicia. Neque tamen eam ob cauſam neceſſe erit, vt de ipſa nobilitate aliqua à nobis diſputatio inſtituatur. Pleni etenim ſunt plurimorum libri qui paſsim circumferũtur, ita vt res iſta nec planius à nobis exprimi poſsit, nec ornatius explicari. Id vnum adducam ex Ariſtotile:

εὐγενὲς ἐστὶ τὸ ἐξ ἀγαθοῦ γένους, γενναῖον δὲ τὸ μὴ ἐξιστάμενον τῆς αὐτοῦ φύσεως.

Nobile id eſt quod ex bono genere profectum eſt: generoſum, quod è ſua natura non degenerat. Diſtincta ergo ſunt iſta, nobile & generoſum: hinc illud Ouidij in Epiſtolis.

Si te nobilitas, generoſaque nomina tangunt.

Noſtra autẽ inſtituta eſt diſputatio non tã de nobilitate quã de nobilitatis indicijs: quæ etſi hodie ignobilibus aliquando affigantur, & pecunia cõparẽtur, non eſt tamẽ quòd id, cùm hominum vitio contractum ſit, in rei naturam

turam

tiram transferatur. Præclara mehercule res eſt, & digna ſatis vbi neruos orator intendat ſuos: quid enim accomodatius excogitari poteſt ad ordinum diſtinctiones, hominumque dignitates illuſtrandas? Quod autem à recentioribus verba quædam ipſis armis ſubijciantur, videtur id nuer inuentum, ad imitationem eorum quæ ſymbola à nobis appellantur, ſuoq; in loco exponũtur.

Diximus iampridem, eandem eſſe rationem armorum apud poſteros, quæ fuerat imaginum apud Romanos. Sed & nomina videntur in hunc locum conijcienda, & in eorum numero repenenda, quæ vera ſunt nobilitatis ſymbola: de quibus id quęri poteſt, ſint ne hęreditaria, an non ſint. Negat Lucas Contiles, ait Carolus Sigonius. Cuius ea ratio eſt à Ciceronis verbis in ſomnio Scipionis deriuata. Verba iſta ſunt Africani ad Scipionem perorantis: Eritq; cognomen id tibi per te partum, quod habes adhuc à nobis hæreditarium. Ex quibus id infert Sigonius, nomina apud Romanos fuiſſe hæreditaria. Verùm non vna eademque videtur omnium nominum ratio. Quæ enim ab egregio quopiam facinore profecta ſunt, videri poſſunt ita eſſe coniuncta cum ipſo facinore, vt ab authore diuelli vix poſsint, diffundiq; ad poſteros. Vt Manlius qui Torquati titulo inſignitus eſt, quod Torquem hoſti abſtulerit. At eorum quę euẽtu fortuito acceſſerũt, alia planè ratio eſt. Nã cũ cicer Ciceronẽ denominauerit, quid refert, ſi omnes poſteri Cicerones appellẽtur; parua enim res eſt, nulliuſq; ferè momenti, Quamuis id iniquum videri poſsit, vt cũ ruſtici, quæ ſua ſunt relinquant ſuis, hoc eſt agros & ædificia, cæteraq; cõmutabilia pecuniæ membra; viri nobiles & illuſtres non poſſunt ſuorũ laborum fructus ad poſteros propagare. Certũ id eſt, apud noſtros homines,

huiuſ-

huiusmodi nomina & esse nunc, & olim fuisse, à maioribus tradita quasi per manus, ad eos qui ex illis orti sunt, idque factum videtur, principum gratia, consensu populi, temporis diuturnitate: non tamen iure aliquo vendicari possunt à nepotibus, nisi ad maiorum trophęa sua etiam propria monumenta accedant, quibus confirmata videatur eorum nobilitas, & publicis quasi sigillis consignata. Eodem planè modo & arma videntur primùm instituta; non quasi notæ alienæ virtutis, sed vt proprij laboris testimonia. Si quis ergo rerum abundantia circumfluat, atque ita arma sibi comparet, diuitiarum fructus, non virtutum: ita tamen iam se res habet, vt ea ad filios, & filiorum filios propagata, temporisque diuturnitate stabilita, verissima videantur antiquæ nobilitatis insignia. At Sigismundus respondere solitus est, se nobiles omninò constituere non posse, quia,

Nobilitas sola est atq; vnica virtus.

Verùm ista Sigismundi nobilitas nimis videtur Philosophica & generosa, nos de ijs hominibus verba faciemus, qui nobiles haberi solent, & appellantur nobiles. Sint autem generosi, an non sint, cùm illi nihil putent interesse, quid opus est nos diutius disputare?

Id minus videtur à communi consuetudine abhorrere, quod est à Bartolo constitutum lege prima, C. de dignitatibus lib. 12. (quæ tamen melius dicerentur de dignitate, ait Torquatus Tassus) Nobilitas est qualitas illata per principatum tenentem, qua quis vltra honestas plebeias personas acceptus ostenditur. Est qualitas, nam abest, adestque vt accidens, vt in muliere plebeia, quę nubit viro nobili, adest statim nobilitas, ipsa enim fit nobilis. Et contra, in muliere nobili quæ nubit plebeio, & in

eo,

eō, qui propter delictum, perdit dignitatē. Sic potest quis tēpore nobilis, altero ignobilis esse, vno loco nobilis, vno alio ignobilis, eodē tempore. Vt si nobilis captiuus in Gallia detineatur, est adhuc nobilis in Anglia. Nobilitas etiam in ignorātem cadere potest. Princeps enim etiam absentem atq; ignorantem constituere potest nobilem. Atque ista fere Bartolus, quæ sunt reuera: disputent philosophi quid esse debeat in suis rerum publicarum idæis.

Mirum autem videri potest, istam armorum disciplinā à nemine fuisse pro dignitate explicatā, cum multum faciat ad nobilitatem, et res gestas maiorum nostrorum significandas & illustrandas. Nam cùm quorūdam libros inspicio gallicè scriptos & Anglicè de armorum origine & natura, vix me possum continere, quin exclamen, ô cœlum, ô terras, ô Maria Neptuni? Hoccine est armorum ortum exponere? Hoccine arma explicare?

Quid enim? nefas est alijs vti verbis, *or*, dicendum est, non aurum, atque ita in reliquis. Tenenda sunt artis vocabula, *gules*, azur, & quid ita quæso? nonne ista possunt exponi Anglicè? si posſint, cur placet aliena potius & ignota obtrudere, quàm nostra proferre vocabula? si non possunt, quis tu is es qui tantum tibi assumis, vt rem exponas Anglis, quæ nō potest Anglicè explicari? At Gallica sunt significantia magis? at id falsum est, si apud Anglos oratio habeatur. At ista, quia sunt à vulgi consuetudine & sensu abhorrentia, faciunt, vt ad rem ipsam plus accedat dignitatis, & authoritatis. O nos homines planè simplices, si ea admiremur, quę non intelligamus. At sua sunt artium vocabula. Pulchrè mehercule habent: sua artes omnes & scientiæ vocabula, ergo si Rhetorica sit latinis literis illustranda, necesse est vt ego inducam voces

ces peregrinas,cum res ipſa latinè poſsit elegantius multò demonſtrari. Legatis vos veſtra cum vobis: ametis veſtra ſine riuali; & cum ea protuleritis,quæ ipſi vix intelligitis, magnum vos quiddam,& admirandum naturæ opus inueniſſe prædicetis. Sitis,per me,impudentes. Nam vt ille apud Ciceronem reſpondit; ſputa, quid ſit ſcio,tilica,neſcio;ſic ego ingenuè fateor, me quid iſta ſibi velint, planè non intelligere. Si autem eum in finem iſta à vobis vocabula introducantur, vt res ipſa non intellecta, in hominum reprehenſiones non incurrat, laudo ingenium veſtrum,laudo inſtitutum: ego enim cum Lucilio,malo non intelligi orationem meam, quàm reprehendi. At Lucilius non dixit,quod Latini non intelligerent, ſed ſimplices homines & è plebe petitos, lectores maluit,quàm ſapientes nimis,& pluſquam eſſet ſatis, intelligentes. Sin vulgus ab iſtis myſterijs excludendum putetis, ideoque velis huiuſmodi & Gallicis inuolucris armorum proprietates obtendatis;verendum eſt,ne non ſolùm veſtra in hac re deſideretur conſtantia, qui ſcribitis Anglicè, vt quid ſcribatis ab Anglis intelligatur, & ſcribitis tamẽ Gallicè,ne,quid velitis, percipiant Angli: ſed prudentia etiam requiratur & iudicium, qui barbaris iſtis & obſoletis voculis, elegantia & polita multorum ingenia deterreatis,& quaſi nares in patinam emungatis,vt cæteris abſtinentibus,vos epulis fruamini ſoli ſine ſocijs.

Gerardus Leus repetit armorum originem altiùs, eorumque diſciplinam perfectam eſſe putat, ante bellum Troianum ſuiſque numeris abſolutam. Euiſdem ferè ſententiæ authores & alij reperiuntur, quid enim eſt quod iſti homines non audeant; qui cum pauca quædam ex rancidis chartis ſyntagmata deprehenderint,

volitant

volitant in foro, atque homines ita intuentur, quasi ipsi non essent homines, cùm sint reuera, in iuris prudentia planè hospites, philosophiæ præceptis non instituti, hæsitantes in historijs. Itaque vix me continere possum à risu, cum videam hominem tam aniles nugas tanta cum authoritate proferentem. Ita enim disputat; Scythæ 1206.annos ante Christum bellatores extitêre, ergo tum absoluta erat ista nostrorum armorum disciplina. In quo si, gladium, hastam, clypeum, eorumq; confectionem, armorū disciplinam appellari velit, quòd ista sint arma, & militaris disciplinæ instrumenta, nę ille homo erit non tam ratione refellendus, quam risu excipiendus. Quid enim ego te, homo amentissime, literas doceam? Arma hoc loco, *καταχρήσικως*, accipiuntur. Idque eam ob causam, quòd militibus, atque illis qui armis instructi, res magnas gessêrunt, arma essent cōcessa in initio, eisque duntaxat à principibus attributa. Vocantur etiam insignia, etsi alia sit armorum ratio, alia insignium: verùm insignia quandoque appellantur, quia, vt testatur Budęus, ista armorum inuentio recens est, nec veteribus Romanis omnino cognita, sed posterioribus temporibus introducta. Itaque nouæ rei nouum nomen erat imponendum, quod etsi sic à latinis non fuerit vsurpatum, tenemus tamen, & distinctioris doctrinæ gratia teneamus. Pergit ille tamen, & ex obscuris suorum officinis, Iosuæ, Hectoris, Salomonis, Dauidis, multorumque aliorum arma exponit, ita suis distincta campis, & coloribus, quasi iam Salomon suos habuisset Læos, & Bosewellos istis in rebus exercitatissimos.

Mitto Asteriall & Olibion, noua nomina, verùm vt illi videntur antiqua, ob eamq; causam veneranda. Mitto Arthuri arma, militumq; eius, qui ab orbiculari men-

ſa nomen inuenerunt, quorum arma ſunt & Gallicè & Anglicè explicata, nihil vt excogitari poſsit abſolutius. Ego Arthurum fuiſſe non nego, imo regem fuiſſe illuſtriſsimum contendo, menſamque ab eodem orbicularem, eiuſdemque menſæ milites inſtitutos agnoſco: quòd vero tam explicata, polita, diſtincta fuerunt, Lanceloti, Triſtrami, Meliados, Segurani, Galihaulti, Gyronis, Rami, Borti, Pores, Clares, Vrien, Lothi, Pelimōdi, Lyonis, Bagdemagi, Morhaulti, Pharamondi, & eorum qui ſequuntur, arma,

————*credat Iudæus apella.*

Non ego.

Neque verò eſt quod in iſtis explicandis diutius inſiſtamus, quæ ab ocioſis quibuſdam hominibus inuenta, & ab ingenijs volitantibus excogitata ſunt: itaque eadem facilitate reijciamus illas armorum exponendorum rationes, qua ſunt ab earum authoribus introductæ. Regnante Henrico quinto, Teutonicus neſcio quis, per partes humani corporis præcipuas, arma explicauit. Gallus autem quidam, nomen erat Malorques, per flores: Fawcon Anglus regnante Eduardo tertio, per ſingulos ſeptimanę dies. Qui verò pręceſsêrunt, per planetas, per lapides, per colores & Metalla expoſuiſſe perhibentur. Quid alijs videatur, neſcio: ego, ſic mihi perſuadeo, ſic ſentio, ſatis id eſſe explicatum eleganter, quod eſt proprijs vocabulis illuſtratū, apud Anglos Anglicis, Italis apud Italos: apud Gallos Gallicis: eoſq; nobis iniuriam intuliſſe, qui noſtrorum arma, Gallorum vocabulis expreſsêrunt. Galli ſuis vtūtur verbis, *or, argent*, & ſic in reliquis eodem modo Gallorum vocibus: Itali etiam ſua adhibent, non aliena, in ſuis, ſuorumque armis illuſtrandis, nomina, *oro, argento, bianco,*

nero,

nero, rosso, azurro, nos verò, si dijs placet, non, **gould**, sed *or*: non, **siluer**, sed *argent*, idq; relligiosè satis appellamus. Sed nescio quomodo, dum nimio contradicendi studio abrepti sumus, longius à proposita armorum dignitate nostra iampridé aberrauit oratio: quæ quãta sit, ex eo apparet, quòd ista, quamuis, cuius ea sint, ignoretur, honestent locũ tamen & nobilitent eum in quo fixa sunt, faciantq; vt plus habere videatur dignitatis, cogantq; etiã ipsos spectatores sedulò inquirere & perscrutari, cuius fuerit is locus, quis domus dominus, qui eius maiores, qui parentes. Itaq; Alexander magnus diligens erat huiusmodi rerum spectator, quę nobilitatis & virtutis notæ viderenur, easq; summo honore prosequebatur. Itaq; cum ad sepulchrum Achillis constitisset, exclamauit.

Fœlix AEacide, cui tali contigit ore
Gentibus ostendi, creuit tua carmine virtus.

Ideoq; & suos etiam milites, qui egregiũ aliquod facinus aliquando perpetrassent, solitus est insigni aliquo nobilitare, quod tamen ipsius facti testis duntaxat esset, ad posteros autem non transfunderetur, tãquam nobilitatis indiciũ. Nam recentior multò est iste armorũ vsus, quam illa insignium consuetudo. Petrus Arcarona *Clementina vn. para. Sic nos in fine:* huiusmodi arma pluribus in locis eam ob causam collocari putat, non solùm vt nobilitatis indicia sint, maiorumq; nostrorum monumenta, sed vt posteri etiã excitentur ad laudem & decus.

Quemadmodũ autẽ apud Romanos eorum familiæ obscuræ habebantur, quorũ nullæ essent imagines, sic & illi iam ignobiles existimantur, qui maiorum Arma nõ possunt ostẽdere. Et vt Romanorũ imagines tẽporis diuturnitate cõfirmatæ nobiles cõstituêrunt eos, qui in maiorũ suorum vestigia nunquã ingresi sunt, sic & nostræ

ætatis nobilitas ſatis videtur cõſequuta, ſi colores famoſorũ armorũ poſsit producere. Neq; ſanè eſt iſta nobilitas contemnenda, quod ſub illius vmbra deliteſcant quidam non nimis generoſi, ſed id optandum potius, vt cum ſuorum arma nobilitatem confirment ſuam, ſuis etiam rebus geſtis & virtutibus generoſa indoles conſignetur. Itaque monumenta ipſa maiorum, atque arma lachrimari mihi videntur ſæpenumerò, cum ſentiant ſe eorum in aulis fixa collocari, quorum virtutes teſtari nõ poſsint, improbitatem verò execrentur. Quin & illud quotidiè crebris ſermonibus vſurpatum eſt à prętereuntibus: ô domus antiqua, quã diſpari domino dominaris? O arma illuſtria, quæ turpitudinis inuolucra, nõ pigmẽta virtutum iacetis proſtituta. Indignum ergo fortaſsis cuipiam videri poſsit, Heroum illuſtriſsima monumenta ad ignauiſsimos diffundi nebulones: quemadmodum & illud abſurdum videtur Lucæ Contili, Romanorum cognomina, virtute parta, hæreditaria appellare. Neque enim omnes, inquit, Manlij erant Torquati: nec omnes Cornelij, Africani: nec omnes Valerij, Coruini appellati: iſta enim nomina, ſigna erant eorum facinorum, quæ ab vno Manlio, vno Cornelio, vno Valerio perpretata celebrantur. Id erat pręterea imaginibus commune cum armis, quòd vt imagines tolli & moueri loco, niſi publicis decretis non poterant, ſtatuæ pręſertim in publicis locis conſtitutæ, ſic arma quibuſdam in locis poſita, mouenda non ſunt, aut de ſede ſua deturbanda. Budæus in lege finali in digeſt. de origine iuſti.

Si quis quęrat, poſsintnè arma tranſferri atque alienari: reſpondet Bartolus, poſſe quandoque alienari, darique adoptiuis legitimatis, vel arrogatis, vel ijs, qui nos ſibi beneficijs quibuſdam deuinxêrunt: vel amicis &

bene-

beneuolentibus: Insignia autem militaria, dux pro arbitratu suo alienare, dareque cum volet, potest, modò principis arma in illis depicta non habeantur. Insigne quod iam efformatum est, & in alicuius principis exercitu constitutum, alienari non potest, transferrique in alterius seruitium principis, nisi in eo propria tantummodò ipsius ducis arma depicta fuerint, tum enim mutata persona, omnia eius mutari possunt. At insignia supremæ dignitatis & autoritatis, de quibus alibi iam dictum est, alienari non possunt. Rex enim se potest regia priuare dignitate, vt Lodouicus Gallorum rex; potestq; à sede deturbari: cuius rei exempla in historijs reperiuntur, tam eorũ qui se sponte dederũt rebus diuinis, relicto reipub. clauo: quam qui è solio deturbati sunt, vel quòd furore corriperentur, vel quòd stultorũ in numero reponerẽtur. Vendere verò, vel donare arma & insignia regalia non potest, nec ea à successoribus suis alienare.

Non licet nothis vti parentum armis, nisi notis quibusdam distinctis, ad hanc rem accommodatis. Id hodie obseruatur. Verùm licetné legitimatis? volunt nonnulli: alij non concedunt illis parentum arma, nisi notis huiusmodi inusta.

Arma depingi solent in omnibus ijs locis quæ ad parentes pertinent ex vno eodemq; capite descendẽtes, nec tolli possunt sine pœna, *vt est in leg. æquiss. para. sed ædificiorum vsus fructus.* Ita vt ipsa possessio ædificiorum, argumẽto ab armis in eo loco positis deducto cõfirmetur.

Non licet nisi magna aliqua, & honorifica causa accesserit, arma mutare. Nam si nomen cuilibet mutare non liceat, nec licebit arma: *in leg. illi: para. qui per militem:* vbi Baldus digest. de falsis, dicit, quod quemadmodum mutatio nominis non requiritur in principe

ſeculari quocunque,ita nec alicui alij conuenit. Itaque per conſequens,nec armorum mutatio conuenit. Quid? quod Doctores & notarij ſigilla ſignaque mutare non poſsint? quanta enim hoc pacto perturbatio rerum omnium & confuſio conſequeretur?

In loco deſerto & obſcuro,cuius Dominus ignoretur(qui alioqui vel publicus eſt,vel eius qui primus occupauit)ſi in lapidibus eruendis,vel fundamentis locandis,arma aliqua nota reperiàntur, illius erit ager, cuius ſunt arma.

Non licet radere aut tollere,niſi locus ille ſit iure alienatus ab ipſo Domino ipſorum armorum.

Si quis nobilis læſæ Maieſtatis reus ſit, patriam prodit,Hæreticus reperiatur,vt maior illi inuratur ignominiæ nota,raduntur, tolluntur, deturbantur illius arma.

Si nobilis moriatur ſine vllo ſucceſſore relicto,Arma illius aliquando ſimul cum ipſo in ſepulchrum imponuntur.

Caſſaneus exiſtimat,Quadrupedum figuras ſiue ſuo proprio & naturali colore exprimantur, ſiue non exprimantur, maiorem tamen & illuſtriorem continere Nobilitatis ſignificationem,quàm Piſcium, Auium & huiuſmodi.

Idem Caſſaneus multa eſſe arma ſcribit in Gallia vſurpata, quæ inepta, ridiculaque haberi poſsint, & dedecus magis quam dignitatem ſignificantia, vt Bouem è nube exeuntem: & alia eius generis, quæ naturæ ſunt repugnantia, & ab hominibus otioſis magis quàm ingenioſis excogitata. At negat hoc Lucas Contiles, & vt rationem adiungat ſuæ opinionis, de origine & cauſa Armorum in hunc modum inſtituit diſputationem.

Antiquis

Antiquis Græcis Romanisq; incognita erant ista armorum insignia. Nec apud alias gentes reperientur, si omnem antiquitatis memoriam intueamur. Romani tamen suis imaginibus in eundem finem vsi sunt, quod iam sæpe diximus: primò, vt videtur, à Carolo magno & Longobardis inducta sunt, etsi alij potius Frederici Barbarossę temporibus excogitata maluêrunt. Nisi illud fortasśis magis arrideat inchoatam esse armorum disciplinam regnante Theodosio, vel imperante potius, deinceps verò Caroli magni ætate, absolutam, pasśimque propagatam.

Causa huius inuentionis hæc esse potest, nam cùm non solùm Italia, sed vniuersa fere Europa, Vandalorum, Gothorum, Hungarorum, Saracænorum, Longobardorum armis vexaretur, factum est, vt ab istis, de tam opima præda contendentibus factiones & quasi sectæ, in Italiã repugnantes infinitæ inducerentur, Ipsiq; Itali varias in partes distracti, suos quisq; vel amicos vel patronos adiuuarent. Itaq; principes illi, ducesq; Barbari, qui suarũ essent partiũ Italos defendebant, fauebãt, subleuabant, eorumq; viris primarijs huiusmodi signa, quasi fortitudinis & virtutis symbola tribuebãt. Quid ergo si placuerit illis exterarum gentiũ principibus aliquid huiusmodi dare, quod non esset ita coniunctum cum naturę instituto, ideóne ista reijciemus, & fortitudinis atq; nobilitatis indicia esse negabimus? Aquila Biceps non reperitur, & tamen in Imperatorijs armis est Aquila Biceps. Eiusdem generis infinita proferri possunt, non in Gallia duntaxat vsurpata, sed in omnium ferè gentium, quæ Europæ finibus circumscribuntur, armis conspicienda. Quæ primùm fortasśis ob eam causam sunt introducta, vt discrepantes ciuium quasi sectæ distinguere-

ren-

rentur. Quid? nonné ad hanc noſtram ætatem vſque infinita armorum varietas, quaſi ſignum & indicium armorum diſſentientiū, à Guelphijs & Gybellinis inuecta eſt, eaque colorum notis, candidi & rubri, diſtincta. Nonné tota Florentinorum ciuium multitudo, albore & nigrore tincta & ſeparata in luctuoſiſsimam incidiſſe perhibetur diſtinguendi amentiam? In ore eſt omni populo, Domum Lancaſtriam, atque Eboracenſem apud Anglos, ita diſtinctas fuiſſe, Roſarum, albæ, rubræque notis, vt funeſtiſsima iſtius diſcordiæ incendia, in Angliæ quaſi venas & viſcera illapſa, omnes eius partes perturbarent. Itaque videntur illi barbarorū duces pro arbitratu ſuo hæc induxiſſe, quæ ſiue cum natura coniuncta, ſiue naturæ aliqua ex parte repugnantia, diſtinctionis certè gratia primùm ſunt intoducta, deinde per manus ad poſteros tradita, illuſtriſsima cœperūt eſſe nobilitatis teſtimonia: nec eam ob cauſam contemnenda, quòd nouum quiddam & inuſitatum complectantur, cùm fieri poſsit vt quibus quiſque princeps coloribus delectetur, eiſdem ſuorum arma inſigniri velit.

Optima illa ſunt & præſtantiſsima arma, quæ quaſi virtutis præmia largiuntur principes. Sed quia difficile eſt, iſta ab alijs ſecernere, teneamus hoc, arma omnia, ſigna quædam eſſe maiorum, qui aliquo modo nobiles extiterunt. Multis enim modis arma comparari poſſunt, quemadmodum & nomina imponi, natura, arte, caſu, conſuetudine, vel ab actionibus, locis publicis, & priuatis, atque alijs huiuſmodi rationibus, quas recenſet Sigonius in libello de nominibus Romanorum. Iſtis enim quaſi nominum notis diſtinguebantur olim Romanorum, Græcorumque familiæ. Hinc illa Græcorum

patro-

patronimyca. Nam Agamemnō & Menelaus, ab Atreo Atridæ appellantur, Achilles Pelides à Peleo: Hector à Priamo Priamides: Quin & à locis deriuata sunt multa Græcorū nomina, sic Philippus, Macedo: Pirrhus, Epirotas: Themistocles, Atheniensis: Thebanus, Epaminondas: Leonides, Spartanus. Hæbrei suam à duodecim tribubus petunt nobilitatem: Africani reges & sacerdotes nobiles existimant, alios in gregem conijciunt. In Asia, milites, sacerdotes, & qui sunt à consilijs, soli nobiles. Itaque soli Europæi istis armorum insignibus suam expresserunt nobilitatē. Reperiuntur quædam quasi Insignia à Virgilio proposita, atque alijs qui præcesserunt: sed alia est armorum ratio: alia insignium natura, etsi iurisconsulti ista confundant vocabula. Insignia iam olim viguêrunt, idque per vniuersum terrarum orbem: ita vt nulla gens tam fera sit, nulla tam immanis, quæ non sibi aliquod signum, symbolum, insigne excogitauerit. At vero ista armorum inuentio recens est, vt proposuimus, & 700. ad hinc annis profluxit, ætate Caroli magni, qui filius erat Pipini, Rex Gallorum, priumsque Germaniæ imperator. Non desunt tamen, qui ab Hispanis potissimum inuenta esse contendant, eo præsertim tempore, quo regnante Iuliano Apostata, Christiani cum Moris infinita bella gesserunt, quorum extant vexilla, atque arma antiquissima. Vtcumque fuerit, id elucescit, Carolo potissimum imperante, hæc & distinctiùs explicata fuisse & frequētiùs vsurpata. Deinde verò cum Lodouicus & Franciscus primus, Gallorum reges, in Italiam penetrassent, nemo ferè miles erat, qui non suis in armis, si non arma, tamen symbola quædam ostentaret. Arma enim appellantur, quòd olim solis militibus data fuerint, qui ar-

ma,gerere solent. Nam cum ista gloria sit armis, vt instrumentis comparata: placuit ipsam quoq; mercedem appellari arma, quod iam ante diximus, & Bartoli deinceps autoritate confirmabimus. Sola ergo in Europa floruêrunt arma, præcipuè vero in Italia, propter frequentes rerumpub. conuersiones, ciuium factiones, & sectas populorum repugnantes, quæ singulæ suas habuêrunt distinctionis notas, ex quibus infinita profecta est armorum varietas: Itaq; nulla est in Italia ferè ciuitas, in qua non mille distincta reperiantur arma: cum apud Anglos, Hispanos, Gallos, Germanos, Bohemos, pauciora conspicantur. Neque enim quilibet homunculus è plebe petitus, apud hosce potest sibi arma proponere, sed illi dũtaxat, qui vel à maioribus acceperunt quasi iure quodam hæreditario, vel virtute, vel authoritate, vel principum liberalitate sunt consecuti.

Armorum quædam sunt publica, quæ sunt vel cum suprema, vel publica aliqua authoritate coniuncta; alia priuata, eaq; vel habent dignitatem adiunctam, vel non habent.

Publica cum suprema authoritate sunt, vel imperatorum, regumque, vel Paparum, vt sibi persuadent Papistæ. Sic tres Leones, Anglorum reges habent, Lilia, Gallorum: sic aquila est Imperatorum; claues duæ Paparum; publica sunt etiam nostarum ciuitatum arma, atque Academiarum.

Verum ista arma quæ iam proposuimus non sunt propria suæ gentis stemmata, sed publicæ authoritatis & Cæsareæ Maiestatis, ad posteros eodem modò transferenda. Neque enim sunt isti Leones propria arma Plantagenitorum; neq; Lilia, Valesiorum, neque aquila Austriacorum.

Iam priuata, cum dignitate sunt illa Ducum, Comitum, Baronum, &c. qui absolutam authoritatem nullam habent; neque enim sunt ista arma ordinariæ cuiusdam dignitatis, sed suæ familiæ propria, & ad posteros in infinitum transmittenda.

Arma autem ista publicæ authoritatis, Insignium vicem gerrere possunt.

Statuæ olim, vt & nunc vni tantùm dicatę sunt, non toti familiæ. Atque istæ statuæ, vt & arma olim, solis militibus, non aliarum artium peritis, ponebantur, è marmore, auro, argento, & simili materia. Itaque Cicero, quamuis eloquentissimus, cum se videret, statuam eloquentia consequi non posse, Imperator esse voluit, vt sic demum voti cõpos efficeretur. Et tamen apud Græcos, literarũ professores statuis donati reperiũtur, vt Demosthenes, Pithagoras, statua inaurata, vel, vt alij volũt, lingua aurea. Nostra ætate primus Carolus quartus Imperator, arma largitus est hominibus literatis, quiq; alijs in rebus egregiam nauassent operam. Itaque Bartolus cum esset & iuris peritissimus, & Carolo quarto à consilijs, qui tamen militari non fuerat instructus disciplina, non ausus est primò principis munus oblatum accipere. Postea tamen accepit: nihil enim (inquit) fas est, respuere, quod principi placuerit. Hoc autem erat eius munus, Leonem illi dedit rubrum, duabus instructum caudis, in campo siue æquore aureo constitutum, quod quidẽ deinceps ad Bartoli posteros, diffundebatur. Atq; illud sane præclarissimè videtur à Carolo quarto institutũ, vt sua essent cęterarum artium præmia. Verè enim orator: Honos alit artes, omnesq; incenduntur ad studia gloria; iacentq; ea semper quæ apud quosq; improbãtur.

Animalia integra nobiliora sunt. Cassaneus ait, nulla

ſine ſuis campis arma eſſe oportere. Campi autem colores candidos, cæruleos, flauos eſſe vult, non nigros, non obſcurè virides, rarò rubros, niſi rubor iſte ſit perſpicuus, Quia ſi campi non ſint illuſtres, ipſorum amorum aſpectus non erit bellus & venuſtus. In iſta enim ipſius campi obſcuritate deliteſcunt, langueſcunt, penituſque euaneſcunt armorum colores.

Arma, ſigna ſunt poſſeſsionis & iuris. Itaque reges Angliæ adiungunt ſuis leonibus Gallorum lilia. Cognominum conſenſus non facit, vt eiuſdem familiæ homines videantur, niſi accedant & arma, quæ propriæ ſunt diiſtinctionum notæ. Si ergo duæ reperiantur familiæ, eodem nomine inſignitæ, non autem iiſdem armis illuſtratę, non eſt neceſſe, vt ab eodem fonte profluxiſſe exſtimentur.

Reperiuntur arma quędam, quæ ab eorum nominibus, qui iſta gerunt, deduci videntur. Sic Vrſini habent vrſum, columnam Columnenſes, turrem Turriani: vtrum autem iſta ſint aliis præſtantiora, quæſtio eſt magis explicatu difficilis, quàm vtilis ſi explicetur.

Si ſint duo qui eadem gerant arma, nec ſint eiuſdem familiæ, ſed tamen in eadem patria nati, nec hic magis quàm ille rationem afferre poſsit, cur ſua habeantur, res erit ad principem deferenda, & à principe determinanda: ſin alter eorum oſtendere poſsit, ſuos maiores hæc habuiſſe à principe, tanquam rerum geſtarum præmia attributa, illius erunt arma. Quod ſi duæ ſint familiæ diuerſis nominibus inſignitæ, à diuerſis parentibus profluentes, quæ eadem gerant arma: earum autem altera nomen habeat cum armis coniunctum, non autem altera; illius videntur arma, à cuius nomine deducta videri poſſunt.

Quid

Quid ſi diues quiſpiam auarus cupiat arma, cum tamen in eo nihil ſit ingenij, nihil virium, nihil quod aliqua cum laude cõiunctum ſit? ferri fortaſsis poſſet, ſi modò eiuſmodi armis contentus ſit, quæ ſuam vel artem, vel familiam, vel generis obſcuritatem aliqua ex parte exprimere poſsint.

Apparet, eam fuiſſe Bartoli ſententiam, vt liceat vnicuique pro arbitratu arma ſibi ſumere: quæ niſi confirmetur atq; explicetur, videri fortaſſe poteſt rationi non ſatis conſentanea. Sic ergo Nicholaus Vpton Anglus de hac re diſputat.

Quæritur an liceat nobili vnicuique ſibi arma ac inſignia ad libitum ſumere? licet. Nam vt nomina inuenta ſunt ad recognoſcendum homines, ita arma & inſignia, ad recognoſcendum homines ſunt inuenta, ſed talia nomina cuilibet licet imponere ad libitum. Itaque inſignia & arma ad libitum cuilibet nobili licet ſuis clypeis pingere & portare. Patet modus arguendi à pari vel ſimili: quod tum eſt verum, ſi nobilis fuerit, qui talia arma aſſumat, & alius in illo regno viuens ipſa arma vel inſignia non portauit. Iſta ſunt ipſius Vptonis verba, quemadmodum & hæc quæ ſtatim ſubiungemus.

Nobilitas & honor tum eſt, cum pro honore in ciuitate habetur. Nam nobilitas & dignitas ſunt in acceptatione eius qui poteſt tribuere dignitatem et nobilitatem: At populus qui habet illud officium in reputatione pro dignitate & nobilitate habet iuriſdictionem. Ergo &c.

Qui probabit aliquem eſſe nobilem, afferat communem vſum loquẽdi, ex longo tẽpore, eum fuiſſe Ducem, Comitem, vel ex ſanguine Ducum Comitumq; &c.

Poteſtne nobilitas amitti? poteſt per Monachatum. Nam, nobilis factus monachus amittit nobilitatem, item

 per

per matrimonium, si mulier nobilis nubat plebeio. Delicta etiam quædam, infamia, paupertas, sordidæ artes minuunt nobilitatem: hæc ille atque alia huiusmodi, satis fortasse vera, sed non nimis, opinor, elegantia. Itaque mittemus hominem sanè bonum: fit enim sæpenumerò, vt rectè quis sentiat, & ea tamen quæ sentit, politè eloqui non posit.

Quæret hoc loco aliquis, cur tandem ad ipsam armorum disciplinam latius explicandam non descendamus? cui ego id responsum velim, mei non esse instituti, arma explicare per species, singula minutius conscindendo & dispertiendo in minima (quod & infinitum esset, & minimè sane necessarium, pleni enim sunt multorum libri, ex quibus licet haurire quod velis) verùm generalia quædam rerum capita proponere, atque vnum in aggerem comportare. Itaque silentio inuoluemus arma illa vmbrata, Plana, Ingradata, irrasa, inuecta, indentata, quarteriata, crucesq; planas, patentes, figitiuas, funiculosas, perforatas, talentatas, floridas, floridas patentes, planas vndosas, inuectas, cruciatas, maculatas, maculatas perforatas, molendinares, inuersas, furcatas, ingradatas, truncatas, nodatas, floridas nodatas, duplopartitas, duplopartitas floridas, tripartitas floridas, vmbratas, molendinares vmbratas, floridas patentes vmbratas, floridas patentes vmbratas perforatas; floridas fimbriatas vel borduratas: atque ad illum Bartoli de Armis & insignibus tractatum accedemus, quem cum proposuerimus, ad colorum & tunicarum disputationem progrediemur. Animum itaque à me paulisper auertite, & Bartolum ipsum, non me loqui putatote: sic igitur ille.

Quædam sunt Insignia dignitatis vel officij, quę portare

tare poteſt quilibet habens illam dignitatem vel officium,vt inſignia proconſularia, & legatorum, ſicut de facto videmus hodie inſignia epiſcoporum; & iſta poteſt portare quilibet habens illam dignitatem, alijs autem portare non licet, Imò portans incurret crimen falſi, & ideo puto quod ille qui portat inſignia Doctoratus cum non ſit Doctor,teneatur illa pœna: verum hîc neceſſe eſt, vt illud præmittamus, Bartolum, hæc vocabula,arma & inſignia non diſtinxiſſe: imo, & vocem, inſignia, latius extendiſſe. Itaque ſecernenda ſunt illa, quæ armorum propria ſunt, ab eis quæ potius ad inſignium naturam pertinere videantur. Redeo ad Bartolum. Quædam ſunt inſignia cuiuſlibet ſingularis dignitatis,vt videmus, quilibet rex, quilibet princeps, & potentiores habent arma & ſua inſignia, & iſta nemini alteri licet ferre, vel ſuis rebus depingere. Quod intellige principaliter: ſed acceſſoriè non eſt prohibitum, vt puta in ſignum ſubiectionis, ſupponere inſignijs proprijs inſignia domini regis, vel Comitatus. Et hoc de conſuetudine obſeruatur.

Quædam ſunt inſignia ſeu arma priuatorum hominum, ſeu nobilium, vel popularium. De iſtis reperiuntur quidam, qui habent arma & inſignia quæ portant, ex conceſsione imperatoris vel alterius domini, vt vidi concedi multis à ſereniſsimo principe, Carolo quarto Romanorum Imperatore, nec non rege Bohemiæ. Et mihi tum conſiliario eius conceſſit inter cætera, vt ego, & cæteri de agnatione mea Leonem rubeum cum caudis duabus in campo aureo portaremus. Et iſtis licet portare talia inſignia. Nec eſt dubium; de principis enim poteſtate diſputare, ſacrilegium eſt. Sine enim Iudicis authorita-

te

te prohibetur, ergo cum Iudicis authoritate permittitur.

Sed quæro, vnus portat certa arma vel insignia: alius vult portare eadem, an licet, vel prohiberi possit? videtur, quod possit portare: quia, quilibet potest sumere nomen alterius, & possunt esse plures eiusdem nominis. Ergo potest quis sumere arma aliena: & plures eadem insignia portare, vel rebus imponere possunt, cum vtrūque fiat ad cognoscēdum. Contra videtur. Si enim prius est nostrum, sine facto nostro à nobis auferri non potest. Sed hoc non bene facit, intelligitur enim de his quibus plures in solidum vti non possunt, aliâs secus. Vt in vsu plateæ, balnei, theatri & similia.

Prætereà signum quod portat alius, non est vnum & idem, immò sunt diuersa, habentia tamen eandem similitudinem. Ad decisionem ergò præmissorum, præmitto, quòd signum alienum portare, prohibere potest ille cuius est signum, seu petere vt prohibeatur, si ex hoc ipse iniurietur, quod forte ille cum vituperio portat & tractat. Secundò, de hoc potest queri quilibet tertius qui læditur, & ad ipsius petitionem prohiberi potest. Tertiò, Iudex de officio suo, si viderit hoc ad scandalum esse posse, & dissentionem subditorum, potest prohibere.

His præmissis, in quæstione pręmissa distinguitur, quòd si vnus assumit arma quæ alius portauit ab antiquo, & illius non interest, nec ex hoc verisimiliter lædi potest: exemplum, vnus Teutonicus tempore indulgentiæ venit Romam, vbi reperit quendam Italicum portantem arma antiquorum suorum & insignia. Volebat de hoc conqueri, certe non poterat. Tanta est enim distantia inter vtrunque locum siue domicilium, quod ex hoc,

hoc, ille primus lædi non posset. Et in his in quibus quadam publica facultate quis occupat sibi vsum, non licet queri nisi ex magna causa. Quandoque potest contingere, quod alterius potest multum interesse; quid enim si odijs plenus, cuius vitæ multi insidiantur, assumat arma & insignia hominis quieti & pacifici? certè illius interest, & potest facere eum prohiberi, si vituperiosè portet, vt dictum est. Multò fortius potest peti ex hoc, ne propter vnionem Armorum alius pro alio occidatur vel iniurietur.

Hîc quæro, quid proderit habere ista arma ex concessione principis· respondeo, multum. Primò, quia est maioris dignitatis, sicut diximus in testamento facto corã principe. Secundò, quòd non possunt ab alio prohiberi illa portare. Tertiò, quòd si duo assumpsêrunt eadem arma seu eadem insignia, nec de prioritate, nec de posterioritate apparet, præfertur ille qui à principe habuit. Quartò, quòd si esset in exercitu, vel alio loco, & quæreretur, quis deberet præcedere, debent preferri illius arma quæ à principe sunt concessa: & predicta intelligo, cæteris paribus, scilicet, quod illi qui habent arma sunt æqualis dignitatis: aliâs præcedent arma illius qui esset in maiori dignitate.

Quæro qualiter ista arma vel insignia transeant in successorem? Respondeo, Quædam sunt vnius domus seu agnationis, & illa transeunt in omnes de illa agnatione descendentes, siue sint hæredes patris vel aui eorum, siue non. Quandoque tamen multiplicantur hi, qui portant talia insignia, vel arma, & consuetum est per aliquos aliquid apponi vltra, vt ab alijs dignoscantur & discernantur, sicut nomini additur prænomen.

Secundò, principaliter est videndum, qualiter ista ar-

ma ſeu inſignia ſint impingenda, infigenda,ſeu portanda. Ad quod ſciendum eſt, quod quandoque portantur in vexillis,& vehiculis,quandoque in veſtibus hominis, in clypeis,in coopertis lectorum,& ſimilibus locis ſtabilibus. Circa quodlibet prædictorum aliquid videamus. Circa quod ſciendum eſt, quòd iſta arma quandoque ſumuntur ex aliqua re exiſtente, vt multi aſſumunt aliquod animal, vel caſtrum, vel montem, vel flores, vel aliquid ſimile; quandoque iſta ſigna non ſumuntur ex aliqua re exiſtente, ſed ſunt ſigna ſimplicia, ſcilicet variationes quorundam colorum, vel per dimidia, vel quarteria, vel per lineas rectas vel tranſuerſas, vel ſimiles: Quandoque mixtum ex vtriſque his præmiſsis videamus.

Qualiter portentur in vexillis iſta ſigna quæ ſignificant aliquam rem exiſtentem: ad quod dico, quòd ars imitatur naturam, in quantum poteſt. Vnde iſta inſignia debent eſſe ſecundum naturam rei quam figurant,& non aliter. De natura autem vexilli cum portatur in haſta, ſecundum illum vſum, ad quem vexillum deſtinatur, haſta præcedit & vexillum ſequitur. Vnde quando animal debet deſignari in vexillo, facies eius debet reſpicere haſtam, cùm de natura faciei ſit, antecedere. Idem & in omni re, & figura quæ habet partes quæ denotantur per,ante,&,poſt. Tunc enim ſemper pars anterior rei debet eſſe verſus haſtam. Alias videretur retrocedere tanquam monſtrum. Sed ſi alicuius rei pars anterior ſolùm portaretur per arma, vt ſunt quidam qui faciem Arietis vel bouis pro ſuo ſigno portant,tunc non poteſt pars anterior reſpicere haſtam, ſed à latere reſpicit.

Sed dubitatur, qualiter dicta animalia debeant deſignari

ſignari, vtrum quaſi ſtent erecta, an quaſi per terram planè ambulent, vel quomodo? reſpondeo, dicta animalia debent deſignari de nobiliori actu eorum, & etiam quo magis ſuum vigorem oſtendant, ſic etiam ab antiquò vſitatum eſſe videmus, quòd princeps in maieſtate, pontifex in pontificalibus depinguntur & deſignantur. Nūc ad propoſitum, dico, quòd quædam animalia ſunt, quorum natura fera eſt. Et iſta debent deſignari in actu feroci, vt leo, vrſus, & ſimilia. Figuratur ergo leo, erectus, eleuatus, mordax ore, & radens pedibus, & idem in ſimilibus animalibus, ex hoc enim actu magis ſuum vigorem oſtendit.

Quædam ſunt animalia non ferocia, & in his inſpici debet nobilior eorum actus diuerſimodè, vnde ſi quis equum portaret, non deberet eum deſignare erectum & eleuatum. Hoc enim vitioſum eſſet in equo, ideo debet deſignare eum rectum, & eleuatum parte anteriori aliqualiter, quaſi equus ſaliens. In hoc enim actu magis eius vigor oſtenditur.

Si quis agnum portet, hunc deſignare debet, quaſi planè ambulantem in terra: & ſic de reliquis animalibus.

Circa pedes etiam aduertendum eſt, quod ſemper pes qui antecedat, ſit pes dexter, quia vt precèdenti li. dictum eſt, pars dextra eſt principium motus, aliâs, ſignaret talem figuram leuam eſſe, quod vitium ſonat. Sed hic erat dubium, quod ſi in vna parte vexilli figuraretur tanquam pes dexter procederet, ab alia parte videbitur pes ſiniſter procedere. Hæc autem incongruitas magis euidenter apparet in ijs, qui pro ſuis armis aliquam literam vel literas portant. Nam ab vna parte ſunt literæ rectæ, ab altera parte communiter non eſt forma literarum,

quæ apparet, si quis literas conuersas à latere conuerso respicit.

Sed dicendum est, quòd sicut in literis respicitur altera pars quæ respicit scribentem, non pars conuersa, ita in vexillo respicitur pars quæ respicit portantem, non alia. Quod enim ex alia parte est, non ex principali proposito contingit, sed per accidens, sicut si quis seipsum in speculo aspiciat. Quod enim in se dextrum est, in speculo sinistrum apparet. Sed si loquimur de vexillis, quæ portantur in tubis, tunc facies rei, vel designatæ pars anterior non debet respicere tubam, sicut hastam.

Sed quid si portentur duo animalia seipsa respicientia? & tunc non est locus prædictæ inuestigationi, quia in incertis, non certis locus est coniecturis.

Quando arma sunt quædam insignia simplicia, & varietates quorundam colorum, tunc aduertendum est qualiter debet portari, & in nobiliori loco poni. Præmitto autem, quod locus prior & superior est nobilior posteriore. Hoc præmisso, dico, quod arma quandoque variantur per medium, vt cum quis portat Banderiam duorum colorum, tunc, aut diuiduntur per medium, aut per ante & post, & in istis casibus, in dubio est, vtrùm Color nobilior debet esse supra, id est, in ea parte quæ respicit cœlum, vel antè, id est, in ea parte quæ respicit hastam. Si vero varietur per Quarteria, tum nobilior color debet esse in Quarterio superiori, & anteriori prope hastam. Si vero variatur per listas directas, tunc lista colorum nobiliorũ debet esse prope hastã, si vero varietur per listas transuersas, lista coloris nobilioris debet esse versus cœlũ, si vero lista vel bãdæ sunt pendẽtes, tunc cum hasta habeat se tanquã pars prior in banderia, ideo pars magis eleuata debet respicere hastã.

Sed

Sed dubitatur, quis color ſit nobilior. Notandum. Nam color vnus eſt nobilior altero,reſpectu eius quem repreſentat,vel ſecundum ſe:primò color aureus nobilior eſt,quia per eum repreſentatur lux.Si quis enim vellet figurare radios ſolis,quod eſt corpus magis luminoſum, hoc non poſſet congruentius facere, quàm per radios aureos.Conſtat autem,quod nil luce nobilius.

Sequens color nobilis eſt color purpureus, ſeu rubens,qui figurat ignem,qui eſt ſuper alia elementa, & nobilius elementum eſt,& corpus poſt ſolem ſecundariò luminoſum.Ideo licet nulli portare veſtes comptas eius colore niſi principi.

Sequens poſt prædicta,color eſt azurus. Per eum enim figuratur nobilis aer. Qui eſt corpus tranſparens & diaphanum, & maximè receptiuum lucis,& elementũ, poſt ignem alijs nobilius. Vnde prædicti colores propter id quod repreſentant, dicuntur nobiliores.Qualiter autem colores dicuntur nobiliores ſecundum ſe, dico. Sicut lux eſt nobiliſsima eiuſque contrarium dicuntur tenebræ, ſic veriſsimè fit in coloribus ſecundum ſe. Color albus eſt nobilior,quia magis appropinquat luci, niger eſt infimus, quia magis appropinquat tenebris, Colores autem medij ſunt nobiliores, & etiam minimè nobiles,ſecundum plus vel minus quod appropinquant albedini vel nigredini,

Dixi quod quandoque iſta arma tractantur ſuper veſtibus hominum, tunc illud quod in armis habet ſe vt pars ſuperior,debet eſſe verſus caput hominis: quod verò habet ſe vt inferior, verſus pedes. Item in eo quod depingitur in anteriori parte hominis, vt in pectore: pars nobilior debet reſpicere latus dextrum,eſt enim illa nobilior pars & principium.

 Si

Si in coopertis equorum, tunc pars nobilior debet respicere caput equi.

In coopertis lectorum, in parietibus, &c. facile ex istis apparet.

Atque ista ferè Bartolus, quæ nostram de armis orationem terminabunt.

De tunicis & coloribus.

Etsi igitur ea quæ dicta sunt, satis videri possunt colorum naturam & dignitatem explicare, non erit tamen alienum, illis quæ præcesserũt, pauca subiungere. Ac primò quòd ad tunicas attinet.

Vtuntur quidam vestibus varijs coloribus insignitis, magis fortasſis ad voluptatem & ostentationem quandam, quàm iudicium & eruditionem indicandam. Multi tamen & nunc sunt, & fuerũt olim plurimi, qui certis quibusdam coloribus vestes distinxêrunt suas, tum vt sic alijs sensa experimerent, tum vt gratũ intuentibus aspectum præberent: Angli vacant, **Liuery**, vestem certa quadam colorum varietate distinctam, qua serui induti sunt, non tam vt aliquid secretum exponant, quam vt suos ab aliorum seruos secernant: hinc satellites Serenisſimæ nostræ Reginæ Elizabethæ Tunicis vtuntur suo colore tinctis: cum literis E. R. aureis, & in dorso & in pectore intertextis. Nemoque est vel Dux, vel Comes, vel generosus, cuius serui non distinguantur suis vestium coloribus, atque animalis, vel alicuius rei figura læuo affixa humero. Veteres Patriarchæ stolis vtebantur, ait Contiles, colorum varietate distinctis, sacerdotes sericis multiplici colore ornatis. Ioseph Iacobi filius vestem habuit splendescentem, & varijs illustratam coloribus: Ista colorum varietas in seruis, **Liuery**, in alijs **Deuise** appellatur.

Quid color, vnde proficiſcatur: quid lumen; vnde variæ colorum ſpecies profluant, non eſt quod multis diſputemus. Profligata iam pridem hæc eſt ab Ariſtotele, & ad exitum deducta quæſtio, in libro de ſenſu & ijs quæ ſenſibus percipiuntur: ex varia colorum miſtione, diſtinctiſque proportionum gradibus, colorum varitates demonſtantur, qui medij appellantur.

Iſidorus libro 16 flauum tantò ſuperare album contendit, quantò ſol lunam ſuperat. Aureus itaque color præſtat argẽteo, hoc eſt albo. Præſtat enim aurum. Hinc illud poetæ.

Vilius argentum eſt auro.

Aurum, ait Celius Rhodiginus, ſapientiam illam ſignificat, quæ diuina contemplatur: argentum verò ſcientiam quæ res naturales perſcrutatur.

Albus victoriam indicat, itaque triumphantes albis vtebantur veſtibus: Quin & candor, puritatem, caſtitatem notat. Itaque virgilius,

Cana fides, & Veſta. &c.

Flamen, vt teſtatur Varro, cum Ioui ſacra ferebat, totus albatus erat, & pileum etiam geſtabat album: vt veſtium candor animi notaret puritatem: hinc & Veſtalium virginum ſuffibulum album erat: hinc illud, *Dies niueo notanda lapillo*, &, ——*pura cum veſte venite.* Similes huic Achates & Margarita.

Chriſtus in monte Thabor transformatus, veſtium ſplẽdore niues æquauit, Idem albis indutus victor euaſit è ſepulchro. Petrus in carcere ſubleuatus eſt, ab Angelo candida veſte ornato. Ioannes in Apocalypſi vidit Martyres albis indutos ſtolis ſanguine reſperſis. Cicero 2. de legibus, color albus, ait, præcipuè decorus Deo eſt,

cùm

cùm in cæteris,tum maximè in textili.

Candor ille,quem Græci φλογόλευκον vocant,habens nimirũ aliquid comistum quasi flammæ. Deo sacer est, principio infinito,ait Farra. Vnde Teniæ Osiridis diuinum principium significantes,albæ erant,quas nefas erat profanis oculis inspici.

Pallor amantem notat. Cineritius color,apud Agyptios,infaustus putabatur.

Aurum Plato ponit pro sapientia in 2. Alcibiade; & in Euthydemo,fœlicissimi dicuntur Scythæ, quia in mortuorum capitibus portarunt aurum,quasi in loco & sede ipsius intellectus. Aristoteles in politicis, aurum rem diuinam vocat.

Sed si inter alborem & nigrorem comparatio instituatur, vter tenebit principatum? Alborem quidam anteponunt,quia est lucis particeps, cum Nigror tenebras significet. Quid quòd fausta omnia ac fęlicia notet albus color, cùm nigro & pullo colore in parentalibus vtantur homines. Quod ex historia Thesei proditum est, Ille enim interfecto Minotauro cùm rediret in patriam, nigroq; velo per imprudentiam vteretur,pater Aegeus hoc signo tanquam lugubri ac funesto consternatus, quippe qui filium extinctum esse crederet, se in mare præcipitem dedit.

Pro Nigrore hæc afferuntur,Albor varius est & mutabilis,facileque in alios commutatur colores, itaq; minus nobilis,cùm tam facilè maculetur ac polluatur. Nigror verò fortis est,suamque conseruat dignitatem, nec facilè transmutatur. Porro Aquila,quo magis obscurus, eò generosior: vt id omittam, lapides esse quosdam nigros, eosdem tamen preciocissimos. Virgilius candorem caducum appellat,constantem vero nigrorem. Vnde

de illud in Bucolicis,

Alba ligustra cadũt, vaccinia nigra leguntur.

Niger congregat, albus vero dissipat visum: niger oculus maximè laudabilis. Hinc illud in Canticis.

Nigra sum, sed formosa, &c. Et ibidem.

Capilli eius nigri sunt, &c.

Hæc in vtramque partem disputantur. Bartolus erit arbiter honorarius.

Rubor ardorem bellicum notat, cædem & ferociam tacitè arguit. Itaq; magnus ille & horrendus Tamerlanus (ait Petrus Crinitus) primo die album tentorium ostentauit, quod pacem indicaret, veniamque promitteret obtemperantibus. Secundo verò rubrum, quod sanguinolentum erat signum, mortisque indicium: Deniq; tertio die, nigrum prætendebat, quo pessima quæque, & omnium internecionem minabatur.

Neque tamen semper, vel nigror notat mortem, vel rubor sanguinem, sed hic sæpe amorem, ille grauitatem significat. Obseruanda est etiam temperatio gradusque colorum; rubor enim vel magis, vel minus est ruber: & ita in cæteris.

Purpura est quasi pretiosa, ait Isidorus: illius dignitas explicatur à Iasone in tractatu de coloribus, quam quidam solis principibus magnisque viris tribuunt. Pudoris inditum à quibusdum perhibetur. Hinc prætexta Romanos pueros admonebat, verecundiam in dictis factisque obseruandam. Cato dixit magis placere sibi adolescentes qui rubescerent, quam qui pallescerent. Et Diogenes verenti cuidã: cõfide fili, inquit, hic enim virtutis est color: vnde illud Terentij. Erubuit, salua res est.

Qui plura cupit, legat Caſſaneum : ego totum hunc locum concludam iſtis Alciati carminibus.

Index mæſtitiæ eſt pullus color, vtimur omnes
hoc habitu, tumulo cùm damus inferias.
At ſinceri animi, & mentis ſtola candida puræ:
hinc ſindon ſacris linea grata viris.
Nos ſperare docet viridis, ſpes dicitur eſſe
in viridi, quoties irrita retro cadit.
Eſt cupidis flauus color, eſt & amantibus aptus,
& ſcortis, & queis ſpes ſua certa fuit.
At ruber armatos equites exornet amictus,
indicet & pueros erubuiſſe pudor.
Cæruleus nautas, & qui cæleſtia vates,
attoniti nimia relligione petunt.
Vilia ſunt giluis, natiuaque vellera burrhis,
qualia lignipedes ſtragula habere ſolent.
Quem curæ ingentes cruciant, vel zelus amoris,
creditur hic fulua non malè veſte tegi.
Quiſquis ſorte ſua contentus, Janthina geſtet,
fortunæ æquanimis tœdia quique feret.
Vt varia eſt natura coloribus in gignendis,
ſic aliis aliud, ſed ſua cuique placent.

Liber

Liber tertius de Symbolis, Emblematibus, *& Hieroglyphicis.*

ύμβολον ἐςὶν ἐξ ὅυ ἐςιν ἡμᾶς συμβάλλειν καὶ γνῶναι. Symbolum (inquit Claudius Minos) eſt id quo aliquid coniectamus & cognoſcimus. Significat teſſeram vel ſignum bellicum, notam; quin & pecuniam, vt apud Terentium, Symbolum dedit, cœnauit, denique argumentum quo aliquid occultatur, quomodo hic accipimus: non tamen ita, vt id omne à nobis, hoc in loco Symbolum appelletur, quo aliquid occultatur, (etſi ea ſit vocis vis) ſed vt catachreſticωs id Symboli titulo inſigniatur, quod ab Italis *Impreſe*, ab Anglis Galliſq; **Deuiſe** nominatur. Itaq; genus pro ſpecie ponimus, quia vocabulum non ſuppetit, & *Impreſe* Symbolum ſynecdochicωs appellamus, cum tamen & inſignia, & Hyeroglyphica, & cætera quæ alijs in locis à nobis ſunt explicata, Symbolica iure videantur.

Itali, hæc honoris inſignia de quibus inſtituta eſt diſputatio, & inuenerunt penè ſoli, & ſoli penè perfecerũt: Italorum ergo ſententias latinis literis illuſtrabimus.

Exordiemur autem à Paulo Iouio: Nā is primus eſt, qui præcepta tradidit, conſtituitq; nouam quandam ſymbolorum quaſi diſciplinam; deinde quid Hieronymus Ruſſellus, Alexander Farra, Lucas Contiles, Scipio Bargaglius, adiecerunt, ſubiungemus. Nam & Paradinus, & Lodouicus Dominicus, & Gabriel Simeon, cæterique minuta quædam exempla obtrudunt potius, quàm rei naturam inueſtigant. Sic igitur Iouius.

Quinque mihi neceſſariò requiri videntur ad perfectam ſymboli naturam abſoluendam. Primum id eſt, vt inter animam & corpus iuſta quædam intercedat proportio & analogia. Secundum, vt neque tanta tenebrarum caligine inuoluatur, vt Sybilla quæpiam interpres videatur adhibenda, neque ita apertum ſit ac peruulgatum, vt vel è media plebe petitus homunculus & legat, & intelligat. Tertiò in loco, illud diligenti cura & induſtria longè maxima prouidendum eſt, vt pulcher ſatis aſpectus, vt ita loquar, vultuſque venuſtus videatur, vt voluptate quadam amœniſsima intuentis animus compleatur; quod tum fiet, ſi Sol, Luna, Stellæ, Ignes, Aqua, Arbores, Animalia, inducātur: Quarto, vt nulla humana forma adhibeatur. Vltimum id eſt, vt ſententia ipſa tanquam anima cum corpore coniungatur, quæ quidem plerumque peregrino ſermone proponi debet, non illo, quem ſimul cum lacte nutricis exuxerit ille, qui primus id ſymbolum excogitauerit: ita enim ſenſus erit obſcurior. Breuitas etiam in ſententia laudabilis eſt, ſed non ita tamen vt dum,

Breuis eſſe laborat, ——obſcurus fiat,

Author ipſius ſymboli. Duobus itaq; vel tribus verbis optimè abſoluetur, niſi verſu fortaſsis aliquo vel integro, vel dimidiato concludatur. Et vt melius, quod dictum

dictum est perspiciatur, illud ponendum est, per animam & corpus, nihil nos aliud intelligere, nisi ipsam sententiam vel vocem, vocique substratam suam materiam. Quòd si vel forma materiæ desit, vel formæ materiam non subijciatur, rude quodammodo & imperfectum erit symbolum, nec suis numeris absolutum. Cuiusmodi erat illud Cæsaris Borgiæ: aut Cæsar, aut nihil: de quo lepidè Faustus Romanus:

Borgia Cæsar erat, factis & nomine Cæsar,
Aut nihil, aut Cæsar, dixit: vtrumq; fuit.

Hîc enim defuit corpus. Aliquando autem desideratur anima: vt in eo Hyppolitæ nobilissimæ dominæ, quę vestem quandam latè diffusam, cæruleo colore tinctam, culicibus aureis intersertis exornauit, vt amatores intelligerent propius ad ignem accedendum nõ esse, ne idem illis contingat, quod culicibus euenire solet, qui cùm flammam diutius circumcursitant, correpti tandem ab igne, leuitatis pœnas persoluunt, & temeritatis suæ.

Reperiuntur etiam symbola quædam, quæ & corpus habeant & animam, aspectu pulchra, gratissimisque coloribus illustrata, sed inepta tamẽ & obscura nimis, quia corpus cum anima nullo necessitatis vinculo coniungatur.

Huiusmodi quiddam habuit Laurentius Medices, qui laurum proposuit duobus leonibus circumseptam cum voce, *Ita & virtus*, quòd, vt laurus perpetua viriditate florescat, sic virtus alienis nunquam sordibus obsolescat. Quid verò sibi vellent duo isti leones, nemo erat, qui poterat explicare. Plura sunt apud Iouium ineptiarum exempla, quæ prætermitto; cum rectum sit index sui, & obliqui. Hæc igitur sunt illa Iouij præcepta quin-

que. Nam exempla in alium locum reijciemus.

Sequitur illa Russelli disputatio.

Quinq; requirit Iouius, quorum quædam præclarè posita sunt, quædam ineptè instituta. Prima enim & quinta proprietas cõfunduntur. Nam si iusta sit corporis & animæ quasi symmetria, quid opus est vt illud adijciatur postremo in loco, Animam adiungendam esse, hoc est vocem?

Quid? quod vox ista, anima appellari nõ debeat, quãquam videri posit, figuras ipsas, corporũ quasi speciem præse ferre. Ineptum enim est hoc modo in omnibus rebus animam & corpus inuestigare, vt si quis in Musica, descriptas notas corpus appellet, canentis vocem, animam. Symbola esse possunt vel sine voce, vel cum voce coniuncta: tamque hæc, quàm illa, nec illa minus quàm hęc, sunt. Symbola appellanda: sed diuersa tamẽ symbola, & discrepantes constituentia symbolorum species. Anima est ipsa authoris, si ita loqui liceat, intentio, institutũ, propositum, sensus & significatio, id inquam, quod quis cupit per vocem figuramq; exprimere. Atq; ista, vt appareant illustriora, sunt paulò altius repetenda.

Qui primus ergo symbolũ excogitauit, voluit nimirum hac ratione implicatam animi notionẽ euoluere, eamq; vel dominę, vel amicis, vel alijs intuẽtibus ostendere. Nouit autẽ, vt animi sensa alijs explicaret, opus esse vel voce, vel signis. Vox sæpe non est satis, quia tũ demum vti licet, cum vel nos ipsi, vel alij nostri gratia, præsentes sint, coramq; constituti: quod, quò minus fiat, vel temporũ, vel locorũ interuallis impediri potest. Quod ad signa attinet, vidit literas & figuras ad id quod voluit, esse maximè accommodatas. Itaque primò figuris vsus est, vt magis vniuersalibus, & ad plures dimanantibus.

Literæ

Literæ enim preterquã à paucis non intelliguntur, à solis nimirum literatis: cum figuras vel pueri percipiant expeditè satis. Deinde singularum gentium suæ sunt, vt linguæ, sic literæ, quæ à suis duntaxat intelliguntur: animalium autem, plantarumq;, & huiusmodi rerũ figuræ notæ sunt omnibus, patentq; latissimè. Quo in loco illud præcipiendum videtur, ne in symbolis constituendis, ignota, rara, singulisq; vel ciuitatibus vel regionibus cognita animalia, plantasq; formemus, sed ea potius quorũ apud omines peruulgata est naturæ cognitio: Nã quod ad Phœnicem attinet, etsi vnicus sit, non est vnus tamen qui non vel legerit, vel audiuerit, quæ de eodem poetæ cecinerunt. Cùm ergo ista veterum symbola solis figuris continerentur, vel vox non erit symboli anima, vel ista non erunt perfecta symbola. Verùm cùm ista insederit in animis hominum opinio, vt euelli facilè non possit, sit sane vox ipsa, quasi anima perfecti symboli: sensus autem & significatio, quasi operatio quædam dicatur, ab eo tertio deriuata, quod iam ex anima & corpore constitutum est.

Cur voces figuris adiunctæ fuerint.

Qui vero vocem figuris adiecit, is iam animi sui notionem perfectius & elegantius explicare voluit, commodius etiam & tutius, maiorique cum intuentium delectatione, dignitate verò sua. Nam si quid literis mandare voluerimus, fieri potest, vt id iam typis excusum, ab amica vel non inspiciatur, vel inspectum non perlegatur. Quid igitur commodius excogitari potest, quàm breuiter, acutè, eleganter, expressam animi notionem in vexillis, in tunicis, in scutis, in nũmis, in sigillis, in pileis, circumferre? cuius & breuitas alliciat ad legendum, & venustas inuitet ad considerandum? cuius & elegantia

picturæ

picturæ pascat oculos, & vocis cum illa quasi symmetria, perfundat animum humanissima voluptate.

Sed vt in omnibus rebus nihil est simul inchoatum & absolutum, ita & ista quæ appellamus symbola, sua habuêrunt initia, suos progressus & incrementa. Primò enim voces addebantur frigidæ & ineptæ, & ob eam solùm causam institutæ, vt quid ipsæ essent figuræ, demonstrarent: sic fœmina picta, cum voce, *Roma*, Romam indicauit. Deinceps vero accesserunt voces, non quid essent, sed quid exprimerent figuræ, explicantes: ita celebratur ille anchoræ implicatus Delphin, cum adiecta voce, *Festina lentè*: quod mihi quidem videri solet ineptissimum. Videtur enim qui ita faciat, rudes & imperitos legentes existimare, qui rem tam facilem atque explicatam sine vocis ipsius interpretatione non possint comprehendere. Quin & ad hæc mala id etiam accedit, quod vel figura, vel sententia hoc pacto videri posit minimè necessaria, cum nihil illa contineatur, quod ista non comprehendat. Tollatur enim Delphin anchora inuolutus, scribatur, *Festina lentè*, quid aliud id sibi vult, quàm quod figuræ voluerunt?

Numerus figurarum in symbolo.

Duo sunt in omni symbolo præcipuè consideranda. Breuitas & perspicuitas: breuitas vel in figuris sita est, vel in verbis. Figuræ essentiales, vt loquuntur, duæ duntaxat inducantur. Plures enim, si in pileis tunicísue proponantur, tam citò nec legi possunt, nec intelligi, vel ab amicis è fenestris aspicientibus, vel ab alijs huc illuc cõfluentibus. Itaque plures esse non debent quam duæ: sic enim vno quasi aspectu & intuitu, ab illis animaduerti possunt; ita vt si primò non percipiantur, hæreant tamen in animo, donec diligentius examinatæ intelligantur.

Duas

Duas ergo licet inducere, raro tres: Literæ enim etsi plures sint, certum tamen habent & determinatum ordinem, ita vt quæ prima, quæ secunda collocari debeat, facilè appareat sine vllo perturbatæ confusionis periculo, quod in figuris ita non fit: quæ, si plures fuerint, perturbatæ sunt, nec quæ prima, quæ postrema in significando accipienda sit, facilè animaduerti solet.

Neque tamen hoc à me ita dictum existimari velim, quasi ad indiuidua & singularia referri oporteret, non autem ad species formasque rerum. Verbi causa, duo Cigni cum Aquila dimicantes, à Cardinali Mantuano constituti: vnam duntaxat efficiunt figuram. Quia sub vnius formæ ambitu contineantur, neque species constituant rerum discrepantes. Quæ vero extrinsecus adueniunt, & symbolum non tam efficiunt exornandum, quàm illustrant iam constitutum, plures esse possunt ad ornatum & elegantiam ipsius picturæ conducentes, sic in illis duabus columnis quæ in sacris literis exprimuntur ob oculos proponendis, quarum illa ignis erat, hæc nubis, solis & lunæ effigies adumbratæ sunt, vt diem noctemq; elegantius demonstrarent: vox erat, *Esse duces*. Iudicio itaque hic opus est, cum fieri possit aliquando, vt ex ipsa figurarum multitudine distinctior sententia proficiscatur.

Quinetiam ex vnica sæpenumerò figura conficitur symbolũ, si modo vox accõmodatè respondeat, non ita, vt quid sit figura, explicet, sed vt cum corpore cõiuncta, Autoris cogitationem eleganter exponat.

Ea mihi videri solent symbola venustissima, quæ figuras habent, ex eorum armis gentilitijs deriuatas, qui ipsa protulerunt.

An forma humana formari debeat.

Negat Iouius, quo iure, nescio: nam in præceptis non ponit, quod probat in exemplis, vt in eo, cuius vox est, *seruus curru portatur eodem*. Itaque pugnantia se loqui non animaduertit. Verùm quia fieri potest, vt legem ipse ferat bonam, latæ autem non obtemperet, vt iniquum sit hominis culpam in rei ipsius naturam velle diffundere, videamus qua ratione, cuius authoritate inductus hanc promulgauerit. Authoritas nulla est, nam & AEgyptij in Hieroglyphicis, & Romani in nummis id vsurparunt. Quænam ergo ratio reperiri potest? nam si rebus ab homine effectis in symbolis locus relinquatur, cur nō & ipsi homini eorum authori & artifici rebus ipsis profectò præstantiori? Hoc igitur vel dixit, vel dicere debuit Iouius, nec hominis, nec fœminæ formam vulgari more vestitam & efformatam, in symbolis conficiendis proponi oportere, sed ita mutatam, vt noua atq; inusitata videatur effigies. Quomodo in comedijs & tragedijs fieri solet, vbi laruis velantur actorum vultus, & quasi velis quibusdam obtenduntur. Nihil autem impedit quò minus deorum, nympharum, & satyrorum, vultus formæque proponantur. Alciati & aliorum Emblemata huiusmodi picturis plena sunt: etsi autem differant Emblemata à symbolis, non ita tamen differunt vt si humana forma vti liceat eorum vni, non liceat etiā & alteri. Neq; verò est quod me frangat Iouij nomen, cùm habeam quas opponā aliorū authoritates non minores.

Emblematis cum symbolo comparatio.

EMblema est (ait Sambucus) quicquid interseritur ornatus causa. Ideo dicuntur Emblemata, quòd eiusmodi

modi imagines ſententioſæ, opere teſſellato, parietibus aut vaſis, inſeri conſueuerint. ἀπὸ τοῦ ἐμβάλλεσθαι, vel ἐπεμβάλλεσθαι, interſerere Sic enim domus magnatum ornabant veteres lapillis quadratis, ſectiſq; & laboratis, in quibus εἰκόνες quædã intertextæ videbantur. Hinc metaphoricωs Emblemata dicuntur carmina, quibus imagines, agalmata, pegmata, & id genus alia ſcitè inuenta, eruditè explicantur. Hinc illud Lucilij,

Quam lepidè lexeis compoſtæ, vt teſſerulæ omnes,
Endo pauimento, atq; emblemate vermiculato.

Extant Sambuci, Bezæ, Annuli, Reuſneri, Faerni, Iunij, Alciati, atque aliorum emblemata. Ego vnum aut alterum ex infinitis eligam, & exempli cauſa introducam. Omitto Iſidis effigiem, ab aſello vectam, ab Hadriano Iunio explicatam. Ponam tantummodò circumſtantium reſponſum.

Ipſe deus non es, ſed vehis ipſe deum.

Prętermittam etiam & illud eiuſdem, de muſtela, quę aure concipit, ore parit: ſic diu cogitandum priuſquam eloquendum. Deſcribam illud, cui ἐπιγραφὴ, ſuperbia, de ſtatua Niobes ſaxea, illiuſque ſobole Apollinis & Dianæ ſagittis miſerè confixa, de quo ſic cecinit Baptiſta Gyraldus.

Eſte procul læti, cernant mea funera triſtes,
non ſimilis toto mœror in orbe fuit.
Bis ſeptem natos peperi, bis pignora ſeptem,
(me miſeram) diuûm ſuſtulit ira mihi.

Dirigui demum lachrymis,& marmora manant:
Sic mihi mors dolor est,sic mihi vita dolor.
Discite,mortales,quid sit turgescere fastu:
& quid sit magnos posthabuisse deos.

De morte & amore Ioachimus Bellaius.

Mutarunt arma inter se mors atque cupido:
hic falcem gestat,gestat & illa facem.
Afficit hæc animum,corpus sed conficit ille,
sic moritur iuuenis,sic moribundus amat.
Vt secat hæc iugulos,oculos excæcat & ille:
illa vt amare docet,sic iubet iste mori.
Disce hinc humanæ quæ sint ludibria vitæ,
mors thalamum sternit,sternit amor tumulum.
Tu quoq; disce tuas,Natura,inuertere leges:
si pereunt iuuenes,depereuntq; senes.

Beza de globo.

Cernis vt hæc mediũ cingat teres vndiq; punctũ
linea:& hinc spatio distet,& inde pari?
Scilicet illa refert, quod nos tegit vndiq; cœlum,
tellurem,hoc punctum quod tenet ima,notat.
Cur igitur doleas,quorsum dic,quæso,labores,
tu, patria pepulit quem pietatis amor?
Cœlum si versus tendis,quocunq; recedes
hinc spatio cœlum cernis,& inde pari.

Idem

Idem de homine in cœlum conſpuente.

Cernis vt hic cœlum fœdo qui conſpuit ore,
non cœlum, immo ſuos conſpuit ipſe ſinus?
Et tu cœlorum domini contemptor, in illum
non quot verba iacis, tot tibi probra vomis?

In emblemate vox figuram exponit, quod in ſymbolo vitium vel maximum eſſe ſolet, in quo, non vox figuram, nec figura vocem: ſed figura cum voce, animi notionem explicat. Emblema ita conſtituitur, vt generalis ſit illius præceptio & doctrina: ſymbolum autem proprium eſt, & ad vnius alicuius hominis inſtitutum indicandum, accommodatum: nec tamen inficias eo, eadem ſymbola pluribus conuenire poſſe: Nam & in honore, & amore, eadem poſſunt eſſe multorum vota, ſimiles voluntates: verum in ſymbolo conficiendo, mei, non aliorum, rationem habeo, alijs non præcipio, alios non reſpicio, licèt res ipſa poſsit & alijs conuenire, qui eodem modo affecti fuerint, & à natura comparati.

Poſtremò, in Emblemate, quo plures conſpiciuntur figuræ, eò gratior eſt aſpectus, dummodo cohæreant: nam id ſignificat ipſa vocis vis: at certus eſt, vti diximus, in perfecto ſymbolo figurarum numerus. Emblemata patent, in promptuque ſunt omnibus, & ab omnibus ſumi poſſunt, & pro arbitratu accommodari. Symbolum eſt ſolius authoris, & eorum, qui eodem planè modo comparati ſunt: ita vt ſuo quodam iure in alienas penè poſſeſsiones irruere poſsint, ita tamen vt noua facies inducatur, nouuſque apparatus.

Vetus erat conſuetudo, notionem animi nummis inſculptam proponendi: aliquando cum inſcriptione,

ſine inſcriptione aliquando. Quod etiam ab Hæbreis deductum videtur Alexandro Farræ, in Septenario ſuo: qui ſe habuiſſe teſtatur nummum Solomonis, cuius altera ex parte erat vera Solomonis effigies: ex altera verò, templi figura, cum inſcriptione iſta, literis Hæbreis, *Solomon rex*. Quin & nummum ſe vidiſſe affirfirmat, in quo Chriſti facies ita erat expreſſa, vt eſt à Nicephoro explicata, primo libro hiſtoriæ eccleſiaſticæ.

Cauſæ à Contili plures afferuntur, cur antiqui res ſuas geſtas, ſuorumque vultus & imagines in Metallis ſæpe impreſſas & efformatas eſſe voluerunt. Nam & pauci tum erant ſcriptores, & libri ſcripti mille caſibus expoſiti ſunt, igni, aquæ, bellis, cùm Numiſmata etiam in terræ viſceribus abdita, quàm diutiſsimè permaneant. Quibus illud etiam adiungi poteſt, quod poſteri, cùm veros maiorum intuentur vultus & effigiem, lætitia perfundi poſsint, & ad eorum res geſtas imitandas excitari. Antiquiſsima eſt illa Iani effigies, puppiſque in ære formata, de qua Ouidius primo Faſtorum.

At bona poſteritas puppim formauit in ære
hoſpitis aduentum teſtificata dei.

Et videntur ſane Numiſmata ſtatuis antiquiora. Nam iſte Iani nummus, & Beli ſtatua à Nino facta, & illa à Prometheo græcorum ficta, videtur antiquior.

Numiſmata ſunt potius hiſtoriæ, teſteſque rerum iam ante geſtarum, quàm indicia futurarum. Itaque non ſunt ſymbola: quanquam licebit vel Symbola, vel emblemata, vel Hieroglyphica in metallis, aliaue materia exprimere, pro arbitratu. Sed certè veteres non eo

modo,

modo, nec in hunc ferè finem nummis videntur vsi: etsi quædam Numismata reperiantur, quæ contineant Emblemata quædam & Hieroglyphica, non autem symbola, nisi imperfecta, & res iam gestas significantia potius, quàm futuras prædicentia.

Vox. Verba in Symbolo.

HIc opus est magno Iudicio & subacto ingenio, in verborum & rotunda breuitate, & iucunda perspicuitate moderanda: si enim symbola constituenda sint vel in ludorum spectaculis, vel pompis & velitationibus, vel alijs amantium exercitijs, ita vt semel solùm, idque obiter inspiciantur, tum sanè perspicuitas quàm fieri potest maxima adhibenda est; tam in verbis quàm in figuris: sin ita comparata fuerint, vt typis excusa, æternitati consecrentur: omniumque oculis & animis obijciantur, leuis quædam obscuritatis quasi nebula obducta, grauitatem quandam ipsis adijciet symbolis, dignitatem & maiestatem: sed in illis amatorijs omnia debent esse explicata & facilia, vt primo aspectu, idque à fœminis percipiantur, quarum gratia pleruinque instituta sunt: Itaque minuenda est Iouij opinio, qui peregrinas potius voces inducendas existimat, quàm quas nostrates vsurparunt: minuenda est inquam ista Iouij sententia, eoque magis minuenda, quòd cum fœminæ peregrina non intelligant, frustra in illis excogitandis labor suscipietur, cum ab illis non percipiantur, quarum gratia comparata sunt. Sin vero Iouius de ijs tantummodo symbolis hoc præcipiat, quæ sunt in omnem æui diuturnitatem comparata, ferendum est, quod præcipit.

Verba

verba itaque duo sint: nam difficilimum est, vno verbo ita dicere, vt quid dicas, intelligatur: optimum tamen est, etsi sit difficilimum. Qui vero numeri binarij limites transilierit, quò longius progreditur, eò mihi videtur ineptior, nisi versus vel dimidiatus vel integer proferatur: carmen enim numeris astrictum, quamuis plura contineat verba, habet tamen nescio quid suauitatis & facilitatis iucundissimæ. In soluta autem oratione, qui plura, quàm quatuor verba protulerit, is ferè mihi displicebit, præsertim si voces fuerint productiores, pluresque quàm vnam aut duas contineat syllabas. Siue autem soluta sit oratio, siue astricta numeris, id certum est, pauciora verba in amatorijs symbolis esse oportere, quæ celeriter quasi euanescunt, quam in ijs que iam posteris prodita, diutissimè permanebunt.

Vocis cum figura coniunctio.

Cauendum hic est, ne verba figuram declarent, neue sola per se sensum efficiant plenum & perfectum, quod iam sæpè diximus: sed, si loco moueantur, & à figura seiungantur, imperfectum nescio quid relinquant, & tale quod non intelligas.

Præterea, nullum est eiusmodi verbum in sententia ipsa siue voce ponendum, quod alicuius figuræ nomen sit in ipso iam symbolo comprehensæ. Vt, si in symbolo figuretur mons quispiam, non erit montis nomen in symbolo collocandum: etsi Franciscus primus Gallorum rex, illud non obseruauerit, qui cùm ex hac vita in alium quasi orbem esset migraturus, & ipsius orbis figuram effinxit, & orbis vocabulum in sententia vsurpauit in hunc modum.

—— *vnus non sufficit orbis.*

Denique

Denique in ſententia componenda, ſi verbis omiſsis, nomina duntaxat induxerimus, ſymbola videbuntur iucundiora, vt in ea voce, *ſic vos non vobis*.

Symbola in aliorum honorem instituta.

Neceſſe eſt, vt huiuſmodi aliquo inſigniantur titulo atq; inſcriptione, ne, dum alios laudare volumus, nos ipſi laudaſſe videamur, quod eſt arrogantiæ.

Atq; iſta decerpſimus ex Ruſſelli commentarijs, quibus adijciam Alexandri Farræ iuriſconſulti regulas, in illius Septenario in hunc modum explicatas.

Tres homines poſuêrunt Hæbrei, Idealem, ſine corpore: cœleſtem, corpus ſine anima, ipſam vniuerſi machinam: corpuſq; cum anima coniunctum, quem terrenum appellant, ipſum ſcilicet hominem: ſic tria ſunt ſymbolorum genera: verbum ſine figura, figura ſine voce, verbum cum figura coniunctum: vtque tertius ille eſt propriè homo appellandus, ſic & hoc poſtremum, eſt verè ſymbolum iudicandum.

Quinq; in ſymbolo reperiuntur: authoris propoſitũ: verba: Analogia: figuræ proprietas, & ſignificatio. Corpus ipſum & ſymbolum, vt in homine, mens, ratio, ſpiritus, ſiue vehiculũ aerium, qualitas vel tẽperatura corporis, corpus. Et tam hîc menti, quàm illic autoris inſtituto omnia inſeruiunt. Vtq; mens vna, ſic vnum autoris propoſitum: ſed facultate multiplex: vt illa: ſic vt author vnum, alij fortaſsis plura ſentiant. Monſtrum eſt, ſi mens ſine corpore viuat, aut ſine figura vox ſufficiat, vt illud

Fortia facere, & pati Romanum eſt.

Vt corpus ſine anima non conſiſtit, ita nec figura ſine voce cohærere poteſt: nam ſi ſola proferatur figura ad conſtituendam ſymboli naturam, iſta incommoda conſequentur, primò ſymbola confundentur cum Hieroglyphicis,

glyphicis, ſecundò verbum redundabit: tertiò verbum ipſum nihil aliud aget, quàm quod eſt ab ipſa figura iam confectum: quod æquè turpe eſt, atque illorum vita, quæ ſenſuum voluptatibus delinita, nihil altum ſapit, nihil intelligibile contemplatur. Sic, *Venena pello*: &, *Inclinata reſurgit*, quæ à Iouio proponuntur.

Quemadmodum homo perfectus non eſt, niſi à ſenſibili multitudine ad vnitatem intellectualem aſcendat, ita ſymbolum non erit abſolutum, niſi & vocum & figurarum & propoſitorum multitudo, quoad fieri poteſt, amoueatur.

In homine diuerſa eſt corporis forma, ab ipſius hominis forma, ex anima & corpore conflati: ſic figura propriam habet ſignificationem diſtinctam ab ea quæ profluit à coniunctione vtriuſque: & tamen vt in homine non eſt niſi vna forma præcipua (nam illa altera huius aduentu deletur) ſic in ſymbolo ſimplex eſt & vnica quæ propriè appellatur anima.

Nullum corpus ignotum, obſcurum, & incognitum introduci debet. Humana figura non inducatur, niſi vel hiſtorica, vel ficta, vel egregio facinore nobilitata, vt Mutij, Horatij, Curtij, Coruini.

Figuræ ſint honeſtæ, verecundæ, laudabiles, non ineptæ, non ridiculæ, vt illa, Cupidinis tormento inſtructi, quam inepte laudat Ruſſellus.

Sequitur ipſa proportio & analogia, de qua plura reperiuntur apud eundem Farram, qui, etſi non faciat nimis intelligendo vt nihil intelligat, ea tamen de origine & quaſi fontibus ſymbolorum diſputat, quæ ab omnibus non intelliguntur.

Videamus iam quid Lucas Contiles ſentiat, ſed breuiter, nam pleraque iam dicta ſunt. Symbolica hæc

diſciplina

disciplina non est, vt quidam volunt, per signa, ἄφωνα, loquendi ratio, adijciuntur enim verba, ne inuidi cauillentur.

Vna eademque alicuius animalis plantæue figura varijs animi sensis explicandis inseruire potest.

Originem symbolorum à Noe temporibus repetit Contiles, sed ineptè. Atque illud præpotentis dei symbolum esse scribit, Arcum cælestem, cum voce adiuncta, *Non amplius peribit aquis omnis caro.*

Excludit monstra, Chimærasque, quia nihil altum, rectum, æquum, honestum, illustre, sed deprauatum, humile, turpe, indignum significant.

Excludit figuras humanas: non tamen poeticas.

Excludit figuras quæ non eo modo vel pictæ vel instructæ sunt, quo à poetis instruendæ proponuntur; sic ineptè pingetur Hercules cum gladio, non claua: Ineptè fulmen detrahitur Ioui, daturque Neptuno: ineptè leo armatus gladioque instructus inducetur.

Symbolum est corpus quoddam (compositionē vocat Contiles) ex figura voceque conflatum, ad illustrem & ingenuā animi notionem euoluendam accommodatū. Dixi, ex figura, quia etsi plures fuerint, concurrunt omnes tamen ad vnius præcipuæ figuræ constitutionem.

Ea est igitur symboli natura, vt generosam indolem, heroicam animi magnitudinem, altumque ingenium & illustre ostendat: ipsaq; figura iam verbo consignata, est quasi sacramentum quoddam, quo astrictus tenetur ipsius symboli author, vt id quod suscepit, perficiat cum dignitate.

Verbum.

Reijcit Contiles sententias ethicas, prouerbia, interrogationes, præcepta, ænigmata.

Figura.

Quocunque ex rerum genere figura petatur, nec incognita nimis esse debet, nec nimis longè petita.

Reijcit ea omnia Contiles, quæ non aliquid altum promittunt, sed alios reprehendunt, quæque res non futuras prædicunt, sed vel præsentes notant, vel præter fluxas, quæ denique vel iram, vel odium, vel amorem, cæterasque animi affectiones ostendunt. Itaque nec illud admittit, *Nutrisco & estinguo*, nec istuc, *Micat inter omnes*, tandem se quasi reuocat, fierique permittit, modo priuata sint, non autem publicè proponantur, mandenturque literis.

Quinque ab eo fontes proponuntur, ex quibus omnia perfecta symbola deducantur Natura : ars ; casus ; historia ; fabula. Infinita alia congerit Contiles, vt & reliqui fere Itali : manum enim de tabula tollere vix possunt. Ista selegi ; quæ quàm verè ab eo dicantur, deinceps disputabitur.

Postremo iam in loco explicanda est Scipionis Bargaglij sententia, quam ille multis verbis illustrat, ego breui oratione circumscribam, meumque, si fas sit, iudicium interponam, Academico planè modo, paratus nimirum ad audendum, paratus etiam ad audiendum.

Veterum Symbola, quæ appellat Russellus, differunt à nostris. Illa res ferè diuinas, & ab intimis naturæ visceribus deriuatas continebant : hæc res humanas ; & vulgares nostras cogitationes complectuntur : illa sola sæpenumerò figura constabãt, his verba & voces adijciũtur. Itaq; cithara Dauidis, arcus Iridis, Columba Solomonis ; agnus cum voce, *ecce qui tollit peccata mundi* ; & illa Euangelistarũ à Contili enumerata, mysteria potius includunt,

includunt, quàm animi affectus ostendunt. Ego tamen, vt suum affectibus locum relinquo, sic symbola ad solos animi affectus explicandos non restringo.

Itali vocant *Imprese*, à verbo *Imprendere*: ita vt sit negotium aliquod, quod quis constanti & confirmato animo obeundum suscepit. Videtur autem ista symbolorum institutio ab Anglorum militum consuetudine deducta, qui certo quodam ac præfinito, præscriptoque temporis curriculo, præclarum aliquod facinus perpetrandum suscepêrunt, recepêrunt, proposuêrunt: quo tempore, nouum quippiam à nouo isto negotio petitum symbolum, vel sine voce, vel cum voce finxerunt, quasi nexum, pignus, vinculum, quo illi constringebantur, tenebantur, cogebantur, ad susceptam prouinciam administrandam, ne nouas res prius aggrederētur, quàm id quod erat in manibus absolueretur. Hinc profluxit vox ista, *Imprese*, res enim significata sumitur pro significante. Vel erit nomen ab eo deductum, quod illi ab amicis acceptum suis, vel in scuto, vel alibi posuêrunt, quasi calcar, quo excitarentur ad easdem honorandas. Hinc Arthuri mensa, eiusdemque milites, qui terrarum orbem peragrantes, amicas honorantes, huiusmodi facinora suscepta perpetrarunt. Ex quo fonte fluxisse videtur symbolorum nostrorum consuetudo, quę ab Italis *Imprese* appellantur. Iouius iecit fundamenta: magnæ illi habendę sunt gratiæ. Principia enim difficilia sunt, facile autem est inuentis addere.

Omitto Farram alta speculantem, & symbolorum doctrinam ex Cabale Hæbreorum, Theologia Orphei, numeris & symbolis Pythagoricis deriuantem. Nostra non ita abhorrent à communi consuetudine symbola. Itaque Contiles nimis in angustum contrahit symbo-

lorum limites, qui ſola admittit heroica ingentium facinorum indicia & promiſſa. Nos nō excludimus, amantium, riualium, ludentium cogitata: accedant timentes, iraſcentes, pugnantes, vituperantes, contemnentes. Nam altum eſt, humilia contemnere, atque iſtum contemptum ſymbolo expreſſum præ te ferre. Fortiſsimum eſt, timere dedecus; improbiſque ſuccenſere, laudatiſsimum. Pugnare pro patria honorificum, proditores vituperare, non reprehendendum. Quæcunque poſſunt vel animo concipi, vel voce proferri, vel factis exprimi ſine dedecore, ea omnia poſſunt cum dignitate in ſymbolis collocari. Itaque expulſa quædam à Contili reuocamus, reuocata etiam laudamus, atque iſta quæ ſubſequūtur, illo vel inuito atque reluctante retinemus. Agmen apum: *ſic vos non vobis*. Flumen, quod longo tractu tandem in mare prolabitur, *vires acquirit eundo*. Quorum primum eſt ab Antonio Leua inuentum, ſecundum ab Alexādro Piclomenęo archiepiſcopo inſtitutum, & ad famam iam diffundēdam accommodatum. Sic ergo diuina illa & Heroica Symbola teneantur, vt humana iſta non penitus reijciantur.

Definitio ſymboli hæc eſt à Bargaglio introducta. Symbolum eſt expreſsio ſingularis alicuius animi notionis, per ſimilitudinem quandam confecta, cum figura alicuius rei naturalis (excepta hominis figura) vel artificioſæ, & voce arguta, breui, acuta, lepida, adiuncta.

In omni perfecto ſymbolo Bargaglius requirit ſimilitudinem quandam, comparationem, & imitationem. Illuſtrior enim eſt per metaphoras explicādi ratio, quam ſimplex & propria locutio. Vt cum, totius mundi lampadem exortam eſſe affirmo, illuſtrius multò eſt, quàm ſi ſolem nominauero. Nam præter id quod proponitur,

mens

mens quasi ratiocinando discurrens, colligit ipsam quoque lampadis naturam, & accommodat ad solem.

Figura hominis.

Magna quæstio est ; argumenta in vtramque partem plurima proferuntur. Iouius hæret, tollit in præceptis, ponit in exemplis. Probat Russellus, sed mutatam, inusitatam, retinetque etiam Contiles, sed poeticam. Russellus authoritatem veterum græcorum & Latinorum inducit. Quid quod ex humana forma sumatur comparatio, itaq; & symbolum.

Virgilius primo AEneidos sic explicat Veneris vultum & habitum.

Cui mater media sese tulit obuia silua,
Virginis os habitumq; gerens, & virginis arma
Spartanæ, vel qualis equos Threissa fatigat
Harpalice, volucremq; fuga præuertitur Hebrum.

Qui vero tollunt, ita disputant. Græcorum & Latinorum authoritas in hac re potest parum. Nam noua est & recens inuentio, priscis illis prorsus incognita. Deinde homo est eiusdem speciei cum homine, hoc est, omnes homines sub vno speciei ambitu continentur, inepta est ergò ab homine ad hominem petita comparatio : ideoque rarissimè apud Oratores & poetas reperiuntur, cum illæ sint infinitæ quæ à diuersis rerum naturis & formis deriuantur. Porrò, homo cùm sui iuris sit, rationis & iudicij particeps, inconstans sæpissimè reperitur, nulla vt certa regula sumi possit ab illius actionibus ad rem aliquam explicandam. Quæ verò non pro arbitratu suo feruntur, sed mouentur natura duce, cõstantissimè progrediuntur. Postremò, si homo quispiam exprimatur,

vel

vel erit indiuiduum certum & determinatum, vel erit vagum, vt loquuntur Dialectici: quod quidem cùm nihil certi significet, confundet & perturbabit omnia. Sed occurri potest, sunt sanè inconstantes ipsi homines, dum in istis corporis compagibus includuntur: at verò, cum animus è corpore euolauerit, tum certum indicium sumi potest, & iudicium dari: hinc illa iam omnium sermone celebrata: *Nerone crudelior: Thersite turpior*. Non opus est in omnibus indiuiduis vel nota, vel nomine. Quis enim est, qui Mutium, vel Horatium pictum nō agnoscat? Quod si opus sit, quid impedit, quò minus notæ quędam aliunde petitæ accersantur? Quod ad exemplum attinet sumptum à Virgilio, facilè respondemus. Liberiores enim sunt poetæ quam oratores. Non tamen ita reijciemus humanam figuram, vt recipi omninò non posſit, si necesse sit, nec aliter res confici posſit: illud tamen arctè tenemus, ea esse symbola indigna magis, venusta minus.

Partes etiam humani corporis in symbolorum corpus inserendæ non sunt, vt partes ipsum symbolum constituentes, sed tanquam ornamenta quædam: verbi caussa, pingi potest dextra manus facem tenens, quia est in more positum, vt facem ita circumferamus: Neq; tamen dextra iam, sed ipsa fax, est essentialis symboli pars.

Atq; hęc ita disputātur à Bargaglio, cuius si hoc postremū præceptū nimis durum videatur, per me licebit, violetur; Id certe ferēdum mihi nō videtur, quod ab eodem Bargaglio affirmatur, formas figurasque hominum quocumq; modo adumbratas, siue vulgares, siue nouas atquę admirandas, siue insigni aliquo facinore nobilitatas, siue poeticas & commentitias amouendas esse: Omnesque deorum imagines, dearumque, omnia portenta poetica:

Faunos,

Faunos, Satyros, & rustica montium, arborum, fontiumque nomina penitus esse exterminanda. Nam quod illi videtur absurdum, vt res vera fictis illustretur atque explicetur, id mihi videtur maximè accommodatum. At ista, inquis, sunt à vulgi sensu abhorrentia: Quid autem stultius, quàm id obscurum esse velle, quod ad alia illustranda adhibetur? Neque enim obscuritatis velo inuoluenda sunt Symbola, (vt ineptè Iouius, alijque à Iouio decepti sentierunt) sed ita proponenda, nihil vt illis excogitari posit illustrius. Fateor, illustrem esse oportere in Symbolis explicādi rationem. Nec id voluit Iouius, ita hæc esse obscura, vt ab homine vel mediocriter erudito non intelligantur. Fieri tamen non potest, quin obducatur aliqua, & quasi respergatur obscuritatis nubecula, quia non est trita ista & peruulgata, sed elegans & polita Symbolorum inuentio: ita, vt qui Symbolum ita faciat apertum, vt fiat planè plebeium, is mihi videtur, vt plebi consulat, generosis inuidere. Neque verò sunt ista poetarum portenta tam à communi sensu abhorrentia; quin ab ipsis etiam pueris ediscantur, & quotidianis sermonibus vsurpentur. Nam quod erat iampridem à Contili positum, portenta ista reijcienda esse, quòd cùm monstra sint, nihil nisi monstri simile & horrendum significare posint, eadem facilitate negatur qua affirmatur. Nam vt vituperare vitium laudabile est, sic monstra proponere, vt monstri similes homines & ab humanitate alienos in Symbolo perstringamus, videtur mihi non reprehendendum.

Hieroglyphica.

HIeroglyphica eandem ob causam à Bargaglio reijciuntur, quod sint obscura & plærisque ignota; estq;

hoc in loco aliquid quod dicit, nam Hieroglyphica ſunt AEgyptiorum inuenta, non naturæ. Sed quia multa, immò quàm plurima, quæ à Pierio explicata ſunt Hieroglyphica, ab intimis ipſius naturæ viſceribus petuntur, omniumq; iampridem gentiũ & literis & linguis celebrantur; ea retineamus, ex illis corpora Symbolorum figuraſque comparemus; cætera, quæ magis abſtruſa ſunt, & neſcio quæ AEgyptiorum myſteria continent, nihil autem habent cum naturæ operibus commercij, relinquamus.

Eſt autem ἱερογλυφικὴ, ſacra quædam ſculptura vel cælatura, qua cuilibet vti non erat licitum, ſed ſolis ſacerdotibus, qui dicebantur Hierogrammati, ait Suidas, ne quis putet AEgyptios nullis alijs vſos eſſe literis.

Alexander Farra putat AEgyptios à captiuis Hæbræis didiciſſe iſtam Hieroglyphicam doctrinam, cuius dignitatem deſcribit Plotinus in libro de pulchritudine intelligibili, & Iamblichus etiam in myſterijs AEgyptiorum.

Autores Hieroglyphicωn enumerantur Cheremon, Heraiſcus Epius, Orus, Pierius, Curio. Quæ verò Philippus collegit ex Oro, græcè imperfecta, Latinè & gallicè mutilata circumferuntur.

Vt dicam ſine cunctatione quod ſentio, non mihi videntur iſta Hieroglyphica quæ ex Oro collecta ad noſtras manus peruenerunt, ita eſſe alta & recondita, vt à quouis homunculo qui muſas vel à limine ſalutarit, non poſsint comprehendi. Itaque in eam ſententiam adducor, vt exiſtimem præclariſsima illa AEgyptiorum myſteria iam temporum iniurijs perijſſe, reliquias autem quaſdam, & quaſi diſſoluta & diſiecta ædificij rudera,

ad

ad nostram ætatē peruenisse, ita vt nihil vereamur Symbola ex illis deriuare, cùm in promptu sint omnibus pateantque quàm latissimè. In istis autem colligendis egregiam planè Pierius nauauit operam: ex quo ferè omnia desumpta sunt quæ deinceps proponemus. Non quòd ista in epitomen contrahentes, legentium vel oculos vel animos à magnis illis Pierij commentarijs deducere velimus, sed vt digitum potius ad illius fontes intendamus.

Magnanimitas itaq; & Robur figurantur.

Per pictum Leonem. Nam Leo non terretur laruis. Inde in sacris, dei populus dicitur sicut catulus leonis exurgere, & sicut leo exilire, & leo de Iuda. Hinc feroces θυμόλεοντας vocant poetæ. Cicero in officijs vim non aliter Leoni peculiarem esse dicit, quàm vulpeculæ fraudem.

Vigilantia & custodia.

Per caput Leonis. Solum enim hoc animal ex ijs quæ recuruos vngues habent, simulac natum est, cernit. Hinc Plutarchus Leonem Solare animal haberi putat. Leo παρὰ τὸ λάω τὸ θεώρω. Somni parcissimi est, oculosque habet inter dormiendum splendescentes, ac quodammodo patefactos, vnde quidam eum insomnem crediderunt, eóq; magis quod caudam asiduè inter quescendum motat. Verùm hoc fieri non potest, ait Aristoteles. Hoc autem ideo ita esse crediderunt, quia leo magnos habet oculos, palpebrasq; perexiguas, vt nō oculum penitus possint obtegere, intuentiq; splendor iste se offert, qui plurimus emicat ab eius pupilla, vnde insomnis esse videtur. Itaque in portis templorum capita pinguntur leonina.

Terribilis & terrificus.

Eodem modo. Nam aspectu solo (tanta est in oculis maiestas) terret, etsi nihil ferum moliatur. Vnde illud in Agamemnonis clypeo de quo ante diximus, ὅυτος μὲν φοβὸς ἐσὶ βρότων, &c. Magna etiam vis est in rugitu, ita vt eo audito cætera consternentur animalia.

Furor indomitus.

Per Leonem catulos suos ἐξωσίζοντα. Furor est Leoni familiaris. Febri est obnoxius, cui nomen ab igne, πυρετὸς. Præclarè Lucretius.

Sed calidi plus est illis, quibus acria corda
Iracundaq; mens facilè efferuescit in ira:
Quo genere inprimis vis est violenta Leonum,
Pectora qui fremitu rumpunt plerumq; gementes,
Nec capere irarum fluctus in pectore possunt.

Edomitus furor.

Per Leonem facibus ignitis perterritum, fugit enim flammas, quia eius præcipua vis est in oculis, quos qui habent licciores calidioresque, ignem maximè auersantur.

Relligiosa formido.

Per Leonem à Gallo fugatum, pręcipuè albo. Lucretius de Gallo.

Quem nequeunt rabidi contrà constare leones
Inque tueri, ita continuo meminêre fugai.

Semel

Semel enixa.

Per Leænam, Semel & solum, sed Leonem, dixit Leæna Vulpi, apud Aesopum. Sed refellit hoc Aristoteles.

Clementia.

Per Leonem & hominem substratum. Hinc Ouidius.

Corpora magnanimo satis est prostrasse Leoni,
pugna suum finem, cum iacet hostis, habet;
At lupus & turpes instant morientibus vrsæ,
& quæcunque minor nobilitate fera, est.

Vires cedere sapientiæ.

Per Leonem propemodum humi procumbentem, & superuolantem noctuam. Per illum, Robur: per hanc, Minerua significatur. In Antiochi nummo reperitur.

Vires cedere eloquentiæ.

Per Leonem qui anterioribus pedibus inclinat ad humum, & caduceum superne exporrectum. Nummi inscriptio est ΜΙΛΗΤΩΝ.

Fatuorum & loquacium inimicus.

Per elephantum fugientem caprum, & porcum grunnientem.

Pietas.

Per elephantum flumine se purgantem, nouamque lunam intuentem admirantemq; , herbisque in cœlum iactis, cum ægrotat, precantem.

Mansuetudo.

Per elephantum proboscide pecudes semouentem, ne lædat. Viam erranti homini monstrat.

Petulantiæ frænum.

Per taurum caprifico caput, colla, armosque redimitum. Caprifico enim ea vis est, vt lasciuientium taurorum & quantumuis ferocientium naturam vsque adeò compescat eorum collo circundata, vt eos propemodum reddat immobiles.

Cæcus amor. Hæres inuisus.

Per simiam iam alteram simiolam complectentem. Parit duas, vnam amat, odit alteram. Amplectendo interficit amatam, tum inuisam cogitur nutrire.

Formido.

Per ceruum & puniceas pennas prætentas. Sic Virgilius Turnum attonitum comparat *Ceruo puniceæ septo formidine pennæ*, sic enim eos olim venabantur. Sed & est timida ceruorum natura: sic Achilles ad Agamemnonem primo Iliados κραδίην δ᾽ ἐλάφοιο.

Vehemens appetitus.

Per ceruum ad fontem accurrentem.

Pudor de repulsa: vel saluti suæ consulens.

Per ceruum marem sine cornibus inter virgulta fruticesque abditum. Amissis enim cornibus, tandiu præ pudore latent, quoad altera renascere cęperint. Alij nõ hoc præ pudore, sed natura duce fieri putant, quò se latebris tegant, cum arma perdiderint.

Inuestigatio, Labor, prouidentia.

Per formicam sedulò laborantẽ. Horatius.

Paruula, (nam exemplum est magni formica
ore trahit quodcunque potest, &c. (laboris)

Virtus

Virtus eneruata delicijs.

Per ſcarabæum roſis implicatum. Scarabæus virum virtutemque notat, quia nihil habet cum fæminis. At vir licet ſit,roſarum olfactu perit. Sic Hannibal Capuæ delicijs victus cecidit.

Contra pericula munitus.

Per Echinum terreſtrem, ſiue Erinacium ſe in globum contrahentem. Nam ſimulatque ferarum ſe impotentium odorem latratumue ſenſerit, in orbem ſeſe colligit, roſtro pedibuſque intrinſecus teſtudinis more contractis, tergore omni, pilæ inſtar conglobato,ſpiniſque quibus vndique munitus eſt, ad incolumitatem erectis otiatur, contactum ſuum omnibus formidabilem reddens.

Pernicioſus,ſenſui deditus,ſophiſta, vitioſus, prophanus,ſalax.

Per ſuem luto inhærentem. Animal immundum,lutoſum, roſas non ferens, Leonem & elephantum fugans, ab Egyptijs Romaniſque expulſum & reiectum.

Conſternatio multitudinis.

Per capram villo à mento dependente comprehenſam. Accidit enim vt ſi earum vnam ex grege, arunco eo apprehenderis, cæteræ ſtent veluti ſtupidæ, ſuos in illam vnam oculos conijcientes.

Stoliditas.

Per ouem. Innocẽtia & caſtitas per agnũ: ἅγνος puritas.

Muſicæ hoſtis.

Per tympanum & tygridem: ferre enim non poteſt, immò ſe mordet ſuaque viſcera fœdat.

Acutiſſi-

Acutiſsimus obtutus.

Per Lyncem. Cicero in epiſtolis, Quis tam Lynceus? Horatius, *Non poſsis oculo quantum contendere Lynceus.*

Inuidus.

Per Lyncem vrinam ſuam terra defodientem, quæ eruta, lapis eſt Lyncurius.

Profectus cum ætate.

Per rudem & informem vrſæ catulum, lambendo perficiendum: negat hoc Scaliger.

Prouidentia.

Per vrſum retrò in caueam auerſis veſtigijs intrantem ne deprehendi poſsit, vtque ea ſpecie Venatores fallat, cum egreſſa inde videatur, non autem ingreſſa. Quin & ſi maior vis aliqua, quam ſuperare deſperet, vrſo incubuerit, narrant eum ſibi conſcium imbecillitatis qua caput eius laborat, ſi fugiens ad præruptam aliquam rupem peruenerit, manus ſupra caput tollere, ijſque pectinatim firmiter complicatis, reliquo conglobato corpore, præcipitem ſe dare, atque ita capturam euadere.

Fraus, dolus.

Per vulpem, Horat. *Nunquam te fallăt animi ſub vulpe latentes.* Hinc ἀλωπεκίζειν, aſtutè circũuenire, & ἀλωπεκάω decipio. Cum aliquid aſtutè gerendum eſt, vulpi primas partes in fabulis dat Aeſopus.

Ratiocinans.

Per vulpem, qui aurem ad terram apprimat, paludoſam aliquam regionem peragratura, nam ſi ſtrepitum ſentiat, non progreditur, ſin contrà, pergit, ſolumque firmum eſſe ex eo cognoſcit.

Castitas.

Per murem Armenium, qui luto circumdatus, mori potius optat quàm pellem maculari.

Contumacia.

Per aspidem, vnam aurem in terram defodientem, alteram cauda obturantem, ne magicam carminum vocem audiat.

Ingratitudo filiorum in matrem.

Per Viperæ partum. Nota historia.

Amoris nutrimentum.

Per Salamandram. Nota fabula. Neque enim verum esse putat Pierius: reponit ego Pyralin, vel Pyraustam quæ in ærarijs fornacibus in Cypro reperitur, & per ignem tutò inambulat, quòd si recesserit ab igne, perit.

Terror, stupor, admiratio.

Per Medusæ caput. Nota fabula, saxificum fuit.

Pietas.

Per Ciconiam: trita omnia.

Custodia, vigiliæ.

Per gruem pede lapidem tenentem, qui cadens, eum è somnis excitet.

Prudentia.

Per gruem volantem supra aquas, lapidemque pede tenentem, cuius lapsu explorat, aquas an terram prætervolet. Alij hoc pacto grues se saburrare & firmare putant, ne ventis abrepti inter volandum fluitent.

Miseratio.

Per vulturem roſtro femora fodientem, vt pullos paſcat ſuo effuſo ſanguine. Pelicanus non vt alat, ſed vt ſoſpitet pullos, femur fodit.

Imperatoria maieſtas.

Per aquilam. Huic rex deorum Iupiter regnum permiſit in aues vagas, ait Horatius. Viribus valet, pernix, concinna, polita, apta, intrepida, ſtrenua, liberalis, minimè inuida, nec petulans, non clangit, non murmurat. Omnia regia.

Conuiciorum contemptor.

Per aquilam ſtatu immobili conſidentem, nulla pennarum aſperitate terribilem, neque hiatu roſtri minacem. Iuxta verò cornicem; eo geſtu, vt laceſſere & conuicia facere videatur, quod aquila non magis curat, quam Elephas culicem.

Perniciosa potentia.

Per aquilæ pennam. Nam vt Pantherinum tergus, Hyenæ, ſic auium aliarum, aquilæ pennis iuxta poſitis, decidunt.

Renouata iuuentus.

Per aquilam quæ roſtrum ad petram alliſerit. Fame verò confectus, per eiuſdem aduncum roſtrum.

Hypocritæ.

Per nycticoracem, nam die nihil molitur, at in tenebris horrendo eiulatu vociferatur.

Concordia & maritalis copula.

Per duos cornices. Nam duo tantum eius ſunt oua, ex quibus mas & fæmina pariter excluduntur. Quòd ſi, (quod

(quod raro accidit) vel geminos mares vel vtramque fæminam gigni contigerit, cælibem vterque vitam agit. Coniugatorum verò si alter moriatur, nec mas cum alia femina, nec fæmina cum alio mare copulatur,

Sed sola in sicca secum spatiatur arena.

Idem per Columbam.

Amatoriæ illecebræ.

Per duas columbas se osculantes, quod prius faciunt quàm Veneri dent operam.

Continentissima viduitas.

Per turturem in arenti arbore sedentem, solam, mœstam.

Astutia.

Per coruum lapillos in vas conijcientem, vt aqua assurgat altius, quam bibat. Faciunt hoc in Lybia.

Diuitiarum vicissitudo.

Per pauonis caudam. Nam singulis annis, cum primis arborum frondibus amittit, cumque earundem germine recipit.

Gloriosus & inanis.

Per pauonem caudam explicantẽ, quod facit cũ multi intuentur: contrahit verò cùm solus est. Hinc Ouidius

—— *laudato pauone superbior.*

neque tamen vtiles sunt pauoni suæ plumæ, sed tantum ad ostentationem propositæ.

Excubiæ.

Per Gallum. Nam è prima mediæ noctis inclinatione, ex plaudentibus, vt Lucretius ait, alis.

Auroram clara consuetus voce vocare.

Malignitas.

Per coturnicem, aquam ex qua iam biberit, pedibus roſtroque turbantem, pulueremque in eam ingerentem.

Inſipientia.

Per ſtruthiocamelum, caput intra frutices abſcondentem. Tunc enim ſe latere putat, cum tamen ita vaſtam habeat corporis molem, vt altitudinem equitis in equo inſidentis excedat.

Ambidexter.

Per veſpertilionem, nam incertum eſt vtrum ales ſit, an muſculus.

Populus regi parens.

Per apum examina regi obſequentium.

Honeſtæ iucunditatis ſtudioſus.

Per apem floribus inſidentem, & dulcia tantum paſcentem, quam imitari iubet Iſocrates.

Alieni laboris fructum percipiens.

Per fucum. Hinc Virgilius. *Ignauum fucos pecus à præſepibus arcent.*

Alienæ opis indigus mutuum auxilium.

Per pinnam & ſquillam, de quibus Cicero. Pinna duabus grandibus patula conchis, cùm parua ſquilla ſocietatem coit comparandi cibi. Itaque cum piſciculi parui in concham innatauerint, tùm admonitu ſquillæ, pinna morſu comprimit conchas, &c.

Ab ineunte ætate libidinoſus.

Per pinnam fœtus oſtentantem ſuos. Conchulæ enim huiuſmodi in concha genitæ, antequam excluduntur, inter

inter ſe quamprimum coire dicuntur. Hinc Veneri concha dedicata, & Venus è concha nata dicitur.

Spes certa de re incerta.

Per anguillam à manu ficulneo folio inuoluta, comprehenſam, quòd ſcabritie ſua faciat, vt anguilla non elabatur.

Impoſtor.

Per ſepiam, atramento enim effuſo aquam turbat, ne capiatur.

Sanguinarius inſatiabilis

Per hirudinem. Hinc illud Horatij.

Non miſſura cutem niſi plena cruoris hirudo.

Mutus.

Per Piſcem. Claudianus.

Qui iuſto plus eſſe loquax, arcanaq; ſueuit
Prodere, piſcoſas fertur victurus in vndas,
Vt nimiam penſent æterna ſilentia vocem.

Demiſſus, fractus.

Per aſellum aures demittentem. Horatius

Demitto auriculas, vt iniquæ mentis aſellus.

Victoria.

Per palmam, quia pondere non deprimitur.

Genius, Voluptas, Venus.

Per myrtum, quippe quæ ſit delicatiſsima, viridiſsima, ſuauiſsima, ſpecioſiſsima, ideoq; Veneri conſecranda, cui myrteam coronam tribuunt poetæ.

Pulchritudo sine fruge.

Per cupressi sublimitatem. Hinc illud κυπαρίττου καρπός.

Prudentia.

Per morum: nam non prius germinat, quàm frigus fugatum esse cognouerit.

Pax.

Per oliuam: Supplicatio per oliuæ ramum. Trita omnia & peruulgata.

Lætitia.

Per vitem, vnde vinum. Opis indiga.

Per vitem, quæ nisi suffulta sit, ad terram fertur, ideoque clauiculis suis, quasi manibus, quicquid est nacta, complectitur, vt se erigat.

Nulla est sincera voluptas.

Per rosæ spinam. At sine spina, gratiam & suauitatem notat: quin & humanæ formæ fragilitatem.

Insperatum.

Per fungum, qui vna nocte nascitur.

Amicitia.

Per vitem & vlmum, palmam marem & fæminam, myrtum pomumq; punicum, quæ omnia, si propè sint, fertiliora sunt.

Næuus, simulator.

Per pomum punicum, cuius cortex est purpureus, rubicundus, lepidus, nunquam tamen reperitur sine aliquo grano subputri.

Ista ferè omnia ex naturæ arcanis deprõpsit Pierius, nos ex Pierio descripsimus, quia ex istis oriuntur Symbola.

bola. Pergamus porrò, & Bargaglium adhuc persequamur. Reijcit enim deinceps Troianũ equum, Alexandri Bucephalum, Hastam Achillis, Phalaridis taurum, quia Veteribus ista, non autem nobis sint satis cognita. Quid multa? cum quinq; à Luca Contili fontes proponerentur, ex quibus producerentur Symbola, duos hic tantùm agnoscit, Artem & naturam. Tollit itaque casum, tollit historias, quia vna actio non videtur esse regula: tollit nodum Gordianum, cum Voce, *Tanto monta*. Quod si cuipiam iniquum videatur, teneat quod placuerit. Bargaglius videtur voluisse, vt non solùm notionis explicatio, sed & eiusdem probatio atque confirmatio in Symbolo contineretur, quod ego non admodum postulo.

Quinetiam & templa deorum conuellit, & veterum destruit ædificia, Carolique columnas deturbat, quòd rem factam declarent, nõ autem promittant faciendam, quia ab historia petuntur, non ab arte aut natura, quia nulla videtur hîc instituta similitudo aut comparatio, quæ si non reperiatur, nullum illi videtur satis politum Symbolum. Itaque non in Symbolorum numero reponenda putat huiusmodi inuenta, sed ad pictam poesin potius releganda.

Vox.

Vox non est Symboli anima, sed sola illa similitudo inter proprietatẽ rei, et animi notionẽ intercedens. Vox ipsa nihil aliud est quã declaratio proprietatis, itaq; instrumentũ potius quam forma appellabitur: necessariò tamẽ requiritur ad euitandam cõfusionẽ, & ancipitẽ animi in varias cogitationes distractionem; restringit enim vox, & circũscribit, facitq; ne vagetur animus errore, sed certũ habeat quod sequatur. Quod si tollatur vox, generalis

erit

erit & interminata Symboli natura, ideoque confusa & perturbata. Quòd tamē illa vna figuræ qualitas à voce iā circūscripta, vel ethicā, vel amatoriā, vel diuiniorē quandam sententiā cōplecti posit, id fit fortuito quodā euentu, & per accidens, vt loquuntur, ratione diuersi obiecti, circa quod versatur aspicientis animus. Atque hoc mihi videri solet longè gratissimum, cùm diligentius cogitanti plura occurrunt, quæ tamen omnia in eundem ferantur finem, idem sonent, significent idem. Verbi caussa, *Sic sine te*, Verba ista vel de domina dici possunt, vel de domino, vel de prępotenti illo deo, & tamen sensus vnus est, sine te nil sum, sine te nil possum. Aliud est ergò rei alicuius qualitatem ad certum aliquod institutum restringere, quod fit per vocem; aliud accommodare hoc institutum vel notionem ad diuersas materias subiectas, quod fit per intellectum.

Atque ista hactenus disputata sint de Symbolorum natura & proprietate. Quorum qui politus artifex esse cupit, necesse est eos diligenter euoluat libros, qui explicāt naturæ obscuritatem. Gesnerus in animaliū naturis exponendis summa cum laude versatus est, Mathiolus in herbis: in plantis Scaliger: quibus si cæteri adiungantur, qui ista laude floruerūt, eruditum efficient Symbolorum architectum. Nam id ineptum est & planè pręposterum, vt verbum aliquod venustum primò excogitemus, tum demùm figuram inuestigemus: Quin potius primo in loco diligenter id erit considerandum, quod velimus exprimi, tum, quæ planta, quodnam animal istiusmodi proprietatē sit instructum, quæ accommodata videri posit ad id quod volumus exprimendū. Quod cum fecerimus, facilimum quiddam erit vocem adiungere, quæ figuræ cohereat, & implicatam animi notionem

nem ſimul cum eadem eleganter exprimat.

Quæ præcepta dentur, iam diximus. Sequitur vt de praxi in exemplis pauca proferamus.

Carolus Cardinalis Borromæus.

Figura, Ceruus ad fontem accurrens.

Vox, *Vna ſalus.*

Ceruus natura calidus aquas & fontes amat, ibique conſiſtit, feſſus in eaſdem ſe conijcit, atque ita recreatur. Virgilius 7. Aeneid. de Ceruo à Iulio transfixo.

Hunc procul errantem rapidè venantis Iuli
Commouêre canes, fluuio cum forte ſecundo
Deflueret, ripaque æſtus viridante lauaret.

Aſtor Baglio.

Figura; Elephas.

Vox, *Naſcetur.*

Ariſtoteles ait Elephantum fœtum in vtero geſtare duos annos integros: alij decem: certè diu eſt priuſquam pariat, partus autem eſt longè preſtantiſsimus, Robuſtus, clemens, doctus, iuſtus, pius, amans, longæuus.

Lilia luce vigent, marceſcunt lilia luce,
ſic matura breui ſunt moritura breui.
At meus hic multos partus differtur in annos,
Vt fructus fiat ſpes diuturna mei.

Fœlix Sanseuerina Ducissa Grauinensis.

Figura; Turtur in arbore arida.

Vox. *Ille meos.*

Desumptum est ex quarto AEneid: vbi Dido in hunc modum loquitur ad Annam sororem.

Jlle meos, primus qui me sibi iunxit, amores
Abstulit, ille habeat secum seruetq; sepulchro.

Turturis natura iam ante explicata est in Hieroglyphicis.

Lucretia Gonzaga.

Figura: Candida ceruа sub vmbra lauri, monili insignita.

Vox: *Nessun mi tocchi.*

Vox ex Petrarcha. Sunt qui ceruos dicant ab Alexandro sic fuisse exornatos, postque centum annorum curriculum eodem modo insignitos apparuisse. Omnia satis sunt explicata.

Aurelius Porcelaga.

Figura: Heliotropium soli oppositum.

Vox: *Mens eadem.*

Fabula est apud Ouidium 4. Metamor. vbi Clytie, etsi mutetur in heliotropium, solem tamen suum semper respicit, vnde & nomen.

Hieronymus Fabianus.

Figura; Hedera arborem complectens.

Vox: *Sic periisse iuuat.*

Plinius teſtatur hederam ſic ſerpendo atque amplectendo, ſuccum exhaurire, vt conſumpta arbore creſcat hedera. Amatorium eſt.

Chriſtophorus Madruccius.

Figura; Phænix ſe comburens.

Vox: *Vt viuat.*

Chriſtophorus Magnus.

Figura; Roſarium marceſcens.

Vox: *Cæleſtia non ſic.*

Quid vtilius roſa? & roſa tamen quid fragilius?

Gabriel Fraſcatius.

Figura; Nubes aquam pluuiam placidè diffundens in campum floribus veſtitum.

Vox: *Temperat arua.*

Sic nos, niſi vt aqua, in altum rapiamur, ſumus inutiles.

Scipio Aiazza.

Figura: Concha marina aperta, in qua margaritę eluceſcunt.

Vox: *Clareſcunt æthere claro.* Lege Plinium lib. 9. cap. 25.

Ludouicus 12. Gallorum rex.

Figura: Hiſtrix.

Vox: *Cominus & eminus.* Ex Hieroglyphicis.

Marcus Antonius Columnenſis.

Figura: Ramus palmæ per cupreſsi ramum traiectus.

Vox: *Erit altera merces.* Vel mors, vel victoria.

FINIS.

ERRATA.

	Errata.	*Correcta.*
D.1.	Inuicta	Iuuicti
	Iudicans	Indicans
	Continentes ſigniferi,	Continentes: Signiferi,
E.	libero	Libero.
G.2.	neque	reque
H	nuer	nuper
	repenenda	reponenda
	poſſiunt	poſſint
	ſic poteſt quis tempore.	ſic poteſt quis vno tempore.
	nobilis,vno alio.	nobilis, alio
	mehercule habent: ſua	mehercule: habent ſua
	cum vobis.	cum veſtris.
I.2.	Arcarona	Ancarona.
	famoſarum	fumoſarum
K	priumſque	primuſque
K.2.	qui	quia
	diiſtinctionum	diſtinctionum
M.3.	materiam	materia
	formari	introduci
P.1.	nomina	numina
P.2.	queſcendum	quieſcendum

[illegible]

Dodici